

Inleiding sectorbeeld Gedrag & Maatschappij

Het sectorbeeld Gedrag & Maatschappij geeft de belangrijkste ontwikkelingen en de stand van zaken weer binnen alle opleidingen in deze sector. Dan kunt u denken aan opleidingen psychologie of geografie, maar ook aan opleidingen in de maatschappelijke hulp en dienstverlening.

Het rapport geeft geen oordelen over de sector die voortvloeien uit het toezicht door de inspectie, maar is bedoeld om feitelijk (neutraal) te informeren over de stand van zaken bij de opleidingen in deze sector. U kunt lezen over groepen van opleidingen of over specifieke indicatoren per opleidingsgroep. Voor elke subsector en indicator hebben wij voor u de belangrijkste ontwikkelingen en stand van zaken in beeld gebracht.

U leest het sectorbeeld als een naslagwerk. Het is niet volgens de traditionele rapportagewijze opgebouwd met de structuur: vraagstelling, onderzoeksbevindingen, conclusie. Dit betekent dat het sectorbeeld niet van voor naar achter gelezen hoeft te worden.

Het sectorbeeld bestaat uit losse factsheets, zodat u gemakkelijk datgene selecteert om te lezen waar uw interesse naar uit gaat. Er zijn zeven factsheets over subsectoren; voor elke subsector één. En voor de elf indicatoren is er een factsheet per indicator. Daarnaast bevat het sectorbeeld een inleiding, leeswijzer en vijf bijlagen. In de leeswijzer kunt u direct op zoek gaan naar de subsector of indicator waarover u graag wilt lezen.

Het sectorbeeld zoals dat nu in factsheets voor u ligt, is een nieuwe vorm van presentatie van feiten, ontwikkelingen en trends. Een nieuw product van de inspectie volgens een formule die in ontwikkeling is. Met elke volgende sectorbeeld raakt deze opzet verder ontwikkeld en biedt het de geïnteresseerde lezer meer toegevoegde waarde.

De inspectie is benieuwd naar reacties intern en extern over de vorm en presentatie van het sectorbeeld en wil daarover graag in gesprek. Uw mening is meer dan welkom.

Leeswijzer

In een sectorbeeld worden opvallende ontwikkelingen, verschillen en of overeenkomsten in het hoger onderwijs in beeld gebracht. Dit sectorbeeld richt zich op de ontwikkelingen binnen groepen opleidingen op het vlak van Gedrag & Maatschappij.

U kunt ervoor kiezen om over bepaalde groepen van opleidingen te lezen, de zogenaamde subsectoren. Dit zijn er zeven binnen de sector Gedrag & Maatschappij. Ook kunt u lezen over de indicatoren die bij alle groepen opleidingen/subsectoren van belang zijn. Wij hebben de meest relevante indicatoren gekozen en daarvan de ontwikkelingen geanalyseerd.

De zeven **subsectoren** komen één voor één aan bod. Over elke subsector worden de opvallendste ontwikkelingen en stand van zaken weergegeven. Op die manier ontstaat per subsector een beeld.

Bij de elf **indicatoren** wordt, als dat relevante informatie oplevert, een uitsplitsing gemaakt.

U komt de volgende uitsplitsingen tegen:

Opleidingskenmerken:

- hbo-opleidingen en wo-opleidingen
- voltijd- en deeltijdopleidingen
- bachelor- en masteropleidingen

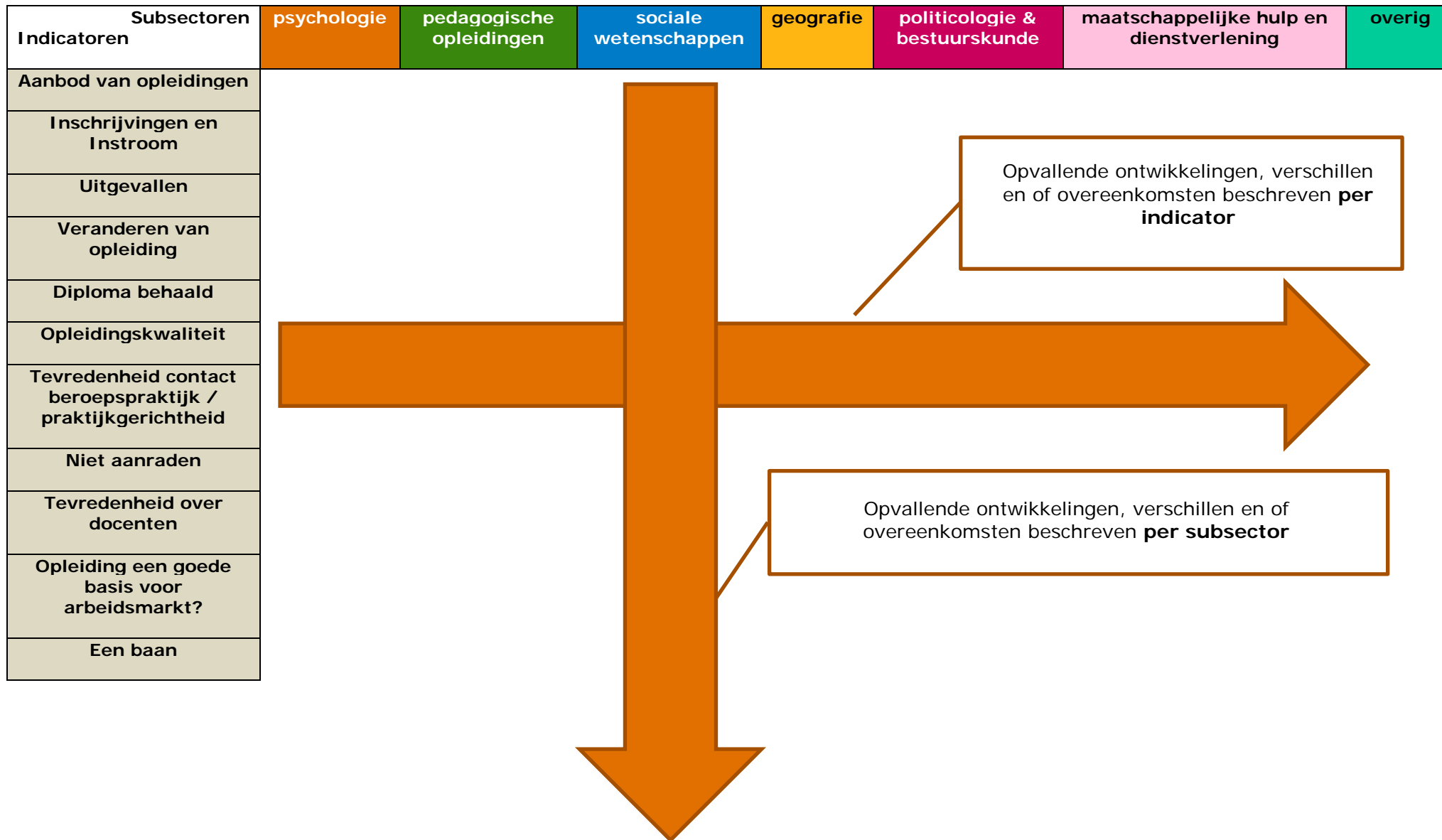
Populatiekenmerk:

- vooropleiding van studenten

Er is steeds gekozen voor juist die uitsplitsing die verschillen en overeenkomsten bij de indicator het beste inzichtelijk maakt. Dit betekent dat soms de ene uitsplitsing wordt gebruikt en soms een andere.

In onderstaand schema kunt u de subsectoren en indicatoren schematisch bezien.

Figuur 00.1: Sector Gedrag & Maatschappij: Schematisch overzicht van de subsectoren en indicatoren

Subsector psychologie

<u>Samenvatting .....</u>	<u>2</u>
<u>Gemiddeld qua aantallen opleidingen .....</u>	<u>2</u>
<u>Groot aantal studenten.....</u>	<u>3</u>
<u>Grotendeels wo-subsector .....</u>	<u>3</u>
<u>Weinig mbo-instroom in hbo-bachelor .....</u>	<u>3</u>
<u>Weinig uitval.....</u>	<u>3</u>
<u>Minste switch .....</u>	<u>3</u>
<u>Diplomarendement hbo-bachelors minder dan gemiddeld .....</u>	<u>4</u>
<u>Accreditaties: geen excellent en vier hersteltermijnen .....</u>	<u>4</u>
<u>Ontevreden over betrokkenheid docent .....</u>	<u>4</u>
<u>Weinig studenten raden opleiding psychologie niet aan .....</u>	<u>4</u>
<u>Meer ontevredenheid over praktijkgerichtheid .....</u>	<u>4</u>
<u>Minder kansen op baan op niveau.....</u>	<u>4</u>
<u>Minder afgestudeerden vinden werk binnen achttien maanden .....</u>	<u>5</u>

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

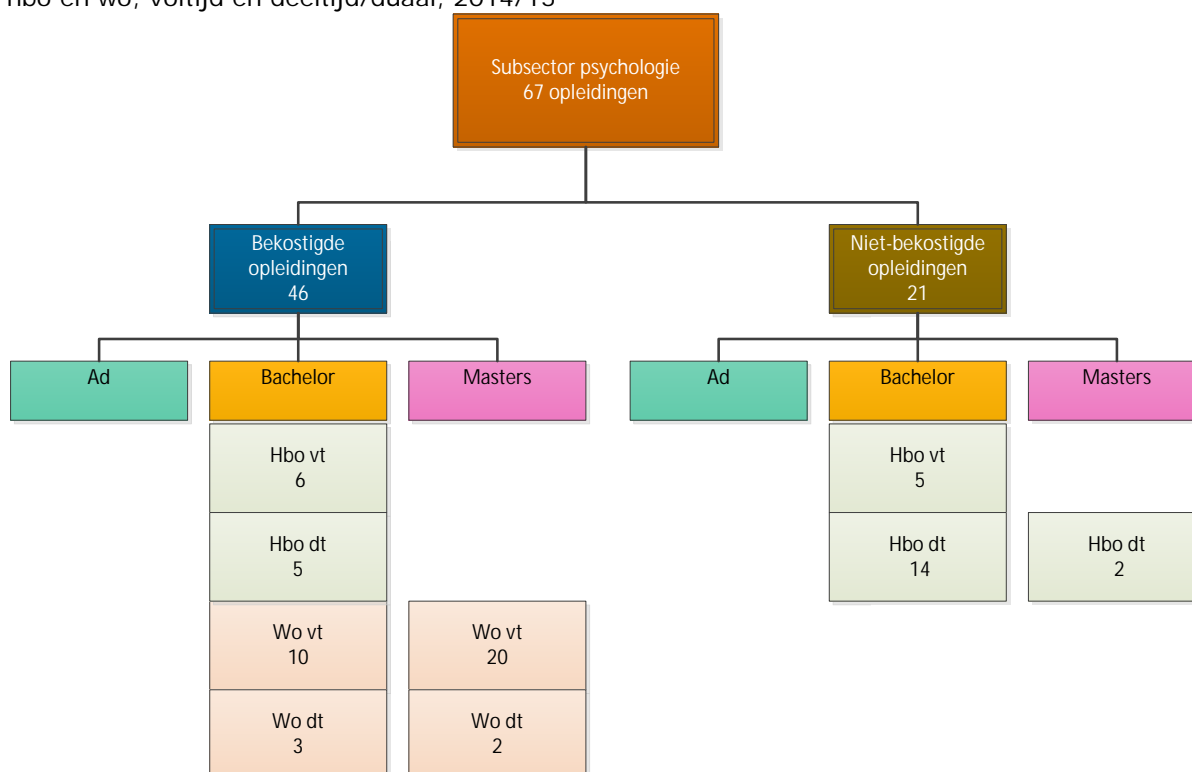
Samenvatting

Psychologie is een grote subsector in de sector Gedrag & Maatschappij qua aantallen studenten. Zij stromen voornamelijk in wo-opleidingen. Een aantal gegevens vallen op. Ten eerste is er relatief weinig instroom van mbo'ers in de hbo-opleidingen psychologie. Tegelijkertijd zijn er juist relatief veel studenten die (gediplomeerd of ongediplomeerd) opstromen van een hbo- naar een wo-opleiding. Blijkbaar is er een zodanige aansluiting tussen de hbo-opleiding psychologie en de wo-opleiding dat vooral havisten met een hoger ambitieniveau hiervan profiteren. Daarnaast valt op dat het diplomarendement van de wo-bacheloropleidingen hoog is, terwijl dat van de hbo-bacheloropleidingen psychologie laag is. Daarentegen vallen hbo-bachelorstudenten bij psychologie niet snel uit en zijn er ook weinig switchers. Studenten die hebben gekozen voor de subsector psychologie, blijven meestal in deze subsector: een deel van de switchende studenten in het hbo kiest opnieuw de subsector psychologie als bestemming, maar dan op wo-niveau.

Gemiddeld qua aantallen opleidingen

De subsector psychologie heeft 67 opleidingen. Binnen de sector Gedrag & Maatschappij is dat een gemiddeld aantal. Zie voor de aantallen opleidingen in de subsector figuur A.1.

Figuur A.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen opleidingen (brin¹-isat²) in subsector psychologie naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/15

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in de bijlage Indeling van sectoren.

¹ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

² Studiecode/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

Groot aantal studenten

20 procent van alle studenten in de sector Gedrag & Maatschappij studeert in opleidingen van de subsector psychologie. Alleen de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening heeft meer studenten, namelijk 35 procent van het totaal aantal studenten in de sector Gedrag & Maatschappij.

Grotendeels wo-subsector

De jaarlijkse instroom van nieuwe studenten in de subsector psychologie maakt ongeveer 20 procent uit van de totale instroom in de sector Gedrag & Maatschappij. Ook op dit vlak is psychologie een grote subsector. De instroom in absolute aantallen en het percentage instromers (als deel van de gehele sector) is de afgelopen vijf jaar wisselend. De laatste twee jaar laten in absolute aantallen een lichte stijging van de instroom zien.

De meeste instroom in 2014 vindt plaats in de wo-voltijdopleidingen (bachelor en master). Deeltijdinstroom is klein in deze subsector. Zie onderstaande tabel.

Tabel A.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector psychologie, naar hbo en wo, bachelor- en masteropleidingen, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo		
	Ba vt	1541
	Ba dt	147
Wo		
	Ba vt	4179
	Ba dt	17
	Ma vt	3356
	Ma dt	3

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Weinig mbo-instroom in hbo-bachelor

Vergeleken met de andere subsectoren valt op dat de instroom van studenten in de hbo-bacheloropleidingen psychologie met een mbo-vooropleiding relatief laag is ten opzichte van de havisten die in deze opleidingen instromen. Dit verschil wordt wel kleiner.

In de wo-bacheloropleidingen bestaat de instroom voor ongeveer 65 procent uit vwo-leerlingen, de andere 35 procent van de studenten heeft een buitenlandse vooropleiding. Dit laatste percentage is hoog in vergelijking met de andere sectoren.

Weinig uitval

De subsector psychologie heeft een van de laagste uitvalpercentages van alle subsectoren binnen Gedrag & Maatschappij (8,5 procent in 2013 tegen gemiddeld 12,6 procent in de sector). Als we dit percentage uitsplitsen, dan blijkt dat psychologie het laagste uitvalpercentage heeft van alle subsectoren bij de groep hbo-bachelorstudenten die een voltijd opleiding volgt; 13 procent in 2014.

Hoewel het uitvalpercentage onder wo-opleidingen in het algemeen lager ligt dan onder hbo-opleidingen, zijn er juist bij psychologie veel wo-studenten die uitvallen (9 procent in 2014 tegen gemiddeld 7 procent in de sector).

Minste switch

Psychologie-studenten zijn geen switchers. De switch in deze subsector in de voltijdbacheloropleidingen is de laagste van alle subsectoren en schommelt de afgelopen jaren rond 19 procent. Het gemiddelde van de sector en het totale hoger onderwijs schommelt tussen de 21 en 23 procent. Studenten in het wo switchen minder dan hbo-

studenten (17 procent tegen 25 procent). Opvallend, want dit is andersom in het totale hoger onderwijs.

De subsector psychologie kent van alle subsectoren het hoogste percentage studenten die een overstap maken van een hbo-opleiding naar een wo-opleiding na één jaar studie (9,5 procent in 2013). Zo'n overstap kan zijn naar een wo-opleiding in dezelfde subsector of naar een wo-opleiding naar een andere subsector of sector. Dit is ver boven het gemiddelde van de sector en het totale hoger onderwijs (in beide gevallen 2 procent in 2013).

Diplomarendement hbo-bachelors minder dan gemiddeld

Het diplomarendement van studenten in de hbo-bacheloropleidingen in voltijd onderwijs is lager dan het gemiddelde in de sector en in het totale hoger onderwijs. Het rendement van wo-bacheloropleidingen van voltijdstudies is echter iets hoger dan deze gemiddelden.

Accreditaties: geen excellent en vier hersteltermijnen

In de subsector psychologie zijn zestig bestaande en acht nieuwe opleidingen geaccrediteerd³. Dat betekent voor deze subsector een vernieuwing van 13 procent. Geen van de opleidingen heeft een eindoordeel 'excellent' gekregen in de accreditaties. Vier van de zestig opleidingen zijn niet direct, maar pas na een hersteltermijn goedgekeurd. Het ging hierbij om hbo-bacheloropleidingen.

Ontevreden over betrokkenheid docent

Studenten in de niet-bekostigde opleidingen in de subsector psychologie zijn zeer ontevreden over de betrokkenheid van hun docenten. Dit geldt voor de voltijd- en de deeltijdopleidingen van het niet-bekostigd onderwijs. Deze informatie is alleen beschikbaar over *hbo-bachelor*opleidingen. Omdat er geen uitkomsten zijn voor de andere soorten niet-bekostigd onderwijs, kunnen wij daar geen uitspraken over doen.

Weinig studenten raden opleiding psychologie niet aan

In 2014 zou een krappe 6 procent van de studenten uit de subsector psychologie zijn opleiding *niet* aan anderen aanraden. Het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij en het totale hoger onderwijs ligt hoger. Daar zijn dus meer studenten die hun eigen opleiding niet aan anderen zouden aanraden. Alleen in de subsector geografie is het percentage studenten dat de eigen opleiding *niet* aan anderen zou aanraden, lager dan in de subsector psychologie in 2014.

Meer ontevredenheid over praktijkgerichtheid

Bij de hbo-bacheloropleidingen zijn in 2014 meer studenten ontevreden over de praktijkgerichtheid van de opleiding. In eerdere jaren nam het percentage ontevreden studenten nog af.

Minder kansen op baan op niveau

De wo-masterstudenten die een voltijdopleiding in de subsector psychologie volgen, hebben even vaak een baan binnen een maand als wo-masterstudenten met een voltijdopleiding in andere subsectoren binnen de sector en in het totale hoger onderwijs. Voor degene die binnen een maand een baan vinden, geldt dat zij even vaak een baan in een verwante richting van de opleiding hebben als afgestudeerden in de rest van de

³ Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag en Maatschappij meegenomen die in 2013-14 en/of 2014-15 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015

De NVAO beoordelingen worden niet apart opgemaakt voor voltijd, deeltijd en duaal. Indien een opleiding zowel een vt als een dt aanbiedt zijn de oordelen op beide van toepassing.

sector en het totale hoger onderwijs. Opvallend is dat deze studenten minder vaak een baan op niveau kunnen vinden dan afgestudeerden in andere subsectoren en het totale hoger onderwijs. Dit valt vooral op, omdat de subsector psychologie voorheen op dit punt het beste scoorde van de andere subsectoren en het ook beter deed dan het totale hoger onderwijs.

Minder afgestudeerden vinden werk binnen achttien maanden

Voor alle subsectoren met wo-opleidingen binnen Gedrag & Maatschappij geldt dat in de loop van de jaren steeds minder afgestudeerden binnen achttien maanden een baan vinden. De afname is het sterkst onder afgestudeerden die een opleiding in de subsector psychologie hebben gevolgd.

Subsector pedagogische opleidingen

Samenvatting	2
Gemiddeld in aantal opleidingen en inschrijvingen	2
Meeste instroom in hbo-opleidingen	3
Weinig uitval	3
Relatief minder switchers	3
Hoog rendement in hbo-bachelor en wo-master	3
Accreditatie-uitkomsten: geen hersteltrajecten	4
Ontevreden over didactische vaardigheden van docenten	4
Ontevredenheid over praktijkgerichtheid van de opleiding daalt	4
Minder tevreden over basis voor start arbeidsmarkt	4
Wel een baan in een verwante richting, maar niet op niveau	4

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

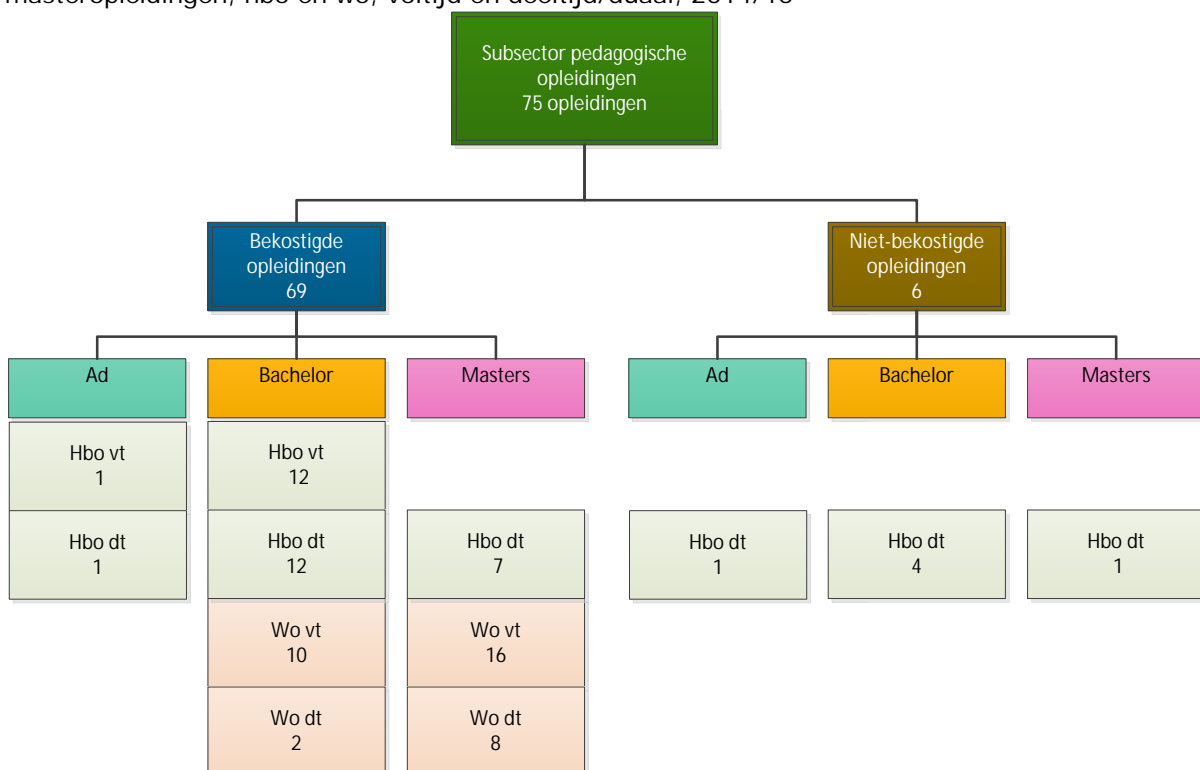
Samenvatting

In de subsector pedagogische opleidingen zijn er ongeveer evenveel voltijd-bacheloropleidingen in het hbo als in het wo. Tegelijkertijd is de instroom in het hbo bijna twee maal zo hoog als in het wo. Kenmerkend voor deze subsector is dat er relatief maar weinig studenten uitvallen. Ook het percentage studenten dat van opleiding verandert, daalt al een aantal jaar en ligt in 2013 onder het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij en onder het gemiddelde van het totale hoger onderwijs. Er zijn opvallend veel studenten die van het wo naar het hbo gaan (afstroom). Toch wordt deze afstroom minder en ligt in 2013 rond de 8 procent (bij een sectorgemiddelde van 6,5%). Het diplomarendement van opleidingen in deze subsector is zowel hoog in hbo-bacheloropleidingen als in wo-masteropleidingen. De studenten studeren relatief snel af. Opvallend is dat juist in deze subsector de studenten meer dan gemiddeld ontevreden zijn over de didactische vaardigheden van hun docenten. Afgestudeerden van deze subsector vinden doorgaans wel een baan in een aan de studie verwante richting, maar deze is vaak onder het niveau van de gevolgde opleiding.

Gemiddeld in aantal opleidingen en inschrijvingen

De subsector pedagogische opleidingen is opvallend gemiddeld in het aantal opleidingen dat wordt aangeboden (zie figuur B.1). Eén zevende van het aantal opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij bevindt zich in deze subsector. Ook de diversiteit aan opleidingen is niet groot en niet klein. Het aandeel inschrijvingen is 14 procent van het totaal van de sector Gedrag & Maatschappij.

Figuur B.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen (brin¹-isat²) in subsector pedagogische opleidingen naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/15

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

¹ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

² Studiecodel/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in bijlage Z.1.

Meeste instroom in hbo-opleidingen

Bij de jaarlijkse instroom van nieuwe studenten in deze subsector schrijven de meesten zich in voor een voltijd hbo-bacheloropleiding, terwijl er ongeveer evenveel wo-bacheloropleidingen in voltijd worden aangeboden (zie tabel B.1). In de voltijd hbo-opleidingen hebben ongeveer evenveel studenten die instromen een mbo-vooropleiding als een havo-vooropleiding. Bij de hbo-bacheloropleidingen in deeltijd heeft het merendeel van de studenten een mbo-vooropleiding.

Tabel B.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector pedagogische opleidingen, naar hbo en wo, associate degree- bachelor- en masteropleidingen, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo		
	Ad vt	87
	Ad dt	21
	Ba vt	2717
	Ba dt	166
	Ma dt	297
Wo		
	Ba vt	1289
	Ba dt	3
	Ma vt	1610
	Ma dt	82

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Weinig uitval

Onder de hbo-opleidingen is de uitval uit opleidingen uit de subsector pedagogiek de op een na laagste uit de sector Gedrag & Maatschappij. Onder de wo-masteropleidingen is de uitval uit de pedagogische opleidingen zelfs het laagste van de sector. Studenten die vanuit het hbo de wo-master zijn ingestroomd met een hbo-vooropleiding, vallen daar minder uit dan studenten met een wo-vooropleiding.

Relatief minder switchers

Het percentage studenten in de subsector pedagogische opleidingen dat switchte naar een andere opleiding, lag sinds 2010 boven het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij en het totale hoger onderwijs. Dat is veranderd. Minder studenten van pedagogische opleidingen veranderen nu van opleiding. In de grafieken is in 2013 een sterke daling te zien en ligt het percentage studenten dat switcht (20%) weer onder het gemiddelde van de sector en het totale hoger onderwijs (23%).

Van alle subsectoren heeft de subsector pedagogische opleiding het hoogste percentage studenten dat afstroomt vanuit een wo-opleiding naar een hbo-opleiding. Het percentage daalt en bedraagt in 2013 ruim 8 procent van de studenten, terwijl de afstroom in de sector en in het totale hoger onderwijs 5,5 procent is.

Hoog rendement in hbo-bachelor en wo-master

Het diplomarendement in de voltijd hbo-bacheloropleidingen in de subsector pedagogische opleidingen is het hoogst van alle subsectoren. Onder de eenjarige wo-masteropleidingen is het diplomarendement ook het hoogste van alle andere subsectoren. Bij de pedagogische opleidingen ronden dus relatief veel hbo-bachelorstudenten en wo-masterstudenten hun opleiding af binnen een jaar na het eind van de opleidingsduur.

Accreditatie-uitkomsten: geen hersteltrajecten

In de subsector met pedagogische opleidingen zijn 62 bestaande opleidingen geaccrediteerd. Er zijn tien nieuwe opleidingen geaccrediteerd.³ Voor deze subsector betekent dat een vernieuwing van 14 procent. Geen van de opleidingen heeft een hersteltraject gekregen.

Ontevreden over didactische vaardigheden van docenten

In de opleidingen van deze subsector zijn studenten ontevredener dan in andere subsectoren over de didactische vaardigheden van de docenten. Ook zijn meer ondervraagde studenten in deze subsector ontevreden over de betrokkenheid van de docenten. Het gaat hierbij om studenten en docenten in bekostigde opleidingen. Er zijn te weinig gegevens over de niet-bekostigde opleidingen.

Ontevredenheid over praktijkgerichtheid van de opleiding daalt

Het percentage studenten dat ontevreden is over de praktijkgerichtheid van de studie daalt in 2014 bij de hbo- en wo-bacheloropleidingen in deze subsector. Dit betekent minder ontevreden studenten op dit aspect. En er zijn al weinig studenten ontevreden over de praktijkgerichtheid: de hbo- en wo-bacheloropleidingen in deze subsector kennen van alle subsectoren in 2014 het laagste percentage ontevreden studenten over het aspect praktijkgerichtheid van de opleiding. Het ontevredenheidspercentage van de wo-masterstudenten ligt echter op het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij.

Minder tevreden over basis voor start arbeidsmarkt

Afgestudeerden van voltijdvarianten van hbo-bacheloropleidingen en wo-masteropleidingen uit de subsector pedagogiek zijn vaker dan afgestudeerden uit andere subsectoren ontevreden over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt.

Wel een baan in een verwante richting, maar niet op niveau

Een hoog percentage afgestudeerden van een voltijd hbo-opleiding in deze subsector vindt een baan in een richting die verwant is aan de studie. Het hoogste percentage van alle subsectoren. Tegelijkertijd vinden verhoudingsgewijs de minste hbo-afgestudeerden van voltijddopleidingen een baan op niveau. De subsector scoort hier het slechtst. De uitkomsten op beide indicatoren zijn de afgelopen jaren verslechterd. De hbo-opleidingen in deeltijd scoren een stuk beter en daar lijkt door de jaren heen ook een opgaande lijn in te zitten. De afgestudeerden uit de voltijd wo-masteropleidingen pedagogiek kenmerken zich door het hoogste percentage met een baan in verwante richting van alle subsectoren, net als bij de hbo-opleidingen, en scoren van de subsectoren ook het hoogst (45 procent) op het vinden van een baan binnen een maand.

---

³ Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij meegenomen die in 2013-14 en/of 2014-15 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015.

De NVAO beoordeelt niet apart voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen. Indien een opleiding zowel een voltijd- als een deeltijdvariant aanbiedt, zijn de oordelen op beide van toepassing.

Subsector sociale wetenschappen

Samenvatting	2
Weinig opleidingen	2
Kleinste aantal instromende studenten	3
Uitval lager	3
Veel switch	3
Diplomarendement beter dan sector, slechter dan totaal ho	3
Accreditaties met een excellente score	3
Niet aan te raden	4
Ontevreden over kennis van beroepspraktijk van docenten	4
Minder ontevredenheid over praktijkgerichtheid van de opleiding	4
Minder studenten een baan binnen achttien maanden	4

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

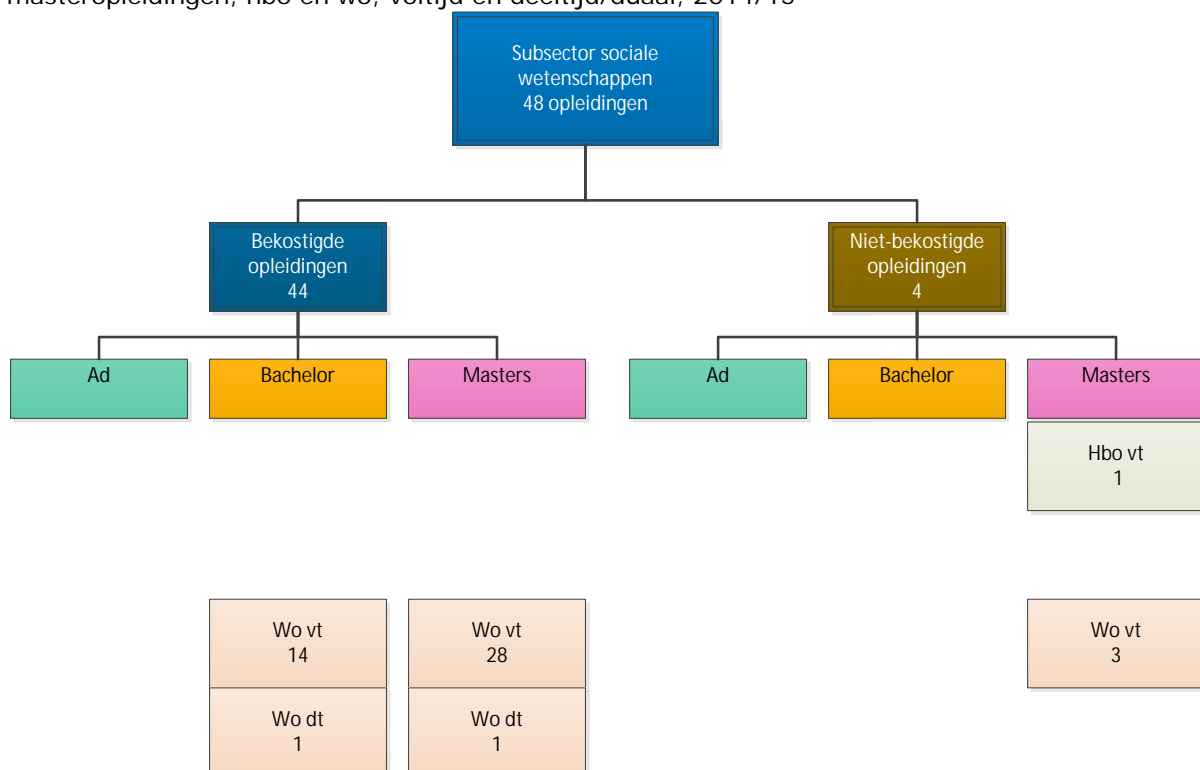
Samenvatting

Sociale wetenschappen is een kleine subsector vergeleken met de andere subsectoren. Bovendien heeft het maar één hbo-opleiding en biedt sociale wetenschappen verder alleen wo-opleidingen aan. In deze subsector wordt opvallend veel geswitcht. Er switchen relatief veel studenten naar een andere sector, maar ook relatief veel studenten switchen naar een andere subsector binnen Gedrag & Maatschappij. De switch is hoog vergeleken met de andere subsectoren. Ook gaan relatief veel wo-studenten na één jaar een hbo-opleiding doen. Die aantallen nemen al enige jaren toe, in tegenstelling tot de aantallen in de overige subsectoren. Deels zal deze grote switch te maken hebben met het beperkte aanbod in de subsector zelf, maar daarnaast geven ook relatief veel studenten aan dat ze hun studie niet aan anderen zouden aanraden. Daar staat tegenover dat een aantal opleidingen in deze subsector van de Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) de score 'excellent' heeft gekregen voor het eindniveau. Ook zijn de meeste studenten doorgaans tevreden met de kwaliteit van hun docenten. Het blijkt in deze subsector echter het moeilijkste om binnen achttien maanden na afstuderen een baan te vinden.

Weinig opleidingen

Sociale wetenschappen is met 48 opleidingen een van de kleinere subsectoren. Het heeft geen associate degree-programma's (ad-programma's) en maar één hbo-opleiding. Alle andere opleidingen zijn wo-opleidingen (zie figuur C.1). Het aantal studenten in de subsector bedraagt slechts 4 procent van het totaal aantal studenten in de sector.

Figuur C.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen (brin¹-isat²) in subsector sociale wetenschappen naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/15

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

¹ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

² Studiecode/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in bijlage Z.1.

Kleinste aantal instromende studenten

Niet alleen is het aantal opleidingen relatief klein, maar ook bij de jaarlijkse instroom van nieuwe studenten gaat het bij de subsector sociale wetenschappen niet om grote aantallen (zie tabel C.1). Omdat het een subsector is met bijna alleen wo opleidingen bestaat de instroom hoofdzakelijk uit vwo'ers of studenten met een buitenlands diploma.

Tabel C.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector sociale wetenschappen, naar hbo en wo, bachelor- en masteropleidingen, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo		-
Wo		
	Ba vt	1196
	Ba dt	1
	Ma vt	1061
	Ma dt	24

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Uitval lager

Bij de wo-opleidingen vallen studenten over het algemeen minder uit dan bij hbo-opleidingen. De subsector sociale wetenschappen heeft eigenlijk alleen wo-opleidingen in het bekostigd onderwijs. De uitval ligt hier onder het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij en bedraagt in 2013 7,5 procent.

Veel switch

Een kwart van de studenten in de subsector sociale wetenschappen verandert van studie. Het percentage studenten dat switcht is de afgelopen jaren licht afgenomen. Het ligt iets boven het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij en dat van het totale hoger onderwijs. In deze subsector switchen veel studenten naar opleidingen in een andere subsector van Gedrag & Maatschappij. Bij andere subsectoren is die switch minder groot. Maar ook de switch van studenten naar een opleiding in een andere sector ligt boven het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij én boven dat van het totale hoger onderwijs.

Tussen 2011 en 2013 zijn er meer studenten sociale wetenschappen gestopt met hun wo-opleiding en doorgegaan in het hbo-onderwijs. Deze afstroom in de subsector is toegenomen naar ruim 7 procent in 2013. In de meeste subsectoren kent dit cijfer de laatste jaren juist een afnemende trend.

Diplomarendement beter dan sector, slechter dan totaal ho

Het diplomarendement in deze subsector ligt iets onder het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij, maar boven het gemiddelde diplomarendement van het totale hoger onderwijs.

Accreditaties met een excellente score

In de subsector sociale wetenschappen zijn 54 opleidingen geaccrediteerd.³ Geen van deze opleidingen heeft een hersteltraject gekregen. Er zijn drie nieuwe opleidingen

³ Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij meegenomen die in 2013/14 en/of 2014/15 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015.

bijgekomen en twee bestaande opleidingen hebben op het onderdeel 'eindniveau van de opleiding' een excellent beoordeling gekregen.

Niet aan te raden

Sociale wetenschappen is de subsector met in 2014 het hoogste percentage studenten dat de opleiding niet zou aanraden aan anderen (8,3%). In eerdere jaren lag het percentage lager en had deze subsector het één na hoogste percentage (onder de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen).

Ontevreden over kennis van beroepspraktijk van docenten

Over de inhoudelijke kennis van docenten, de betrokkenheid van docenten en hun didactische vaardigheden heeft sociale wetenschappen al jaren minder ontevreden studenten dan de andere subsectoren. Alleen over de kennis van docenten over de beroepspraktijk zijn studenten in deze subsector al jaren minder tevreden dan in de andere subsectoren. In 2014 is ruim 12 procent van de studenten zeer ontevreden over de kennis van docenten over de beroepspraktijk, tegenover een gemiddelde van 7,5 procent in de sector en het totale hoger onderwijs.

Minder ontevredenheid over praktijkgerichtheid van de opleiding

Het percentage ontevreden studenten over de praktijkgerichtheid van de opleiding daalt in 2014. Studenten zijn dus wat minder ontevreden hierover. Dit geldt voor de meeste subsectoren. Wel ligt het percentage ontevreden studenten in deze sector hoger dan in het totale hoger onderwijs.

Minder studenten een baan binnen achttien maanden

Studenten die een opleiding hebben gevolgd in de subsector sociale wetenschappen, vinden even snel een baan binnen een maand als het gemiddeld aantal studenten met wo-opleidingen in deze sector en in het totale wo-onderwijs. Voor wat betreft het vinden van een baan op niveau en één in een richting verwant aan de studie haalt de subsector niet het gemiddelde van de sector en van het wo-onderwijs. De afgelopen jaren zit hier bovendien, net als bij andere wo-opleidingen, een dalende lijn in. Het is steeds lastiger een baan op niveau en in een verwante richting te vinden. Van alle subsectoren scoort sociale wetenschappen het laagste op het onderwerp 'werk na achttien maanden'. Tussen 2008 en 2010 is het percentage dat binnen achttien maanden een baan gevonden had, drastisch gedaald van 95 procent tot 84 procent. Dit is ver beneden het gemiddelde van de sector en het totale hoger onderwijs.

De NVAO beoordeelt niet apart de voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen. Indien een opleiding zowel een voltijd- als een deeltijdvariant aanbiedt, zijn de oordelen op beide van toepassing.

Subsector geografie

Samenvatting	2
Minst aantal opleidingen	2
Minst aantal studenten	3
Instroom neemt af	3
Laagste uitval	3
Lager diplomarendement	3
Daling in switch	3
Twee nieuwe opleidingen	4
Weinig studenten raden opleiding niet aan	4
Ontevreden over docentkennis van beroepspraktijk	4
Ontevredener over start en ontwikkeling op arbeidsmarkt	4
Minder ontevredenheid over praktijkgerichtheid van de opleiding	5
Baan vinden in verwante richting is moeilijk	5

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

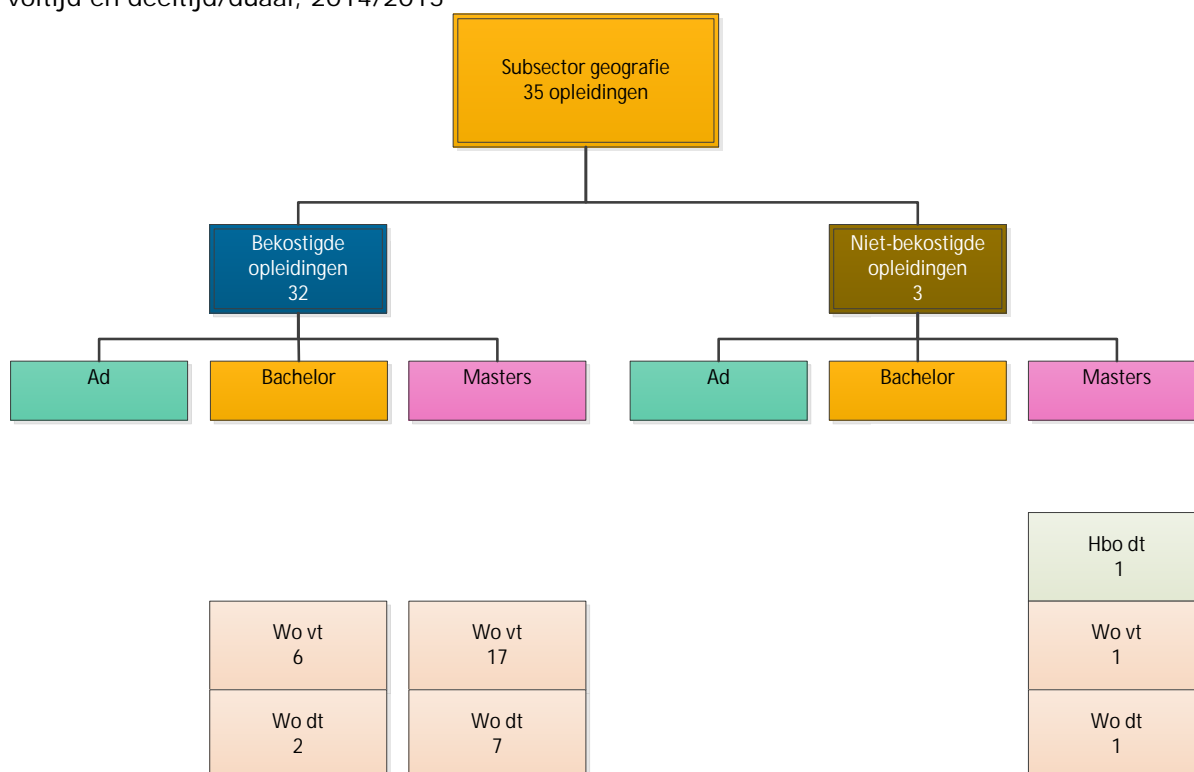
Samenvatting

De subsector geografie is de kleinste subsector in de sector Gedrag & Maatschappij en heeft op een niet-bekostigde hbo-opleiding na alleen wo-aanbod. De subsector heeft de minste opleidingen en het kleinste aantal studenten. Daar komt bij dat de instroom in deze subsector afneemt. Eenmaal binnen vallen er relatief weinig studenten uit. Ook switchen er steeds minder studenten binnen deze subsector. Dit was fors boven het sector- en stelselgemiddelde, maar lag in 2013 op ongeveer gelijk niveau. Het diplomarendement in de bacheloropleidingen is relatief laag. In de masteropleidingen ligt dit juist boven het sectorgemiddelde. Opvallend veel studenten geven aan dat ze deze opleiding ook aan anderen zouden aanraden. Ze zijn merendeels tevreden over de kwaliteit van hun docenten en ook over de praktijkgerichtheid van de opleiding zijn ze te spreken. Het vinden van een baan in een aan hun studie verwante richting is echter moeilijk.

Minst aantal opleidingen

De subsector geografie heeft het minst aantal opleidingen van alle subsectoren in Gedrag & Maatschappij. Verder kenmerkt deze subsector zich als wo-subsector met weinig niet-bekostigde opleidingen (zie figuur D.1).

Figuur D.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen (brin¹-isat²) in subsector geografie naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/2015

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in bijlage Z.1.

¹ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

² Studiecodel/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

Minst aantal studenten

Naast het minste aantal opleidingen heeft deze subsector ook het minst aantal ingeschreven studenten van de hele sector. Slechts 3 procent (ruim 3.000) van het totaal aantal ingeschreven studenten in de sector Gedrag & Maatschappij studeert in opleidingen binnen deze subsector.

Instroom neemt af

De jaarlijkse instroom van nieuwe studenten daalt. Zowel in absolute aantallen als in percentage van de instroom in de totale sector. De meeste studenten stromen in voltijdopleidingen in en hebben een vwo-diploma (zie Tabel D.1).

Tabel D.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector geografie, naar hbo en wo, bachelor- en masteropleidingen, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo		-
Wo		
	Ba vt	675
	Ba dt	4
	Ma vt	569
	Ma dt	10

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Laagste uitval

Van alle subsectoren heeft deze subsector het laagste percentage uitvallers in 2013. Met uitzondering van 2012, toen in deze subsector meer studenten uitvielen dan in een drietal andere subsectoren. Door de jaren heen heeft deze subsector het laagst aantal uitvallers.

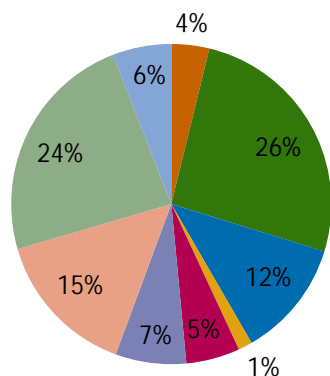
Lager diplomarendement

Het diplomarendement van wo-studenten in opleidingen in deze subsector is lager dan het rendement van wo-opleidingen in de totale sector en het totale hoger onderwijs. Het ligt in 2014 op 60 procent. De wo-masteropleidingen doen het beter dan de wo-bacheloropleidingen.

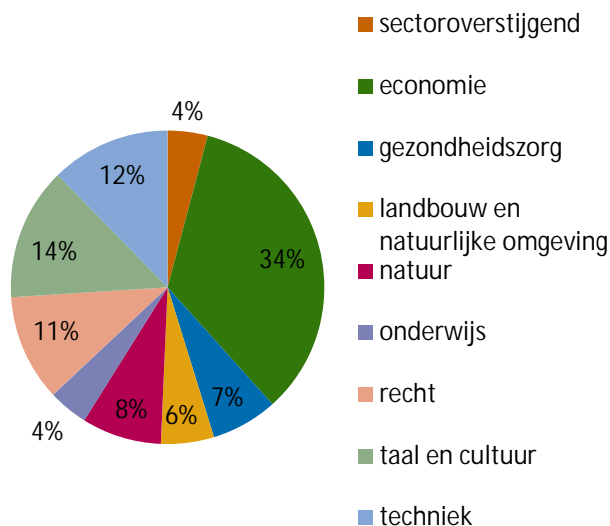
Daling in switch

De subsector geografie kent sinds 2010 een sterke daling van het percentage studenten dat switcht naar een andere opleiding. De totale switch is 23 procent in 2013. Dit is rond het gemiddelde van de sector en het totale hoger onderwijs. De studenten switchen minder naar opleidingen in andere subsectoren van Gedrag & Maatschappij dan gemiddeld in de sector. Zij switchen wel vaak naar opleidingen in andere sectoren of naar opleidingen binnen de subsector geografie. Dat er minder studenten switchen hangt niet samen met de daling van het aantal opleidingen en de afname in de diversiteit van opleidingen. Als zij switchen binnen de sector Gedrag & Maatschappij dan gaan voor een groot deel naar een opleiding in de subsector sociale wetenschappen. Switchen ze naar een opleiding buiten Gedrag & Maatschappij dan kiezen zij vaak voor een opleiding in de sector Economie (zie figuur D.2 en figuur D.3). Het aantal studenten dat voor de sector Economie kiest neemt toe.

Figuur D.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage sectorswitch na 1 jaar bekostigde wo-bacheloropleiding in voltijd in de sector Gedrag & Maatschappij, naar sector van bestemming, 2013 (n=1603)

Figuur D.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage sectorswitch na 1 jaar bekostigde wo-bacheloropleiding in voltijd in de subsector geografie, naar sector van bestemming, 2013 (n=77)

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Twee nieuwe opleidingen

In deze subsector zijn 34 opleidingen geaccrediteerd.³ Geen van deze opleidingen heeft een hersteltermijn gekregen. Dat betekent dat alle opleidingen dus direct als voldoende zijn beoordeeld. De subsector heeft twee nieuwe opleidingen.

Weinig studenten raden opleiding niet aan

Sinds 2014 kent de subsector geografie van alle subsectoren het laagste percentage studenten dat de opleiding niet aan anderen aanraadt. In eerdere jaren stond de subsector op de derde laagste plek in de rij van subsectoren.

Ontevreden over docentkennis van beroepspraktijk

Deze subsector heeft de meeste ontevreden studenten van alle subsectoren als het gaat om de kennis van docenten over de beroepspraktijk. Op de kennis van de inhoud van het vak en de didactische vaardigheden van de docent heeft deze subsector juist heel weinig ontevreden studenten; het laagste percentage zeer ontevreden studenten. Ook op het onderwerp betrokkenheid scoren de docenten van opleidingen in deze subsector lage percentages zeer ontevreden studenten.

Ontevredener over start en ontwikkeling op arbeidsmarkt

Afgestudeerden zijn de laatste jaren steeds ontevredener over de basis die de opleiding biedt voor een goede start op de arbeidsmarkt en de ontwikkelmogelijkheden die de opleiding biedt. Op beide onderwerpen is het percentage zeer ontevreden studenten flink gestegen. Zo'n sterke stijging is niet zichtbaar bij de scores van de andere subsectoren.

³ Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij meegenomen die in 2013/14 en/of 2014/15 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015.

De NVAO beoordeelt niet apart de voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen. Indien een opleiding zowel een voltijd- als een deeltijdvariant aanbiedt, zijn de oordelen op beide van toepassing.

De opleidingen in de subsector geografie scoren van alle subsectoren het slechts op het punt van de ontwikkelmogelijkheden die de opleiding biedt. In 2012 geeft 14 procent van de afgestudeerden aan zeer ontevreden te zijn over de mogelijkheden die de opleiding biedt voor verdere ontwikkeling. De opleidingen in deze subsector scoren het op een na hoogste van alle subsectoren op het onderwerp studie als goede basis voor de start op de arbeidsmarkt. Ook die score betekent dus: veel zeer ontevreden studenten.

Minder ontevredenheid over praktijkgerichtheid van de opleiding

Het percentage studenten dat ontevreden is over de praktijkgerichtheid van de studie daalt in 2014 in de subsector geografie. Dit geldt voor de meeste subsectoren. Wel ligt het percentage ontevreden studenten in de sector Gedrag & Maatschappij nog steeds hoger dan in het totale hoger onderwijs.

Baan vinden in verwante richting is moeilijk

Studenten vinden even vaak binnen een maand een baan als studenten in de andere subsectoren en als studenten in het totale hoger onderwijs. In 2010 was er een dip in alle subsectoren, waarna in 2012 dit percentage iets steeg. Meer studenten vonden toen een baan binnen een maand.

Voor het vinden van een baan op niveau liggen de percentages van deze subsector in de middenmoot en dichtbij het sectorgemiddelde. Deze percentages liggen echter onder het gemiddelde van het totale hoger onderwijs. Opvallend is dat het percentage geografiestudenten dat een baan in een verwante richting vindt vanaf 2010 nog steeds sterk daalt en ver onder dat van de andere subsectoren ligt.

Subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen

Samenvatting	2
Weinig deeltijdopleidingen	2
Wo-instroom	3
Weinig uitval iets toegenomen	3
Veel switch	3
Vier opleidingen in herstel	3
Veel studenten raden opleiding niet aan	4
Vaker ontevreden over docentkennis beroepspraktijk	4
Meer ontevredenheid over opleiding als basis voor arbeidsmarkt	4
Ondergemiddelde score op baan binnen achttien maanden	4

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

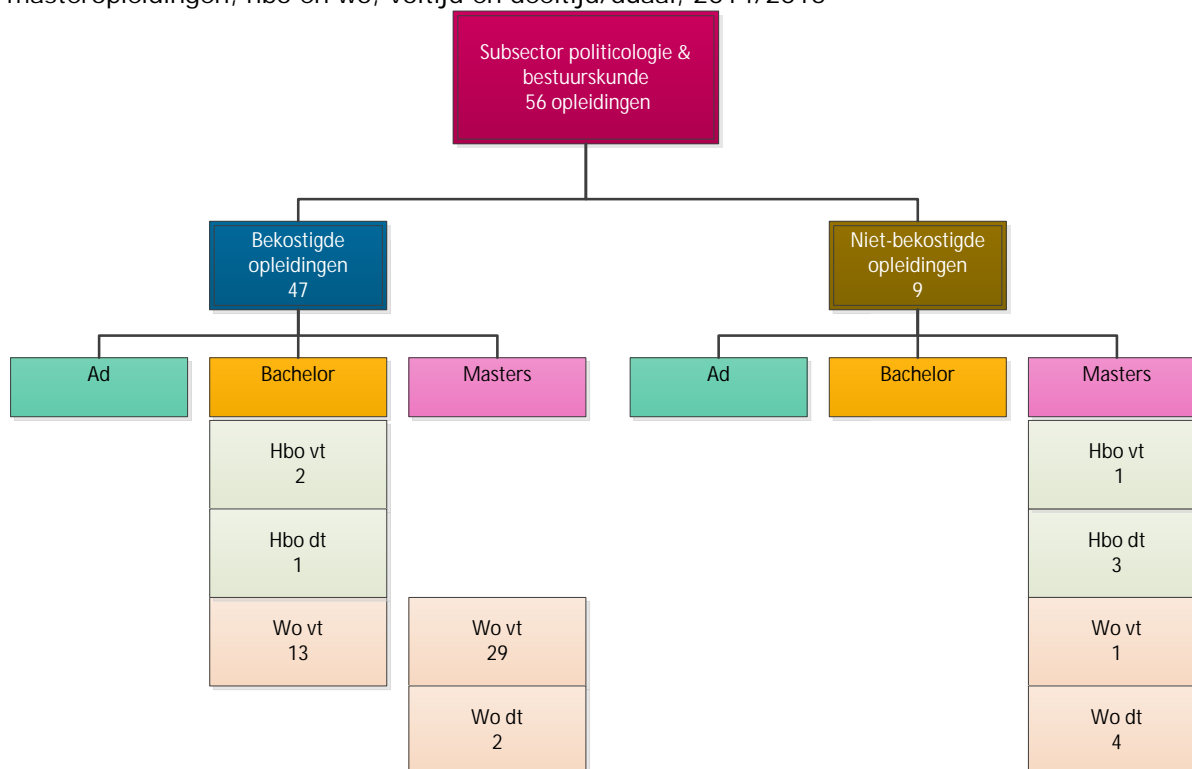
Samenvatting

De subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen heeft weinig deeltijdopleidingen en weinig opleidingen in het hbo. In deze subsector wordt veel geswitcht; vergeleken met de overige subsectoren gebeurt dit opvallend vaak tussen opleidingen binnen de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen zelf. Mogelijk is het in deze subsector relatief eenvoudig over te stappen van de ene naar de andere opleiding zonder verlies van tijd of studiepunten. Daarentegen kent de subsector weinig uitval. Studenten in deze subsector geven het vaakst van alle subsectoren aan dat ze de opleiding niet zouden aanraden. Ook vindt een relatief laag percentage van de afgestudeerden een baan binnen achttien maanden. Vier opleidingen in deze subsector zijn in 2014 in herstel.

Weinig deeltijdopleidingen

De subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen biedt voornamelijk wo-opleidingen in voltijd aan (zie figuur E.1). De subsector heeft weinig deeltijdopleidingen en weinig hbo-opleidingen.¹ 9 procent van alle studenten die staan ingeschreven in de sector Gedrag & Maatschappij studeert in een opleiding die valt onder de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen.

Figuur E.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen (brin²-isat³) in subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/2015

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

¹ In de sector Economie zijn wel een aantal hbo opleidingen politicologie en bestuurskunde.

² De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

³ Studiecodel/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in de bijlage Indeling van sectoren.

Wo-instroom

Dat politicologie en bestuurskundige opleidingen grotendeels een wo-subsector is, zien we niet alleen in het aantal opleidingen terug, maar ook in de jaarlijkse instroom van nieuwe studenten in de subsector. De instroom in voltijd wo-bacheloropleidingen is het grootst. De instroom in deeltijdopleidingen is erg klein.

Tabel E.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen, naar hbo en wo, bachelor- en masteropleidingen, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo		
	Ba vt	364
	Ba dt	16
Wo		
	Ba vt	2529
	Ma vt	1773
	Ma dt	48

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Weinig uitval iets toegenomen

De uitval van studenten in de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen ligt onder het gemiddelde van de sector en van het totale ho. Tussen 2012 en 2013 zijn er procentueel wel iets meer studenten gestopt met hun studie in deze subsector.

Veel switch

Het percentage studenten dat switcht van opleiding is in deze subsector het hoogste van alle subsectoren. Bovendien is dat percentage flink gestegen tussen 2012 en 2013. Het ligt in 2013 op ruim 30 procent. Dit is ook ver boven het gemiddelde van het totale hoger onderwijs. Van de studenten uit de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen die de sector Gedrag & Maatschappij verlaten, gaat het grootste deel naar de sectoren Economie, Recht, en Taal & Cultuur. Van de studenten die weliswaar van opleiding veranderen maar binnen de sector Gedrag & Maatschappij blijven, gaat bijna de helft naar een opleiding in de subsector sociale wetenschappen. Van alle subsectoren in Gedrag & Maatschappij kent politicologie & bestuurskunde het grootste percentage studenten dat naar een andere opleiding in dezelfde subsector switcht.

Er zijn in de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen steeds minder studenten die na één jaar studie van een wo-opleiding naar een hbo-opleiding overstappen. Deze overstap is het laagste van alle subsectoren. Daarnaast zijn er steeds meer studenten die na één jaar hbo-opleiding verder gaan met een wo-opleiding in deze subsector.

Vier opleidingen in herstel

In deze subsector zijn vijftig opleidingen geaccrediteerd⁴ door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). Daarnaast hebben vier opleidingen een hersteltermijn

⁴ Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij meegenomen die in 2013/14 en/of 2014/15 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015.

De NVAO beoordeelt niet apart de voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen. Indien een opleiding zowel een voltijd- als een deeltijdvariant aanbiedt, zijn de oordelen op beide van toepassing.

gekregen om de beoordeling 'onvoldoende' te herstellen. Van alle subsectoren heeft politicologie en bestuurskundige opleidingen met deze vier het hoogste aantal opleidingen 'in herstel'. Er zijn acht nieuwe opleidingen geaccrediteerd.

Veel studenten raden opleiding niet aan

Van alle subsectoren wordt in de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen het vaakst door studenten aangegeven dat ze deze opleiding niet aan anderen zouden aanraden. Dit is boven het gemiddelde van het totale hoger onderwijs. In 2014 zegt 8,3 procent van de studenten de opleiding niet aan te raden.

Vaker ontevreden over docentkennis beroepspraktijk

De studenten in opleidingen van de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen geven op drie van de vier aspecten van tevredenheid over docenten ongeveer dezelfde antwoorden als de gemiddelde scores binnen de sector Gedrag & Maatschappij. Alleen over de kennis van docenten over de beroepspraktijk zijn de studenten in deze subsector vaker ontevreden dan in de meeste andere subsectoren. Er is maar één subsector die meer ontevreden studenten kent op dit aspect dan de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen en dat is sociale wetenschappen.

Meer ontevredenheid over opleiding als basis voor arbeidsmarkt

Net als bij de andere subsectoren zijn er in de loop van de jaren steeds meer studenten ontevreden over de basis die de opleiding vormt voor de start op de arbeidsmarkt. Politicologie en bestuurskundige opleidingen heeft van alle subsectoren in 2012 het laagste percentage zeer ontevreden studenten op dit punt. Toch ligt dit percentage boven het gemiddelde van het totale hoger onderwijs.

Ondergemiddelde score op baan binnen achttien maanden

Tussen 2010 en 2012 is de kans op een baan op niveau iets toegenomen voor afgestudeerden uit opleidingen in deze subsector. De kans op een baan in verwante richting is in die periode juist iets afgenomen. Als we kijken naar een baan binnen achttien maanden scoort deze subsector ver onder het gemiddelde als één van de 'slechtste' subsectoren binnen Gedrag & Maatschappij.

Subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening

Samenvatting	2
Grootste subsector	2
Gemiddeld meer studenten per opleiding.....	3
Weinig instroom in relatief veel deeltijdopleidingen.....	3
Mbo-instroom in deeltijdopleidingen.....	3
Veel en steeds meer uitvallers.....	3
Switchers blijven binnen subsector	3
Gemiddeld diplomarendement	3
Accreditaties: In verhouding weinig hersteltrajecten	4
Meest ontevreden over docenten	4
Afgestudeerden vaker een baan	4

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

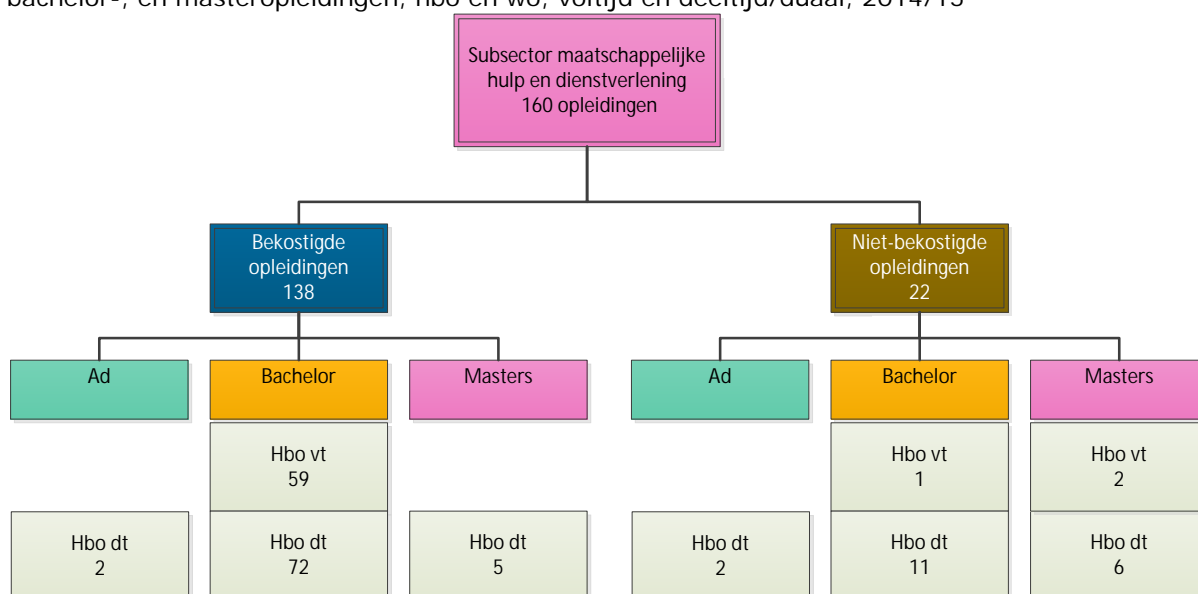
Samenvatting

Maatschappelijke hulp en dienstverlening heeft een groot aantal opleidingen en studenten. De subsector heeft veel deeltijdopleidingen, maar het gros van de studenten schrijft zich in bij de voltijdopleidingen. Van de studenten met een mbo-vooropleiding stroomt het grootste deel in in de deeltijdopleidingen. Er vallen relatief veel en steeds meer studenten uit, maar relatief weinig studenten veranderen van studiekeuze. Bijna de helft van deze switchers kiest vervolgens voor een andere opleiding binnen de subsector. De opstroom, studenten die van het hbo naar een wo-opleiding gaan, ligt rond het gemiddelde van het totale hoger onderwijs. Het aantal studenten dat na een jaar van de opleidingsduur afgestudeerd is, komt uit op het gemiddelde van de sector en ligt boven het hbo-gemiddelde van het totale hoger onderwijs. De subsector kent in verhouding weinig hersteltrajecten, terwijl studenten wel relatief ontevreden zijn over de docenten en de inhoud van de opleiding. Afgestudeerden van deeltijdopleidingen hebben na achttien maanden vaker een baan dan afgestudeerden van voltijdopleidingen. Voor beide groepen neemt dit percentage echter af; een ontwikkeling die ook in andere hbo-subsectoren te zien is.

Grootste subsector

De subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening heeft de meeste opleidingen van alle subsectoren in Gedrag & Maatschappij. 23 procent van het aantal opleidingen uit de gehele sector valt onder deze subsector. Het is ook de subsector met de meeste deeltijdopleidingen in zowel het bekostigd als in het niet-bekostigd onderwijs. Alle master- en bacheloropleidingen in deze sector zijn hbo-opleidingen (zie figuur F.1).

Figuur F.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen (brin¹-isat²) in subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor-, en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/15

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in bijlage Z.1.

¹ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

² Studiecodel/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

Gemiddeld meer studenten per opleiding

Ook vanwege het aantal ingeschreven studenten is maatschappelijke hulp en dienstverlening de grootste subsector. 35 procent van het aantal studenten dat staat ingeschreven in de sector Gedrag & Maatschappij, studeert in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening. Dit zijn bijna 42.000 studenten. Omdat de subsector 23 procent van het aantal opleidingen in de sector omvat, betekent dat het gemiddeld aantal studenten per opleiding groter is dan bij de andere subsectoren.

Weinig instroom in relatief veel deeltijdopleidingen

De jaarlijkse instroom van nieuwe studenten bestaat voor het allergrootste gedeelte uit hbo-voltydstudenten en maar voor een klein gedeelte uit hbo-deeltijdstudenten. Tegelijkertijd heeft deze subsector meer deeltijdopleidingen dan voltydopleidingen. Dit betekent een grote jaarlijkse instroom in relatief weinig voltydopleidingen en een kleine jaarlijkse instroom in veel deeltijdopleidingen.

Mbo-instroom in deeltijdopleidingen

De instroom in voltydopleidingen van studenten met een mbo-vooropleiding en studenten met een havo-vooropleiding ontloopt elkaar niet zoveel. In 2010 en 2012 stroomden er procentueel evenveel mbo'ers als havisten in. In 2014 is de instroom van mbo'ers iets groter. In de deeltijdopleidingen liggen die verhoudingen heel anders. Het percentage instroom van mbo'ers is veel groter (58%) dan de instroom van havisten (5%).

Tabel F.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening, naar hbo en wo, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, voltyd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo		
	Ad dt	66
	Ba vt	12315
	Ba dt	1145
	Ma dt	87
Wo		-

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Veel en steeds meer uitvallers

Veel studenten in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening stoppen voortijdig met hun studie. De uitval is erg hoog en stijgt bovendien. Het percentage uitvallers is veel hoger dan in de andere subsectoren en in het totale hoger onderwijs en staat in 2014 op bijna 20 procent. De studenten die het meest uitvallen zijn studenten met een mbo-vooropleiding. En ook dit aantal stijgt licht in de onderzochte periode, terwijl het uitvalpercentage van studenten met een havo-vooropleiding licht daalt.

Switchers blijven binnen subsector

Het percentage studenten dat switcht in deze subsector ligt onder het gemiddelde van de sector en het gehele hoger onderwijs. Bijna de helft van de studenten die van opleiding switchen, kiezen een andere opleiding binnen de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening.

Gemiddeld diplomarendement

Het diplomarendement van de hbo-opleidingen in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening ligt precies op het gemiddelde van de hbo-opleidingen in alle subsectoren

in Gedrag & Maatschappij. Dit is boven het hbo-gemiddelde van het totale hoger onderwijs.

Accreditaties: In verhouding weinig hersteltrajecten

Deze subsector kent het hoogste aantal opleidingsaccreditaties van alle subsectoren. 139 opleidingen van de 476 in totaal in de sector Gedrag & Maatschappij. Binnen de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening hebben tien opleidingen een hersteltraject gekregen naar aanleiding van de opleidingsaccreditaties. Dat is het hoogste aantal hersteltrajecten in de sector Gedrag & Maatschappij. Acht daarvan hebben dit traject achter zich gelaten en minimaal een voldoende gehaald voor hun accreditatie. Twee opleidingen zitten nog in een hersteltraject. In verhouding tot het grote aantal accreditaties is het aantal hersteltrajecten niet groot binnen maatschappelijke hulp en dienstverlening. Er hebben zich 21 nieuwe opleidingen laten accrediteren.

Meest ontevreden over docenten

Deze subsector heeft van alle subsectoren de meeste studenten die zeer ontevreden zijn over de inhoudelijke kennis van docenten. Dit geldt ook voor hun oordeel over de betrokkenheid van hun docenten. De didactische vaardigheden van docenten komen in vergelijking met de andere sectoren als een van de slechtere uit de bus. Opvallend is dat de studenten van opleidingen binnen de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening minder ontevreden zijn over de kennis van de beroepspraktijk van hun docent in vergelijking met de meeste andere subsectoren, aangezien het onderwerp kennis van de beroepspraktijk over het algemeen slecht scoort. Als de vier aspecten van tevredenheid over docenten bij elkaar worden genomen, zijn studenten in deze subsector het meest ontevreden over hun docenten van alle subsectoren uit de sector Gedrag & Maatschappij. In 2011 nam het percentage ontevreden studenten toe en in 2013 is het iets afgenomen.

Afgestudeerden vaker een baan

Afgestudeerden uit deeltijdopleidingen hebben vaker een baan na achttien maanden dan voltijdstudenten, maar bij beide groepen wordt dat aantal kleiner. Afgestudeerden uit voltijdopleidingen uit de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening hebben iets vaker een baan op niveau dan studenten in de andere subsectoren. Het percentage studenten met een baan op niveau neemt in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening in de loop van de jaren wel af. Die terugloop zien we bij alle subsectoren. Het percentage studenten met een baan na achttien maanden is net als bij de andere hbo-subsectoren de laatste jaren drastisch gedaald. Dit geldt vooral voor de voltijdopleidingen, maar de afname is ook te zien bij de deeltijdopleidingen, terwijl die het in ieder geval beter doen op dit punt.

Subsector overig

Samenvatting	1
Grote subsector.....	2
Veel switchende studenten	3
Hoge uitval onder mbo'ers	4
Hoog wo-diplomarendement	4
Minste studenten van hbo naar wo	4
8 accreditaties na herstel.....	4
Ontevreden over docenten.....	4
Ontevreden over praktijkgerichtheid opleiding.....	5
Contact met beroepspraktijk verbeterd	5
Weinig werk en niet op niveau	5

Deze factsheet geeft voornamelijk informatie over het bekostigde onderwijs. De indicatoren 'aanbod van opleidingen', 'niet-aanraders', 'tevredenheid over docenten' en 'onderwijskwaliteit' geven ook informatie over het niet-bekostigd onderwijs.

Samenvatting

De subsector 'overig' heeft het op één na grootste aanbod van alle subsectoren. Opvallend aan deze subsector is dat er veel studenten switchen en er veel uitval is. Tegelijkertijd is er een hoog diplomarendement. Met name studenten met een mbo-vooropleiding vallen vaak uit, terwijl de wo-opleidingen het hoogste diplomarendement van de hele sector behalen. Er zijn maar weinig hbo-studenten met een mbo-vooropleiding en niet veel hbo'ers gaan door naar een wo-opleiding. Het percentage afgestudeerden met een baan op wo-niveau is laag. Acht opleidingen hadden een hersteltraject nodig. Dat traject is nu bij alle acht afgerond. Daarentegen kent de subsector ook één 'excellente' en twee 'goed' beoordeelde opleidingen. Studenten zijn relatief ontevreden over de inhoudelijke kennis van hun docenten, hun kennis van de beroepspraktijk en hun didactische vaardigheden. In hbo-bacheloropleidingen en in wo-masteropleidingen is men verhoudingsgewijs ontevreden over de praktijkgerichtheid van de opleidingen, hoewel de ontevredenheid bij wo-masterstudenten over het contact met de beroepspraktijk afneemt. Een maand na afstuderen hebben weinig wo-afgestudeerden in deze subsector werk en verhoudingsgewijs minder vaak een baan op niveau dan afgestudeerden in de andere subsectoren.

Grote subsector

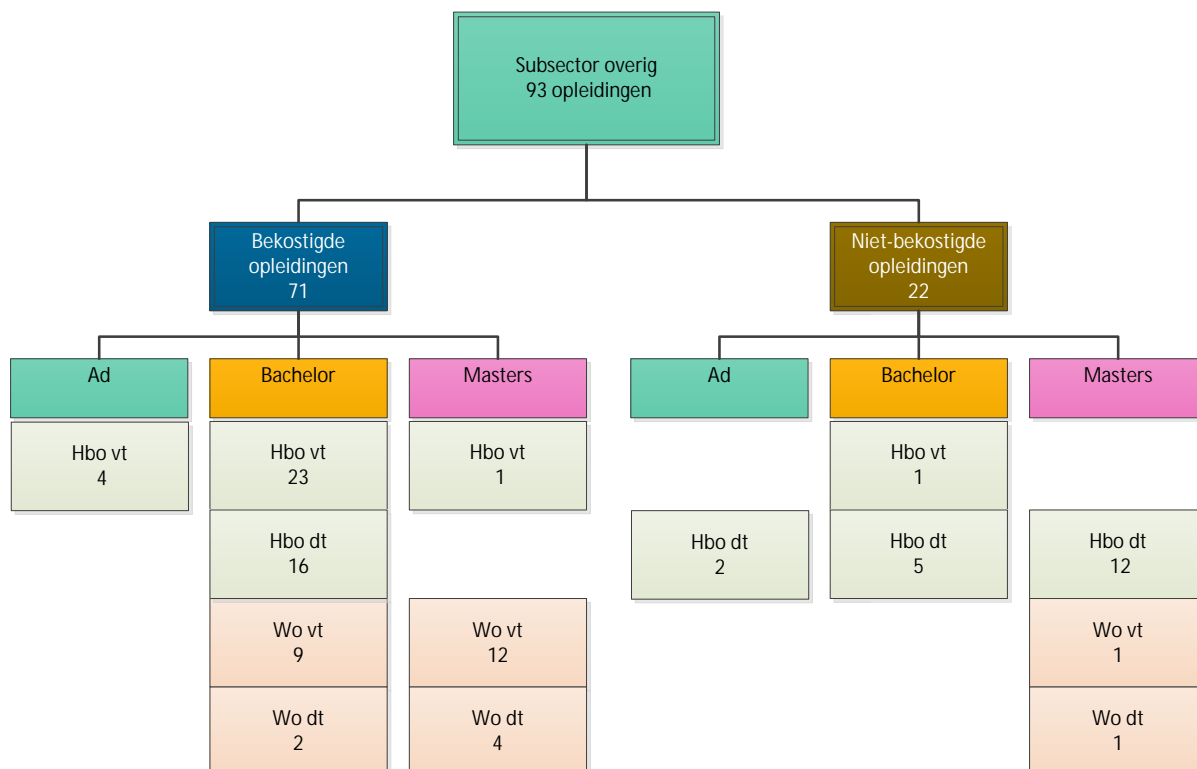
Met 93 opleidingen in 2014 (17 procent van de sector) is de subsector 'overig' met dit grote aanbod aan opleidingen de op één na grootste subsector. Alleen maatschappelijke hulp en dienstverlening telt meer opleidingen. Het aanbod bestaat voor een aanzienlijk deel uit bekostigde bacheloropleidingen. Daarnaast valt op dat er een relatief groot aanbod is aan bekostigde hbo-masteropleidingen in voltijd en een groot aantal niet-bekostigde hbo-masteropleidingen in deeltijd (zie Figuur G.1). Ook wat betreft hoofdinschrijvingen en instroom is 'overig' een grote subsector. Voor beide indicatoren geldt dat alleen de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening en de subsector psychologie groter zijn.

Figuur G.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen (brin¹-isat²) in subsector overig naar bekostigd en niet-bekostigd, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal, 2014/2015

---

¹ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

² Studiecode/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

De opleidingen die deel uitmaken van deze subsector zijn genoemd in bijlage Z.1.

Veel switchende studenten

De subsector overig kent 'een hoge switch'. Dat betekent dat veel studenten in deze subsector tijdens hun studie van opleiding veranderen. De totale switch bedraagt ruim 25 procent, ten opzichte van 22 procent totale switch voor de sector Gedrag & Maatschappij en 23 procent voor het totaal hoger onderwijs. Alleen de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen heeft een hoger percentage studenten dat switcht (31%). Vooral de switch naar een andere sector is hoog bij deze subsector. De switch tussen opleidingen binnen de subsector en switch naar een andere subsector van Gedrag & Maatschappij is gemiddeld.

Tabel G.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde opleidingen van de subsector overig, naar hbo en wo, associate degree-, bachelor- en masteropleidingen, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

Soort ho		Instroom
Hbo	Ad vt	50
	Ad dt	77
	Ba vt	3588
	Ba dt	233
Wo	Ba vt	1555
	Ba dt	12
	Ma vt	1106
	Ma dt	4

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Hoge uitval onder mbo'ers

Bij deze sector stoppen studenten iets vaker met hun studie dan gemiddeld in de sector Gedrag & Maatschappij. Het percentage uitval bij de subsector 'overig' is dus iets hoger (13,3%) dan het sectorgemiddelde van 12,6 procent. In deze subsector valt iets een kwart van de studenten met een mbo-vooropleiding uit. Studenten met een mbo-vooropleiding in deze subsector doen het daarmee slechter dan studenten met een mbo-vooropleiding in een voltijdopleiding op hbo-niveau in het totale hoger onderwijs. Daar valt 23 procent van de studenten met een mbo-vooropleiding uit.

Hoog wo-diplomarendement

Het diplomarendement in de subsector overig is hoog. Dat betekent dat relatief veel studenten binnen een jaar na het einde van de studieduur de subsector verlaten met een diploma op zak. In 2009 was het diplomarendement van hbo-studenten 67 procent ten opzichte van 66 procent van de hbo-studenten in de sector Gedrag & Maatschappij en 60 procent in het totale hoger onderwijs. Bij de wo-opleidingen is het diplomarendement van de subsector (77%) zelfs het hoogste van de sector Gedrag & Maatschappij. De wo-opleidingen in de sector als geheel scoren een rendement van 70 procent en die in het totale hoger onderwijs 64 procent.

Minste studenten van hbo naar wo

Van alle subsectoren gaan er van de hbo-opleidingen uit deze subsector de minste studenten na één jaar studie door van een hbo- naar een wo-opleiding. Hoewel bijna alle andere subsectoren meer opstroom hebben dan het totaal hoger onderwijs, heeft deze subsector een percentage onder dat gemiddelde. In 2013 was dat 1,3 procent ten opzichte van 2,0 procent in het totale hoger onderwijs.

8 accreditaties na herstel

Bij de subsector overig zijn acht opleidingen door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) geaccrediteerd na een hersteltermijn. Momenteel zit geen enkele opleiding meer in een hersteltraject. Van de opleidingen die met het beoordelingskader van 2003 werden beoordeeld, is één opleiding excellent bevonden en twee goed. 29 opleidingen kregen een voldoende.³ Met het beoordelingskader van 2010 kregen 6 opleidingen een goed en 39 een voldoende.

Ontevreden over docenten

De studenten in deze subsector zijn behoorlijk ontevreden over hun docenten. Over drie van de vier aspecten over hun docenten zijn zij minder tevreden dan de studenten gemiddeld in de sector Gedrag & Maatschappij. Over de kennis van de docenten over de inhoud en de beroepspraktijk zijn deze studenten vaker ontevreden dan de studenten in de sector Gedrag & Maatschappij en in het totale hoger onderwijs. Ook over de didactische vaardigheden van hun docenten zijn de studenten in de subsector 'overig' wel vaker ontevreden dan de studenten in de sector Gedrag & Maatschappij, maar minder vaak ontevreden dan studenten in het totale hoger onderwijs. Over de betrokkenheid van de docenten geven studenten in deze subsector juist iets minder vaak een negatief oordeel dan het sectorgemiddelde. Voor alle vier de criteria geldt echter dat de verschillen met zowel de sector als het totaal hoger onderwijs relatief klein zijn. Veel andere subsectoren kennen grotere uitschieters.

---

³ Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij meegenomen die in 2013/14 en/of 2014/15 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015.

De NVAO beoordeelt niet apart de voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen. Indien een opleiding zowel een voltijd- als een deeltijdvariant aanbiedt zijn de oordelen op beide van toepassing.

Ontevreden over praktijkgerichtheid opleiding

Zowel studenten van hbo-bacheloropleidingen als van wo-masteropleidingen in de subsector overig zijn in 2014 vaker ontevreden over de praktijkgerichtheid van hun opleiding dan de studenten uit alle andere subsectoren en het totaal hoger onderwijs. Opvallend is dat dit niet geldt voor de wo-bacheloropleidingen. Daar ligt het percentage ontevreden studenten sinds 2012 iets onder het sectorgemiddelde, terwijl het in 2010 nog iets boven het sectorgemiddelde lag.

Contact met beroepspraktijk verbeterd

Wat betreft het contact met de beroepspraktijk tijdens de opleiding, valt vooral de daling op van het percentage wo-masterstudenten dat hier ontevreden over is. Waar het percentage ontevreden studenten sinds 2010 altijd het hoogste van de sector was, is het in 2014 gedaald tot bij het sectorgemiddelde. Voor hbo-bacheloropleidingen ligt de score ontevreden studenten al jaren dicht bij het gemiddelde. Bij wo-bacheloropleidingen zijn de studenten minder vaak ontevreden dan in de meeste subsectoren en de sector Gedrag & Maatschappij.

Weinig werk en niet op niveau

De subsector 'overig' bungelt onderaan als het gaat om het vinden van werk binnen een maand na afstuderen. Ook wat betreft het vinden van werk op niveau, doet de subsector overig het slechter dan de andere subsectoren. Het verschil op laatstgenoemde punt is aanzienlijk. Wanneer de afgestudeerden binnen een maand een baan vinden, is dit wel even vaak in een aan de studie verwante richting. Het percentage van de subsector overig is min of meer gelijk aan het sectorgemiddelde, maar daarmee nog wel onder het gemiddelde van het totale wo-onderwijs. Opvallend in relatie tot het voorgaande is dat het percentage wo-afgestudeerden in deze subsector na achttien maanden juist vaak werk heeft, zowel vergeleken met de sector als vergeleken met het totale wo-onderwijs.

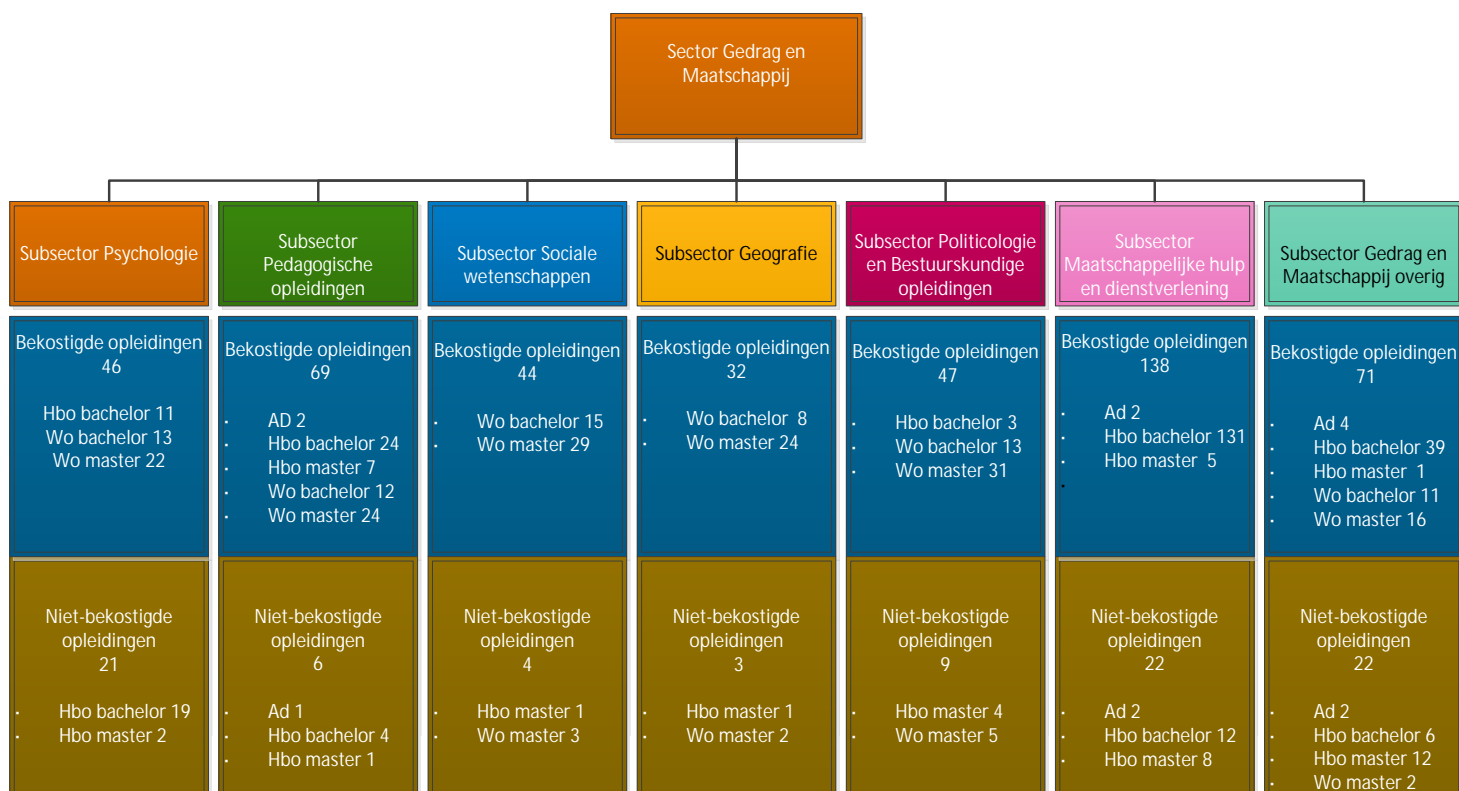
Aanbod van opleidingen

<u>Sector met zeven subsectoren .....</u>	<u>2</u>
<u>Aanbod bekostigde opleidingen neemt af .....</u>	<u>3</u>
<u>Aandeel niet-bekostigde opleidingen neemt toe .....</u>	<u>4</u>
<u>Maatschappelijke hulp en dienstverlening grootste subsector .....</u>	<u>4</u>
<u>Minder diversiteit aan opleidingen in de sector .....</u>	<u>5</u>
<u>Minder 'lege' opleidingen .....</u>	<u>5</u>

Sector met zeven subsectoren

De inspectie heeft de sector Gedrag & Maatschappij ingedeeld in zeven subsectoren¹. Deze zijn in onderstaande figuur weergegeven. Alle subsectoren kennen een aanbod van door het Rijk bekostigde en aanbod van opleidingen die niet door het Rijk worden bekostigd. Dit zijn de private, commerciële opleidingen.

Figuur 1.1: Sector Gedrag & Maatschappij: overzicht van de zeven subsectoren van de sector en het aantal bekostigde en niet-bekostigde opleidingen

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2015 op basis van CROHO

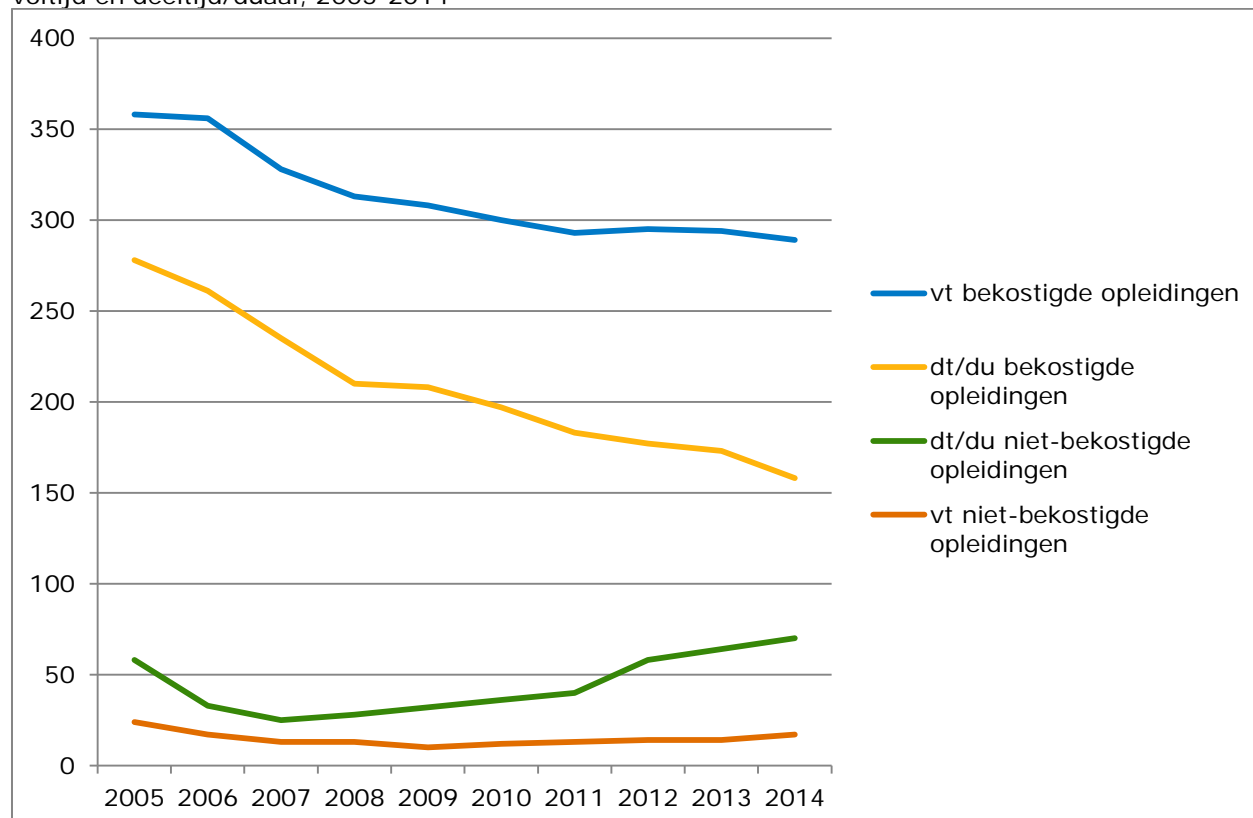
De opleidingen die deel uitmaken van deze sector zijn per subsector genoemd in bijlage Z.1.

¹ Zie voor een toelichting op de indeling Bijlage 1.

Aanbod bekostigde opleidingen neemt af

De meeste opleidingen die in de sector Gedrag & Maatschappij worden aangeboden, zijn bekostigde opleidingen. Dit geldt zowel voor de voltijd- als voor deeltijdopleidingen. Er komen wel steeds minder bekostigde opleidingen, terwijl het aantal niet-bekostigde opleidingen² toeneemt. Het aantal bekostigde opleidingen maakt nog steeds het grootste deel uit van het aanbod (zie figuur 1.2).

Figuur 1.2: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen naar bekostigd en niet-bekostigd, voltijd en deeltijd/duaal, 2005-2014

Bron: CROHO, 2015

² Er moet een verschil gemaakt worden tussen de bekostiging van opleidingen en die van instellingen. Zo bestaan er niet-bekostigde opleidingen aan bekostigde instellingen en ook niet-bekostigde opleidingen aan niet-bekostigde instellingen. Bekostigde opleidingen aan niet-bekostigde instellingen bestaan niet.

Aandeel niet-bekostigde opleidingen neemt toe

De niet-bekostigde voltijdopleidingen die in de sector Gedrag & Maatschappij worden aangeboden, maakten voorheen rond de 6 procent uit van alle niet-bekostigde opleidingen in het totale hoger onderwijs. Nu is dat ongeveer 12 procent van alle niet-bekostigde opleidingen in het totale hoger onderwijs. Het percentage niet-bekostigde opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij als deel van niet-bekostigde opleidingen in het totale hoger onderwijs lijkt dus gegroeid. Dit is voornamelijk het gevolg van een afname van het aantal niet-bekostigde opleidingen in de rest van het hoger onderwijs. De groei is dus relatief.

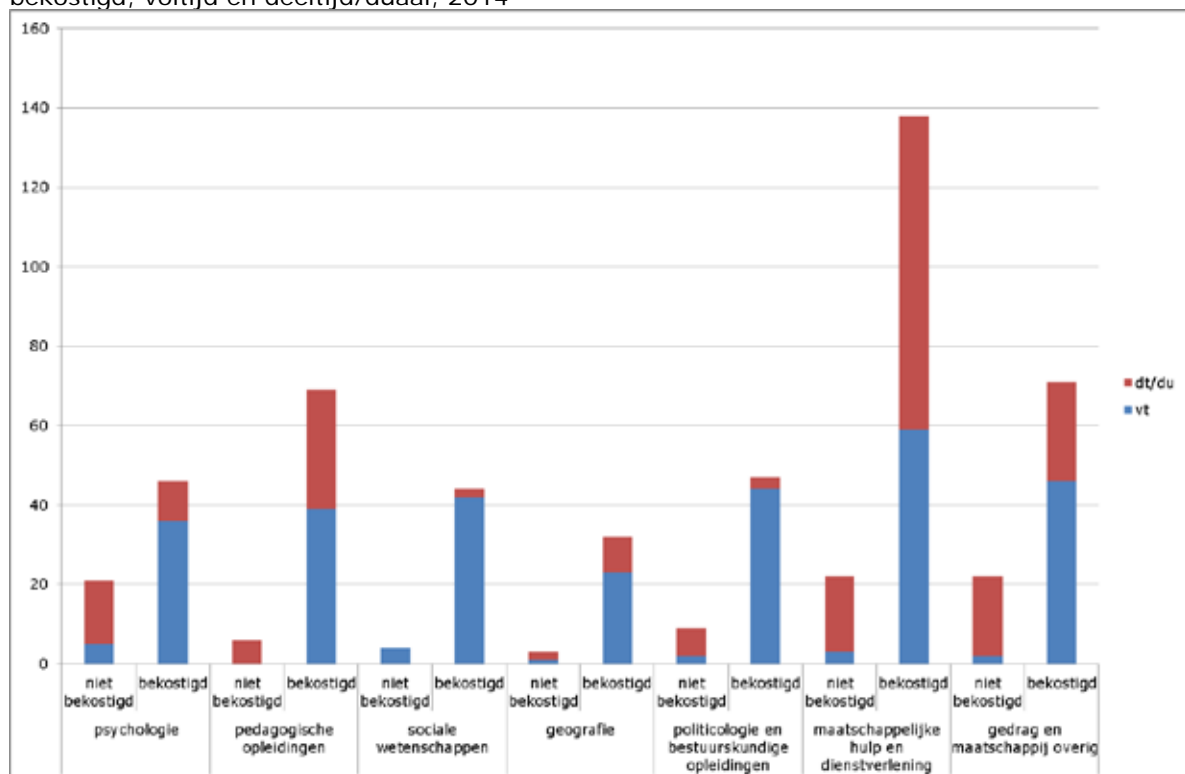
De bekostigde voltijdopleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij vormen bijna 12 procent van de bekostigde voltijdopleidingen in het totale hoger onderwijs. Dit percentage is de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven.

Maatschappelijke hulp en dienstverlening grootste subsector

De verhouding tussen het aantal aangeboden bekostigde en niet-bekostigde opleidingen is in elke subsector anders. Het aantal bekostigde opleidingen is veruit het hoogst in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening. Ook het aantal niet-bekostigde opleidingen is hier groot in vergelijking met een aantal andere subsectoren. In de subsector psychologie en in de subsector overig zijn relatief veel niet-bekostigde opleidingen. De subsector geografie kenmerkt zich door het minst aantal niet-bekostigde opleidingen (zie Figuur 1.3).

Ook zijn er verschillen tussen de subsectoren als het gaat om het aanbod van voltijd- en deeltijdopleidingen. Het aantal deeltijdopleidingen is het hoogst in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening en erg laag in de subsector sociale wetenschappen (zie Figuur 1.3).

Figuur 1.3: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal opleidingen naar subsectoren, bekostigd en niet-bekostigd, voltijd en deeltijd/duaal, 2014

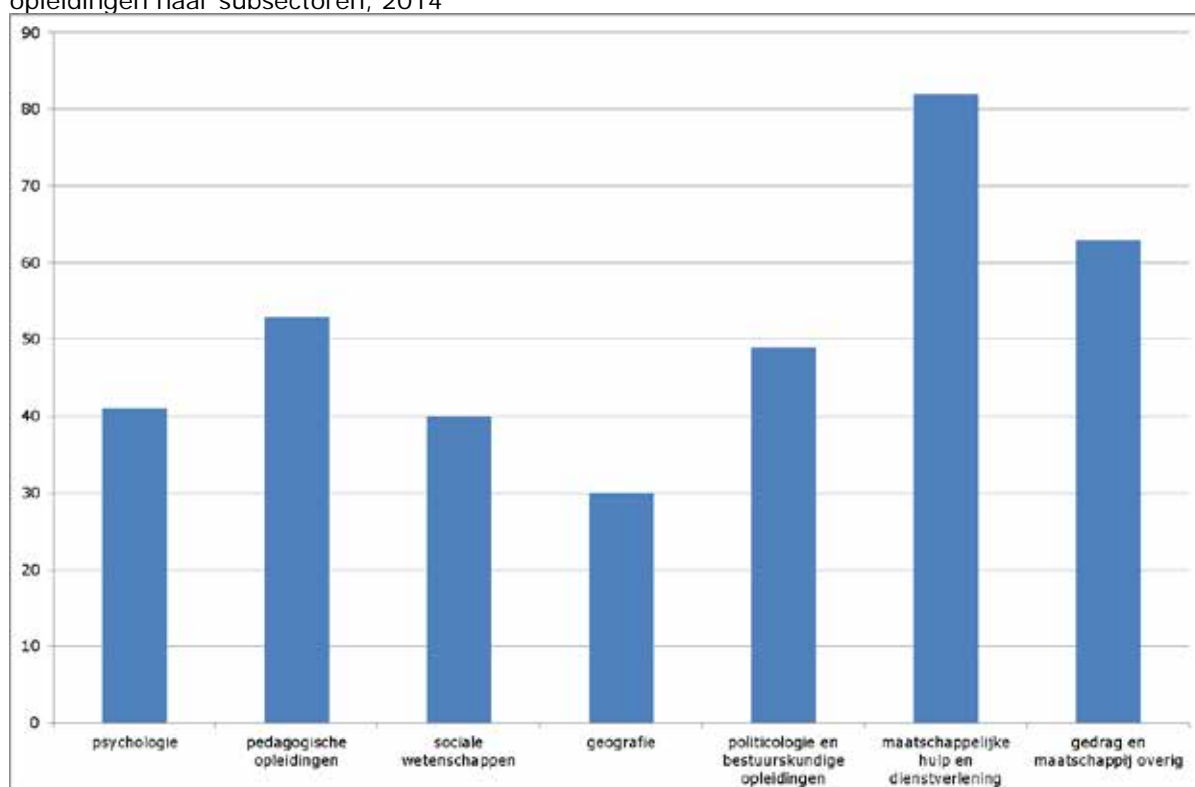
Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Minder diversiteit aan opleidingen in de sector

Een specifieke opleiding kan vaak aan meerdere instellingen worden gevolgd. Bijvoorbeeld de bachelor Onderwijskunde kan op vier plekken worden gevolgd. Als we het totaal aantal opleidingen tellen, tellen we deze opleiding voor vier keer mee.

We kunnen ook het aantal unieke opleidingen tellen. Daarmee bedoelen we dat we een specifieke opleiding maar één keer tellen, hoewel die opleiding aan verschillende instellingen wordt aangeboden. Dit aantal is een stuk lager en geeft aan hoeveel verschillende opleidingen er zijn. Het zegt daarmee iets over de diversiteit aan opleidingen in een sector. Het totaal aantal unieke opleidingen en dus de diversiteit in de sector Gedrag & Maatschappij is tussen 2005 en 2014 met 120 opleidingen gedaald tot ruim 360 in 2014. Het aantal unieke opleidingen voor elke subsector is weergegeven in figuur 1.4.

Figuur 1.4: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal unieke bekostigde en niet-bekostigde opleidingen naar subsectoren, 2014

Bron: CROHO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Minder 'lege' opleidingen

In het hoger onderwijs worden ook opleidingen aangeboden waar (op dat moment) geen studenten staan ingeschreven. Dit zijn de zogenaamde lege opleidingen. Het betreft 4 procent van de opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij en 6 procent voor het totale hoger onderwijs. Voor zowel deze sector als voor het totale hoger onderwijs neemt het aantal opleidingen zonder studenten door de jaren heen af.

Inschrijvingen en Instroom

Veel studenten	2
Minder studenten beginnen aan deeltijdopleiding	3
Behoorlijk minder hbo-masterstudenten bij deeltijdopleidingen	4
Veel instroom in maatschappelijke hulp en dienstverlening	5
Meer instroom van mbo'ers.....	6
Psychologie veel instromers met buitenlands diploma	7
Havo-instroom bij psychologie en politicologie.....	8
Mbo-instroom bij deeltijd pedagogiek.....	9
Doorstromers uit mbo Zorg en Welzijn	10

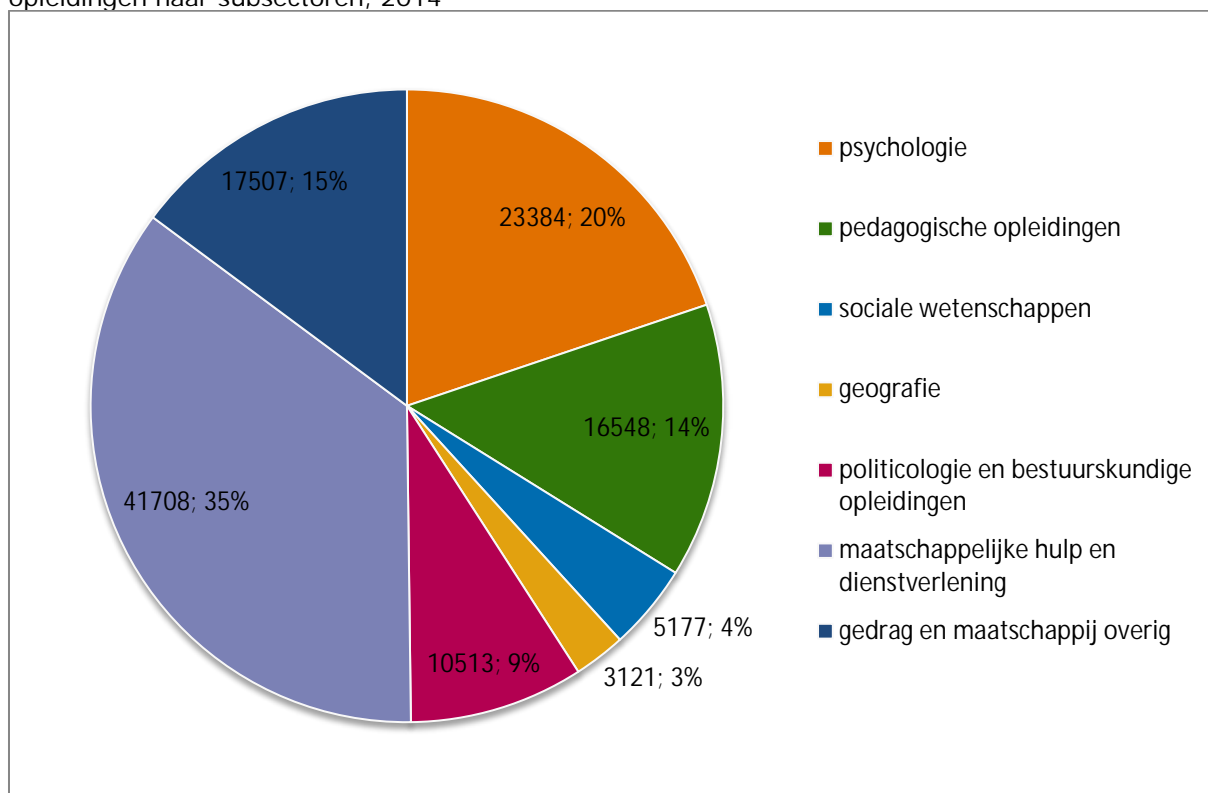
Inschrijvingen betreffen alle studenten die bij een opleiding staan ingeschreven.
Instroom gaat over studenten die voor het eerst aan een opleiding beginnen.

Veel studenten

Gedrag & Maatschappij is een van de grotere sectoren in het hoger onderwijs; 18 procent van het totaal aantal ingeschreven studenten in het bekostigde hoger onderwijs staat ingeschreven in Gedrag & Maatschappij. De subsectoren hebben juist weer een heel uiteenlopend aantal studenten. De geografie opleidingen bijvoorbeeld hebben 3 procent van alle ingeschreven studenten uit de sector, terwijl 35 procent een opleiding volgt in maatschappelijke hulp en dienstverlening (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantal en percentage studenten in bekostigde opleidingen naar subsectoren, 2014

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

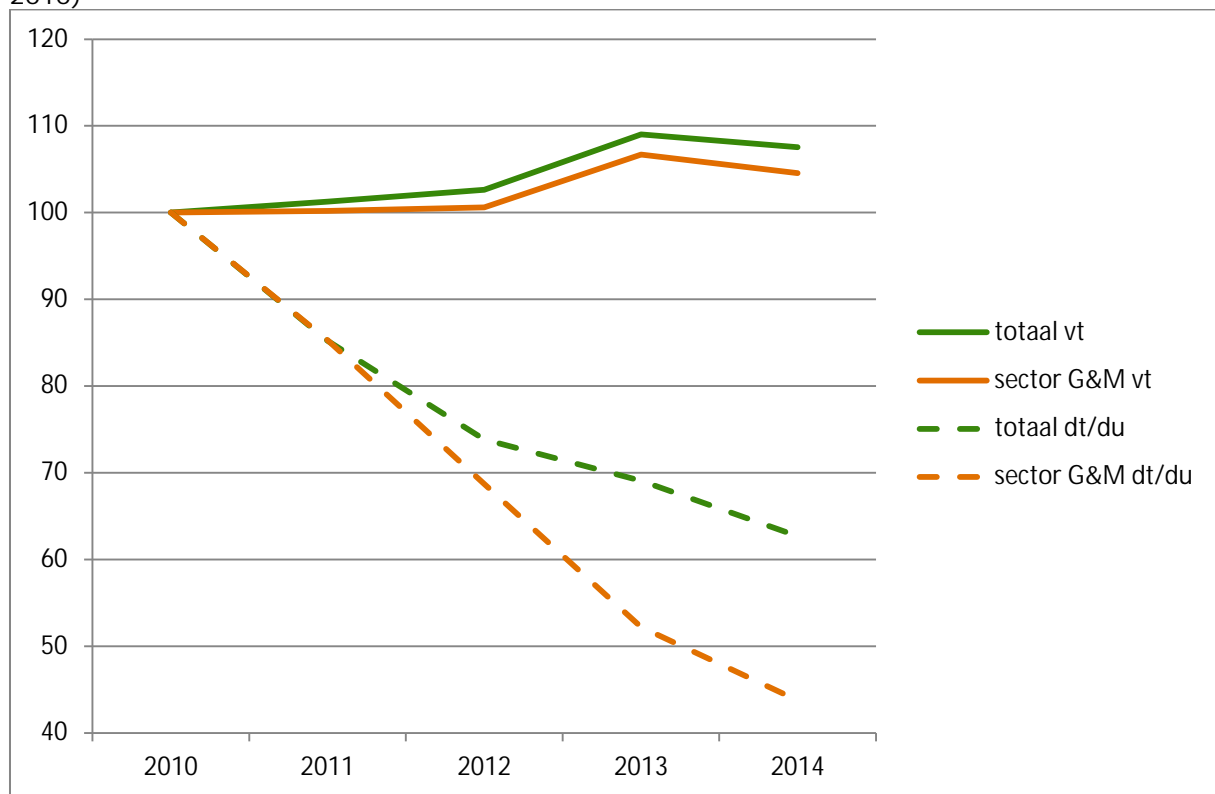
Minder studenten beginnen aan deeltijdopleiding

Terwijl het aantal studenten dat een voltijdopleiding volgt over de jaren heen groeit, daalt de instroom van studenten die een deeltijdopleiding beginnen. Die ontwikkeling geldt voor het hoger onderwijs als geheel. De instroom van nieuwe studenten in de sector Gedrag & Maatschappij volgt in grote lijnen dezelfde ontwikkeling.

In 2011 stroomden er in totaal 194.000 studenten het hoger onderwijs in. In 2014 waren dat er 249.000. Daarvan begonnen er in 2011 bijna 34.000 studenten een opleiding bij Gedrag & Maatschappij. In 2014 waren dat er 44.000.

De instroom van studenten in deeltijdopleidingen wordt juist minder. Dat geldt voor het totale hoger onderwijs, zowel in het hbo als het wo. In de sector Gedrag & Maatschappij starten relatief nog minder studenten een deeltijdopleiding. De instroom in deeltijdopleidingen bij deze sector neemt dus meer af dan in het totale hoger onderwijs (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2: Sector Gedrag & Maatschappij: geïndexeerd percentage instroom naar voltijd en deeltijd/duaal in bekostigde opleidingen in sector en totaal hoger onderwijs, 2010-2014 (indexjaar: 2010)

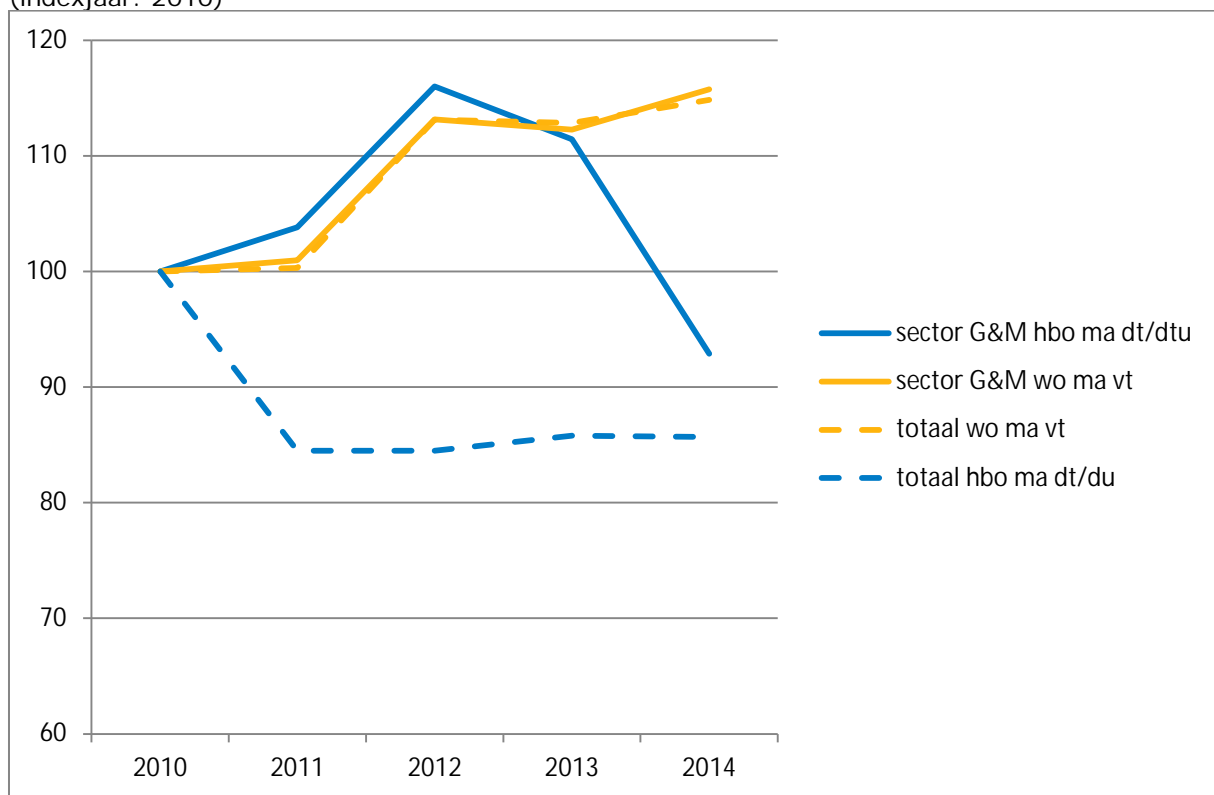
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Daarnaast zien we dat er in de loop van de jaren minder studenten instromen in wo-bacheloropleidingen van de sector Gedrag & Maatschappij die in voltijd worden aangeboden, terwijl er meer studenten zich inschrijven voor de voltijdvariant van hbo-bacheloropleidingen. Deze tegengestelde ontwikkeling zien we niet in het totale hoger onderwijs. Ten slotte maakt de instroom in de deeltijd associate degree-programma's (ad-programma's) in de sector Gedrag & maatschappij 12 procent uit van de instroom in alle deeltijd ad-programma's in het totale hoger onderwijs.

Behoorlijk minder hbo-masterstudenten bij deeltijdopleidingen

Als we specifiek kijken naar de gegevens over de instroom hbo-masteropleidingen in deeltijd, zien we dat het aantal studenten in 2014 scherp afneemt in de sector Gedrag & Maatschappij en lager is geworden dan in 2010. In het totale hoger onderwijs is deze instroom sinds 2010 sterker gedaald dan in de sector Gedrag & Maatschappij. Toch liggen de aantallen van het totale hoger onderwijs en van deze sector in 2014 weer dicht bij elkaar. Het verschil is dat jaar een stuk kleiner geworden (zie figuur 2.3). We zien ook dat er vanaf 2010 steeds meer studenten beginnen aan een wo-masteropleiding in voltijd in de sector Gedrag & Maatschappij. Die stijging gaat min of meer gelijk op met de stijgende instroom in wo-masteropleidingen (voltijd) in het algemeen. Sinds 2010 is dat een stijging van 16 procent.

Figuur 2.3: Sector Gedrag & Maatschappij: geïndexeerd percentage instroom in bekostigde masteropleidingen naar hbo-deeltijd/duaal en wo-voltijd, in sector en stelsel, 2010-2014 (indexjaar: 2010)

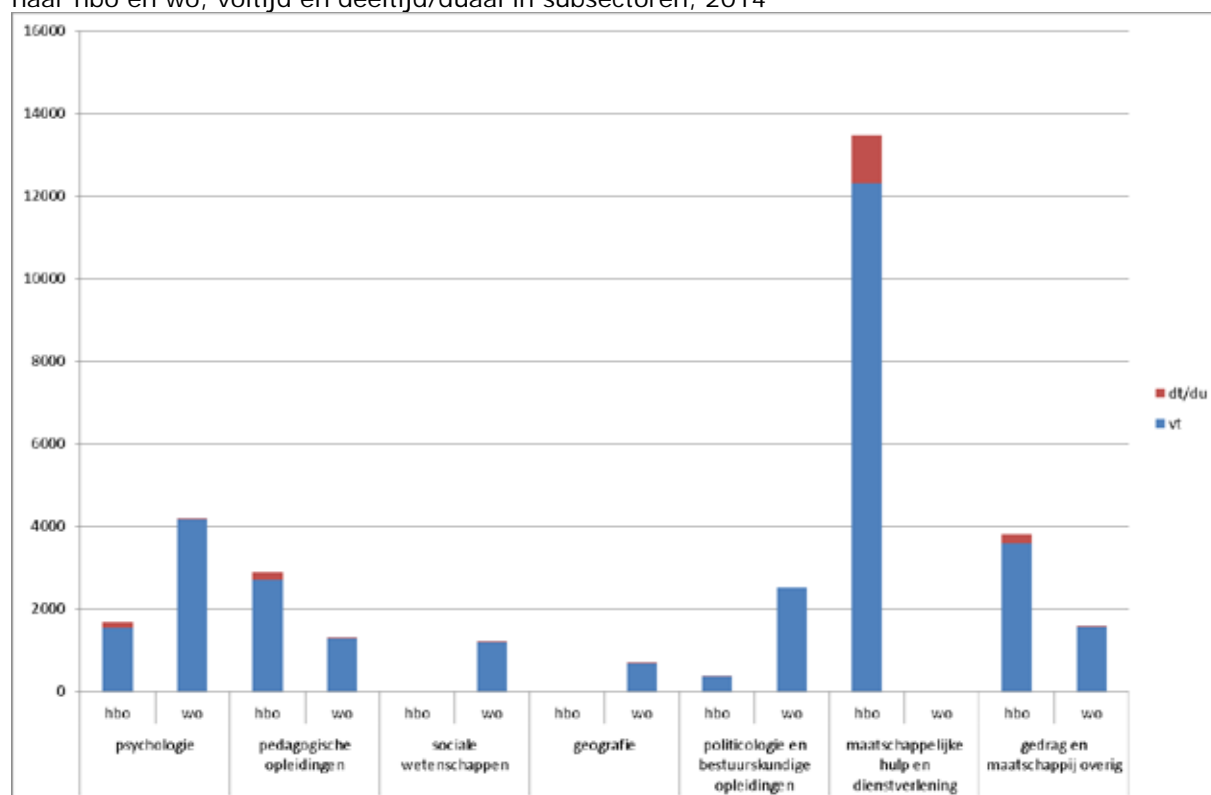

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Veel instroom in maatschappelijke hulp en dienstverlening

Heel veel studenten kiezen voor een hbo-bacheloropleiding in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening. De cijfers over de instroom in deze subsector springen eruit, want de instroom is hier veel hoger dan in de andere subsectoren. Van alle studenten die beginnen aan een opleiding in de sector Gedrag & Maatschappij gaat 60 procent naar een opleiding in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening. Maatschappelijk hulp en dienstverlening is ook populair bij deeltijdstudenten; er is aanzienlijk meer instroom in deeltijdopleidingen in deze subsector vergeleken met de andere subsectoren (zie figuur 2.4).

Figuur 2.4: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen instroom in bekostigde bacheloropleidingen naar hbo en wo, voltijd en deeltijd/duaal in subsectoren, 2014

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

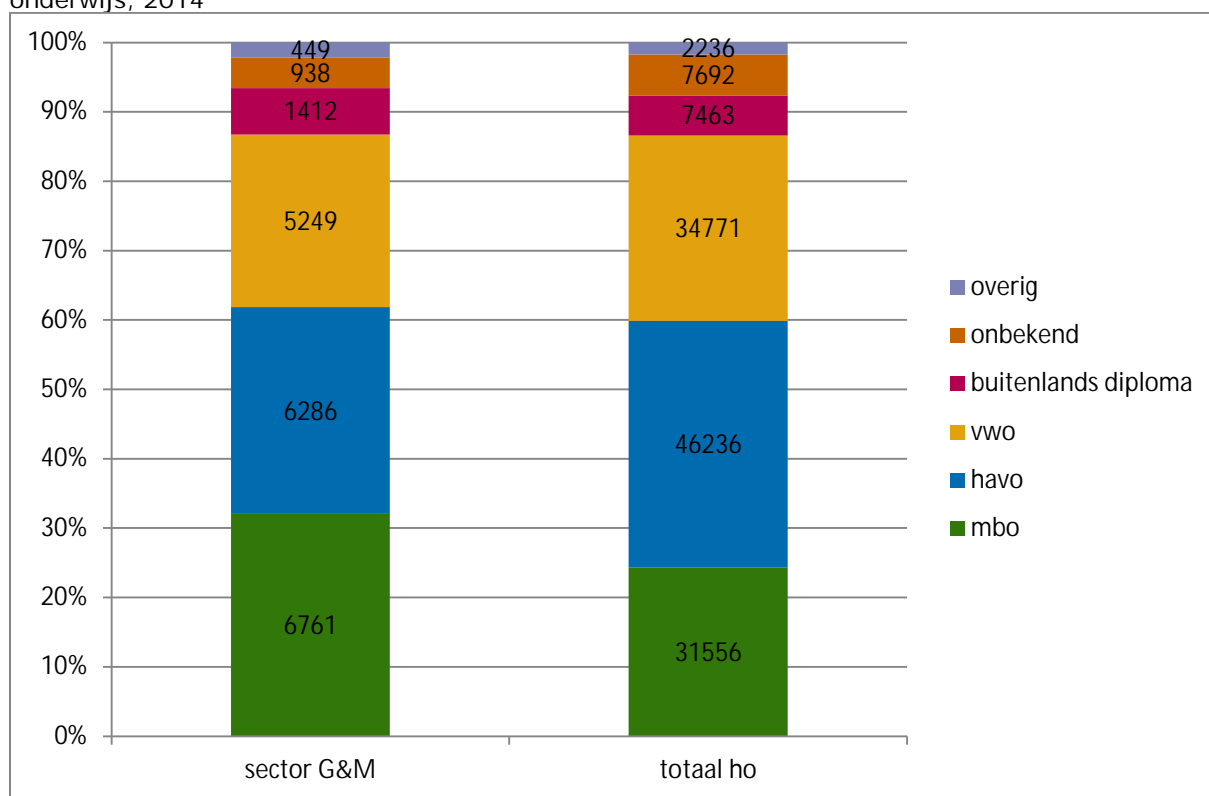
Sociale wetenschappen en geografie hebben bijna geen instroom in *hbo*-bacheloropleidingen omdat er maar één enkele niet-bekostigde *hbo*-bachelor wordt aangeboden. De rest van de opleidingen binnen deze subsectoren zijn *wo*-opleidingen. Voor maatschappelijke hulp en dienstverlening bestaan er juist geen *wo*-bacheloropleidingen.

Meer instroom van mbo'ers

We zien in de loop van de jaren dat er relatief meer studenten met een mbo-vooropleiding aan een opleiding beginnen in de sector Gedrag & Maatschappij vergeleken met de instroom van studenten met een mbo-opleiding in het totale hoger onderwijs. Anders gezegd; van alle studenten die instromen in de sector Gedrag & Maatschappij heeft een groter deel een mbo-vooropleiding dan van de studenten die instromen in het hoger onderwijs in het algemeen (zie figuur 2.5). Het verschil van mbo-instroom tussen de sector Gedrag & Maatschappij en het totale hoger onderwijs wordt ook steeds groter.

Bij de wo-bacheloropleidingen zijn er in de sector Gedrag & Maatschappij in verhouding met het totale hoger onderwijs veel instromers met een buitenlands diploma. Maar het percentage studenten met een vwo-vooropleiding (in wo-bacheloropleidingen) en het percentage studenten met een havo-vooropleiding (in hbo-bacheloropleidingen) is in deze sector verhoudingsgewijs juist kleiner.

Figuur 2.5: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage directe instroom in associate degree- en bacheloropleidingen naar vooropleiding, in bekostigde opleidingen in sector en in het totale hoger onderwijs, 2014

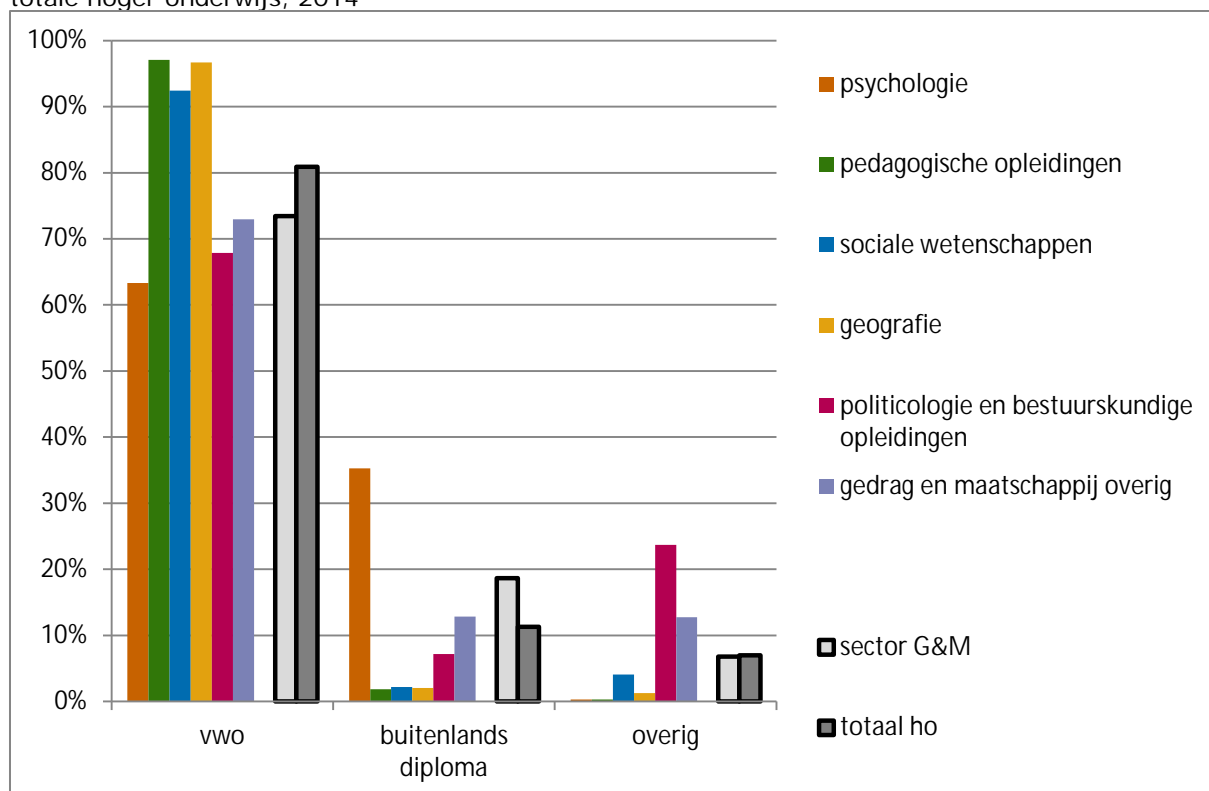

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Psychologie veel instromers met buitenlands diploma

Van alle subsectoren is de instroom van studenten met een vwo-vooropleiding in wo-bacheloropleidingen het laagst bij psychologie-opleidingen. Daar stroomt een groot percentage studenten in met een buitenlands diploma (zie figuur 2.6). En dat is in de afgelopen jaren toegenomen. Dit geldt zowel voor de absolute aantallen als voor de percentages.

Figuur 2.6: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage directe instroom in bekostigde wo-bacheloropleidingen naar vwo, buitenlandse en onbekende vooropleiding in subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2014

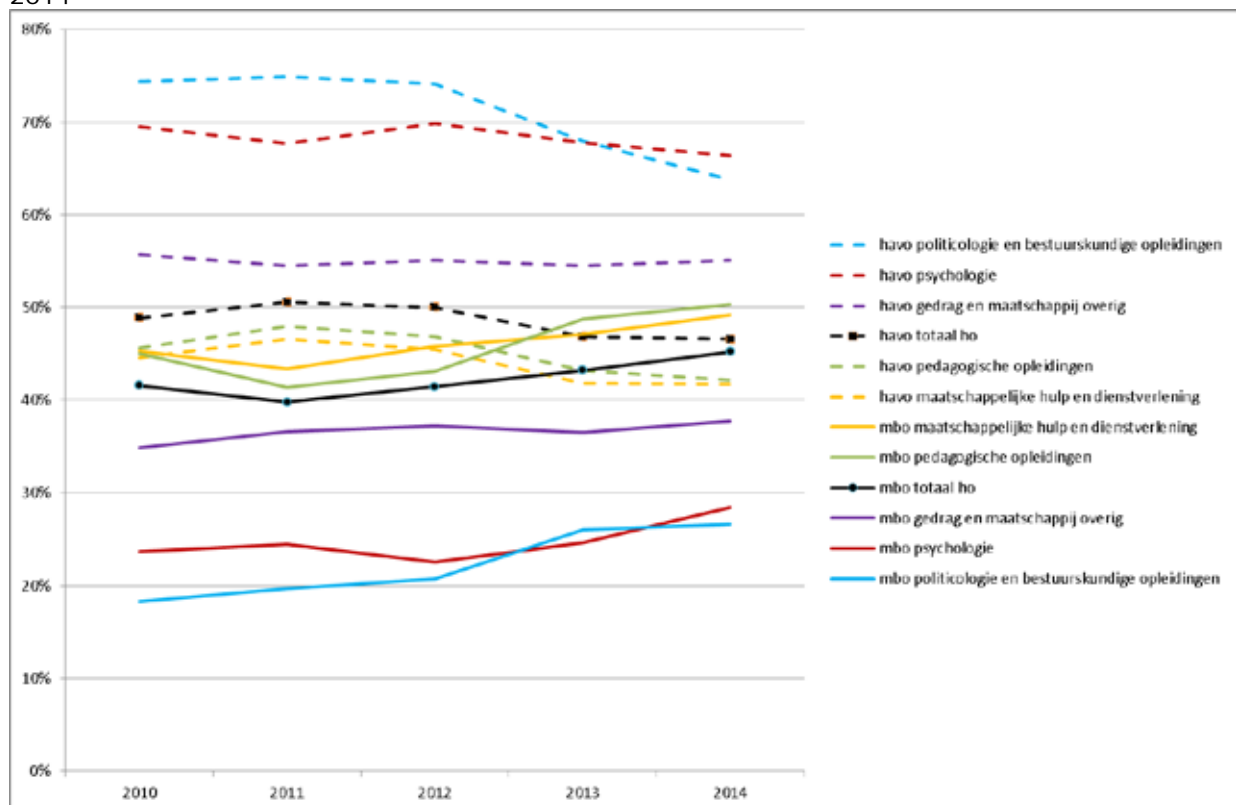

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Havo-instroom bij psychologie en politicologie

In de voltijd aangeboden hbo-bacheloropleidingen in de twee subsectoren psychologie en politicologie en bestuurskundige opleidingen starten relatief veel studenten met een havo-diploma en weinig mbo'ers. Bij de andere subsectoren is het verschil in instroom tussen studenten met een havo- of een mbo-vooropleiding minder groot. Dat verschil is in de subsectoren sowieso minder groot geworden. In het totale hoger onderwijs is de instroom van studenten met een havo- en mbo-vooropleiding in de voltijd aangeboden hbo-bacheloropleidingen in 2014 gelijk (zie figuur 2.7).

Figuur 2.7: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage directe instroom in bekostigde hbo-bacheloropleidingen (voltijd) naar mbo- en havo-vooropleidingen in subsectoren en stelsel, 2010-2014

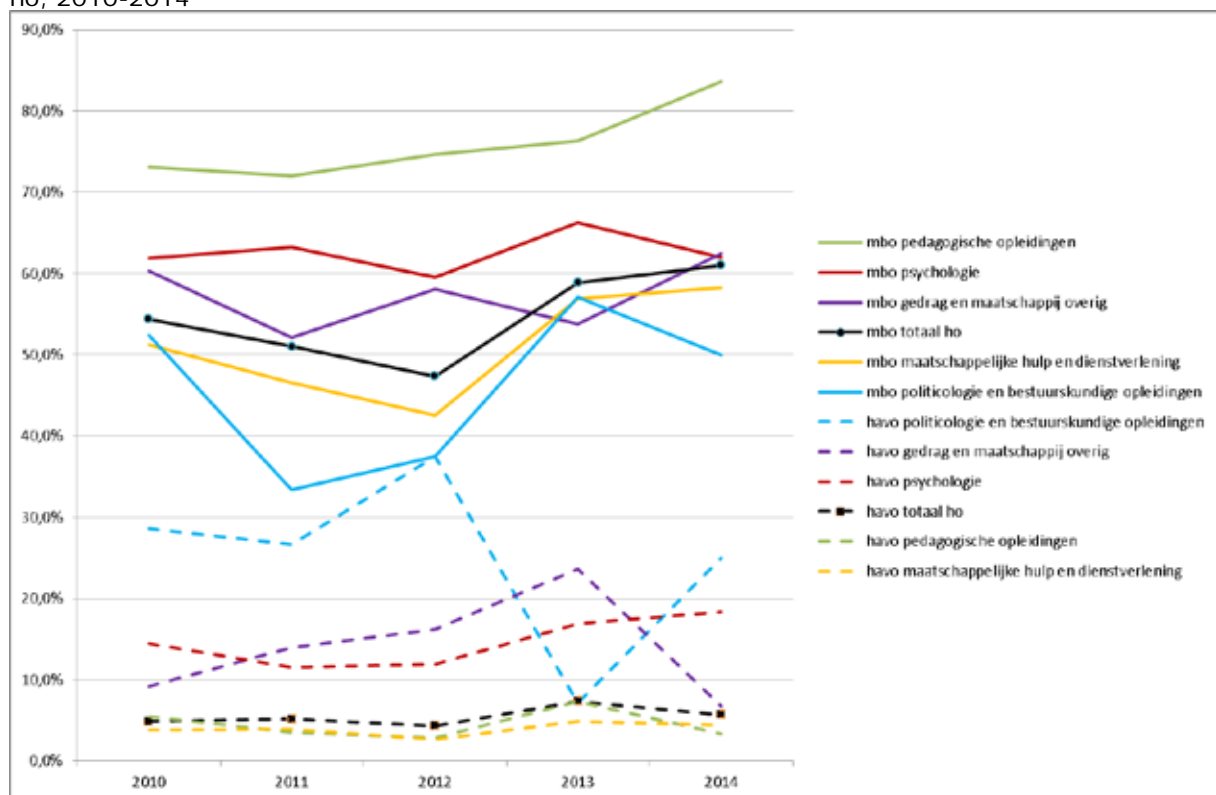
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Mbo-instroom bij deeltijd pedagogiek

Bij de hbo-bacheloropleidingen in deeltijd in de subsector pedagogische opleidingen zien we dat er veel studenten met een mbo-vooropleiding instromen en weinig havisten. Bij geen andere subsector is het verschil zo groot. Deze deeltijdopleidingen zijn dus zeer in trek bij studenten met een mbo-vooropleiding (zie figuur 2.8).

Een tweede opvallend punt is te zien bij de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen; daar is in 2013 een sterke daling van de instroom bij de hbo-bacheloropleidingen in deeltijd van studenten met een havo-vooropleiding. Deze dip werd gecompenseerd door de instroom van studenten met een mbo-vooropleiding. In het jaar erna is het verschil een stuk minder groot (zie figuur 2.8).

Figuur 2.8: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage directe instroom in bekostigde hbo-bacheloropleidingen in deeltijd/duaal naar mbo- en havo-vooropleidingen in subsectoren en totaal ho, 2010-2014

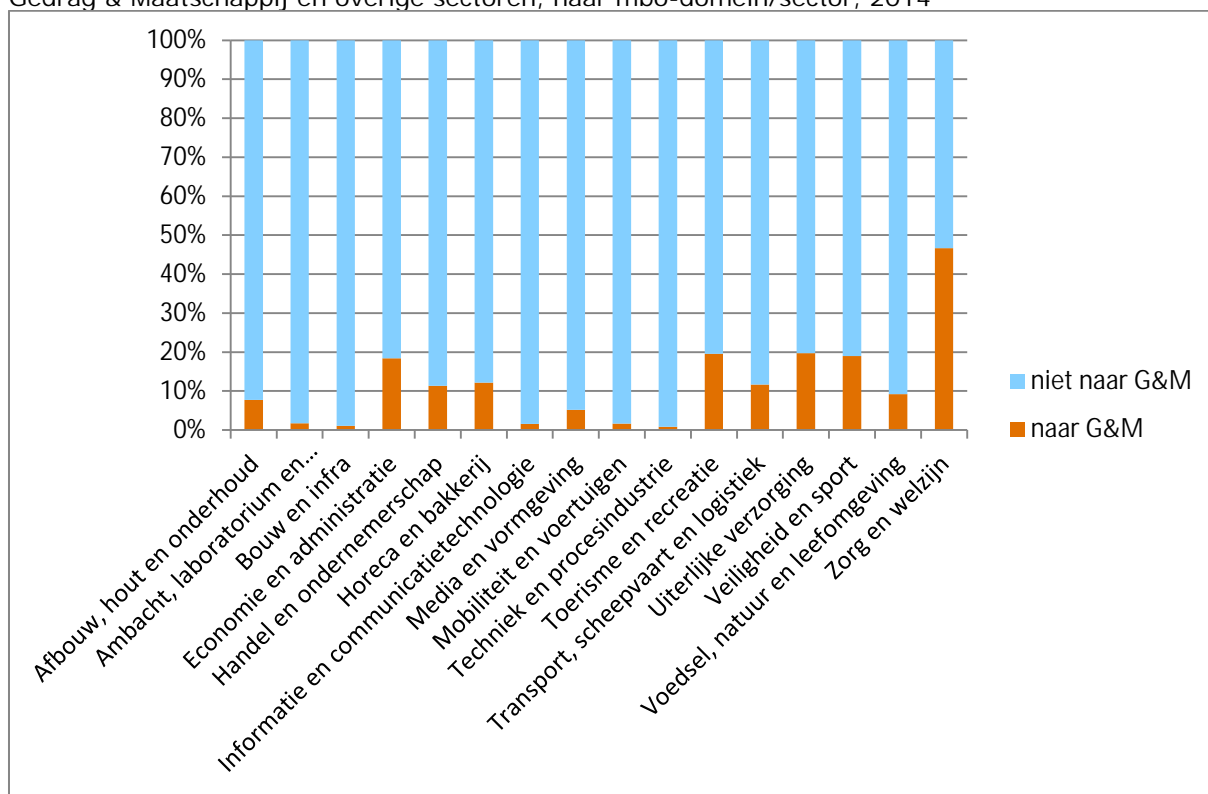
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Doorstromers uit mbo Zorg en Welzijn

De sector Gedrag & Maatschappij is onder studenten uit de mbo-sector Zorg en Welzijn een populaire doorstroomsector. Bijna de helft van de mbo doorstromers uit de mbo-sector Zorg en Welzijn, kiest voor een hbo-opleiding in de sector Gedrag & Maatschappij. Veel van deze studenten (bijna 65%) kiest voor een studie in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening. Bijna 20 procent van de doorstromers uit de mbo-sectoren Economie en Administratie, Toerisme en Recreatie, Uiterlijke verzorging, en de sector Veiligheid en Sport kiest ook voor de sector Gedrag & Maatschappij (zie Figuur 2.9). Ook deze studenten kiezen grotendeels voor een opleiding in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening.

Figuur 2.9: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage instroom in bekostigde hbo-bacheloropleidingen in voltijd van studenten met een mbo-vooropleiding, verdeling over sector Gedrag & Maatschappij en overige sectoren, naar mbo-domein/sector, 2014

Bron: BRON-HO en BRON-MBO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Uitgevallen

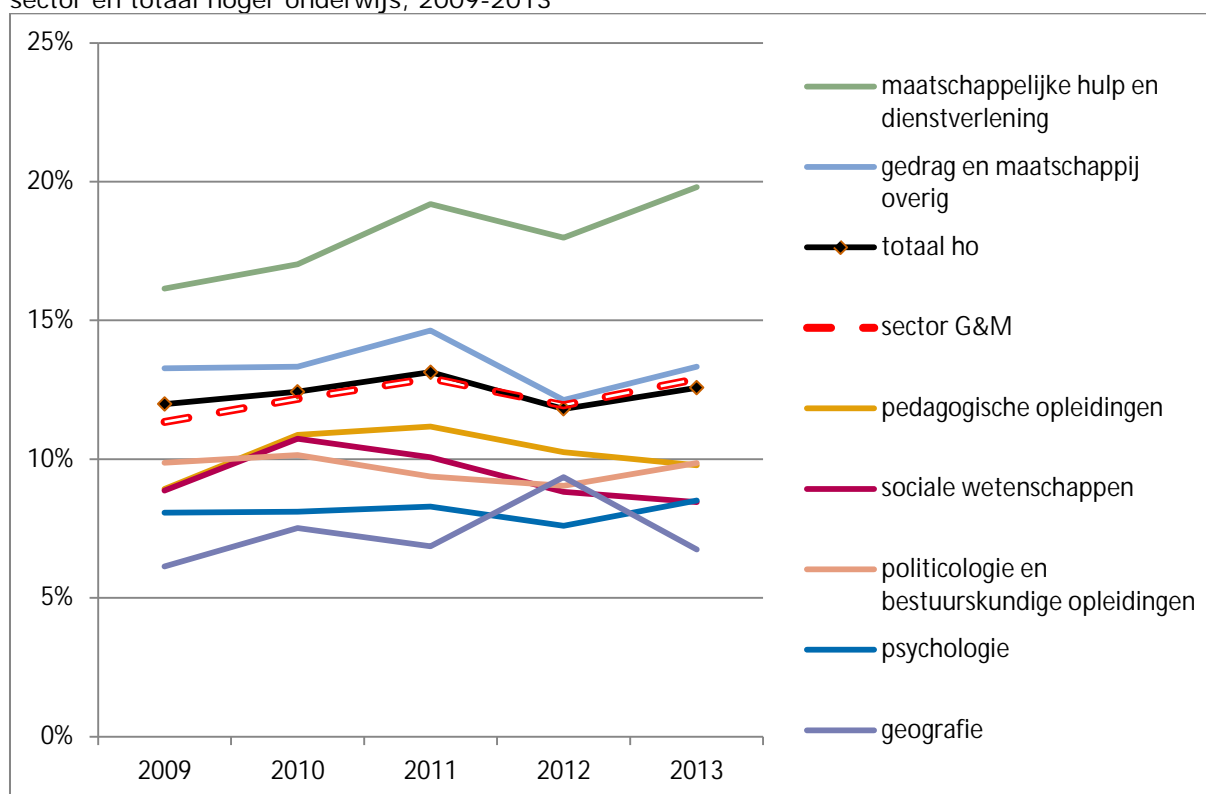
Grote verschillen tussen subsectoren	2
Meeste uitval bij maatschappelijke hulp en dienstverlening	3
Studenten met mbo-vooropleiding vallen vaker uit	4
Mbo'ers vallen minder uit bij psychologie-opleidingen	5
Meeste masteruitval bij politicologie en bestuurskundige opleidingen	6

Studenten worden tot de groep uitvallers gerekend als zij na 1 jaar studie niet meer staan ingeschreven in het bekostigd hoger onderwijs.

Grote verschillen tussen subsectoren

De uitval van studenten in de sector Gedrag & Maatschappij is ongeveer even groot als de uitval in het gehele hoger onderwijs. Als we naar de subsectoren kijken zien we echter grote verschillen. De uitval in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening is hoog. Deze subsector heeft alleen hbo-opleidingen. De uitval in de subsectoren geografie en sociale wetenschappen zijn lager dan het sectorgemiddelde (zie figuur 3.1). Deze twee subsectoren zijn wo-georiënteerd.

Figuur 3.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage uitval uit het totale hoger onderwijs in bekostigde hbo voltijd bachelor- en wo voltijd bachelor- en masteropleidingen, naar subsectoren, sector en totaal hoger onderwijs, 2009-2013

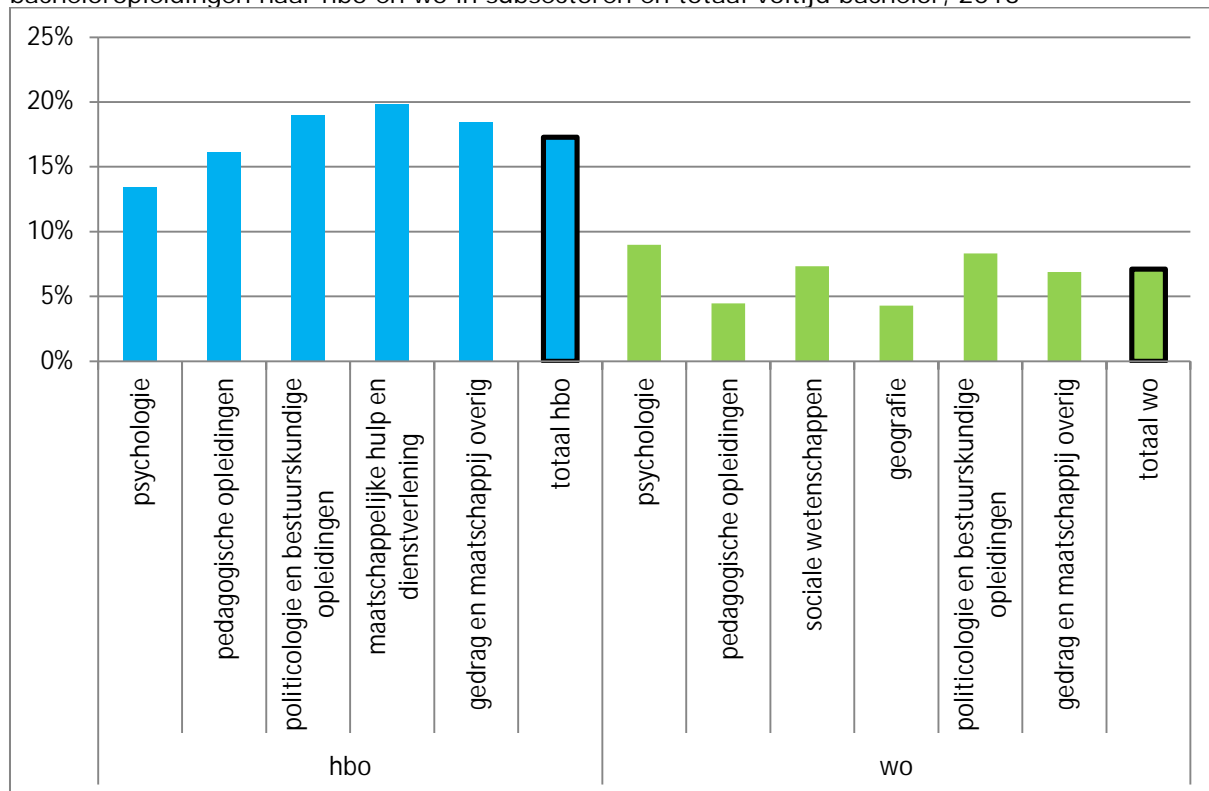

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Meeste uitval bij maatschappelijke hulp en dienstverlening

Bij de voltijd *hbo*-bacheloropleidingen zien we dat de uitval het hoogst is in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening. Bij de voltijd *wo*-bacheloropleidingen is de uitval het hoogst bij de subsector psychologie. Opvallend is dat de uitval van studenten uit de *hbo*-bacheloropleidingen het laagst is onder opleidingen in de subsector psychologie (zie figuur 3.2).

Figuur 3.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage uitval in bekostigde voltijd bacheloropleidingen naar *hbo* en *wo* in subsectoren en totaal voltijd bachelor, 2013

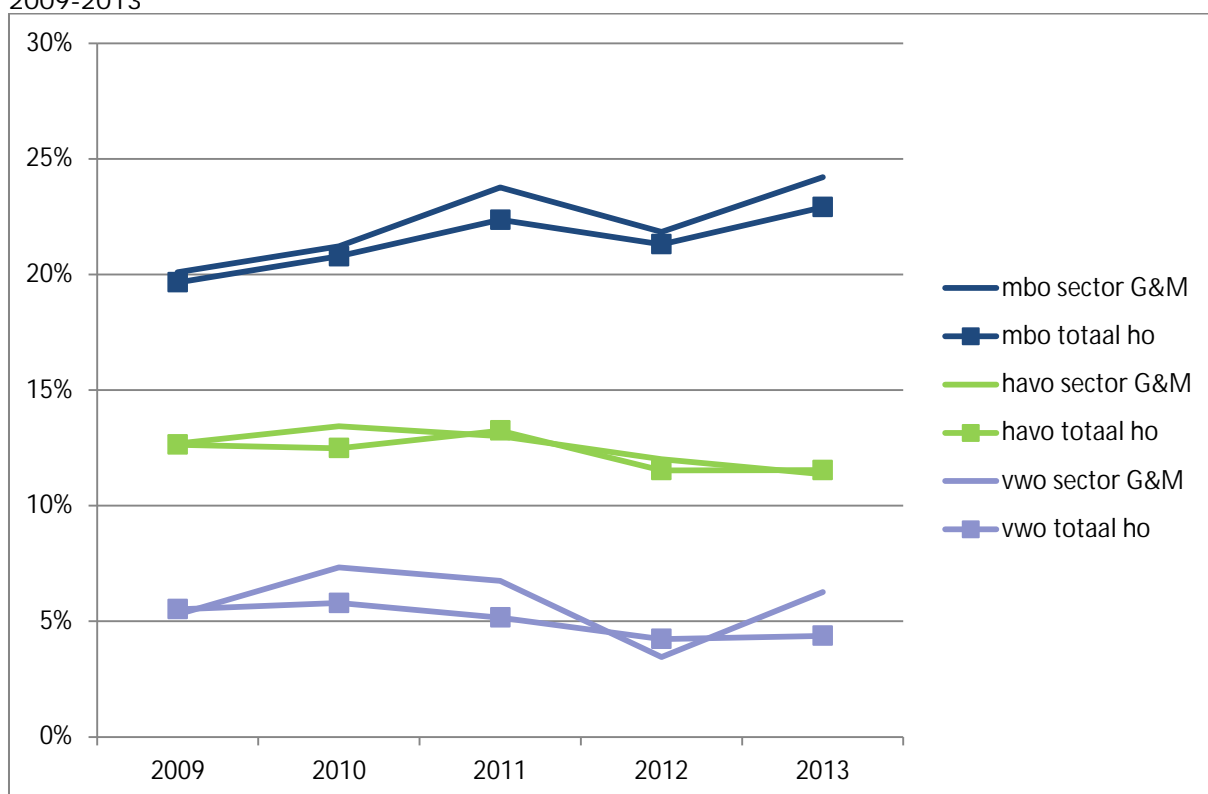
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Studenten met mbo-vooropleiding vallen vaker uit

De uitval van studenten in de sector Gedrag & Maatschappij is ongeveer even groot als de uitval in het totale hoger onderwijs. Net als in het totale hoger onderwijs, vallen in deze sector de meeste studenten uit in *hbo*-bacheloropleidingen (15 procent). Beduidend minder uitval zien we in de *wo*-bacheloropleidingen en de minste uitval zien we bij de *wo*-masteropleidingen. Ook hier zijn nauwelijks verschillen met het totale hoger onderwijs.

Bij de voltijd *hbo*-bacheloropleidingen vallen studenten met een mbo-vooropleiding vaker uit dan studenten met een havo- of vwo-vooropleiding. Dit geldt voor de sector Gedrag & Maatschappij en voor het totale hoger onderwijs. Studenten met een vwo-vooropleiding vallen het minst uit. Havisten zitten ertussenin (zie Figuur 3.3).

Figuur 3.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage uitval uit bekostigde voltijd hbo-bacheloropleidingen naar mbo-, havo- en vwo-vooropleiding, sector en totaal voltijd hbo-bachelor, 2009-2013

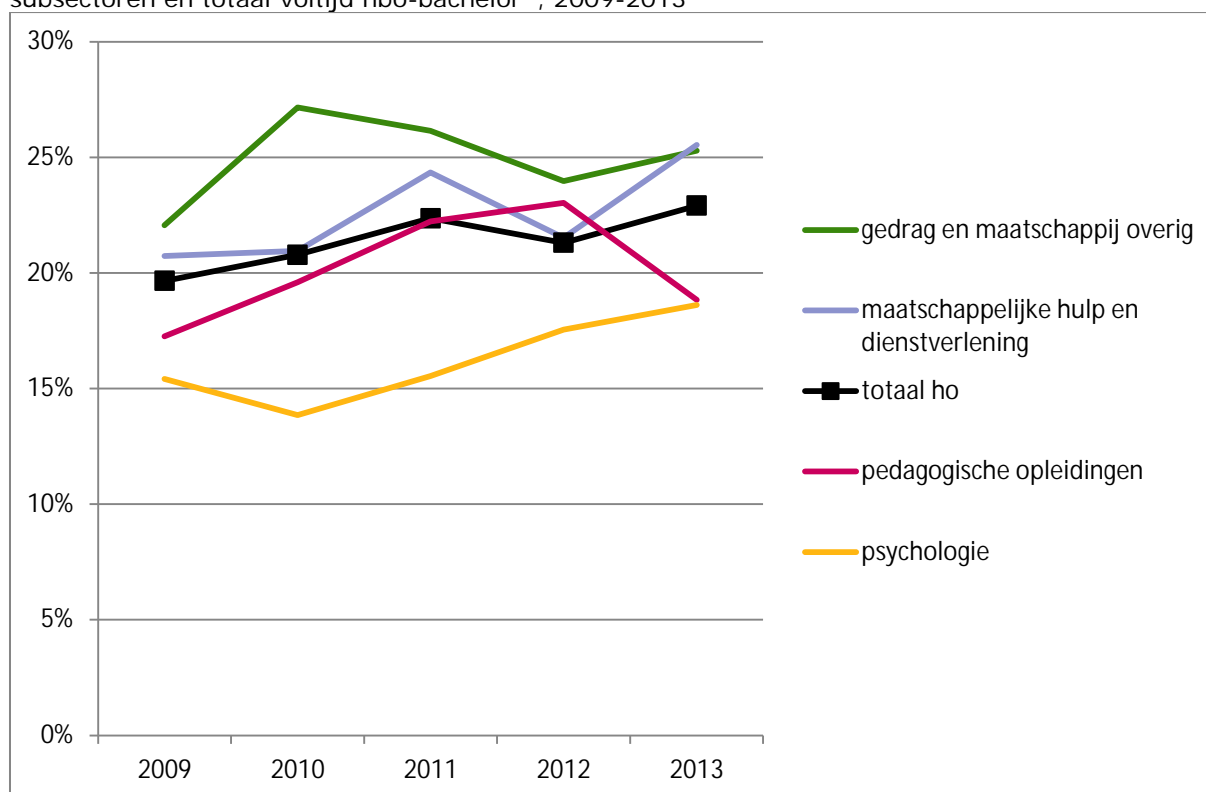
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Bij de voltijd *wo*-bacheloropleidingen vallen de studenten met een internationale vooropleiding vaker uit dan studenten met een vwo-vooropleiding. Dit geldt zowel voor de sector Gedrag & Maatschappij als voor het gehele hoger onderwijs.

Mbo'ers vallen minder uit bij psychologie-opleidingen

Studenten in voltijd hbo-bacheloropleidingen met een mbo-vooropleiding vallen vaker uit dan studenten met een vwo- of havo-vooropleiding. Daarom zoomen we verder in op de groep met een mbo-vooropleiding. Dan valt op dat van alle studenten met een mbo-vooropleiding degene die een opleiding volgen in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening of in de subsector overig vaker uitvallen. De studenten met een mbo-vooropleiding in opleidingen psychologie doen het beduidend beter dan de mbo'ers in de andere subsectoren (zie Figuur 3.4).

Figuur 3.4: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage uitval uit het totale bekostigde hoger onderwijs van studenten van voltijd hbo-bacheloropleidingen met een mbo-vooropleiding, naar subsectoren en totaal voltijd hbo-bachelor*, 2009-2013

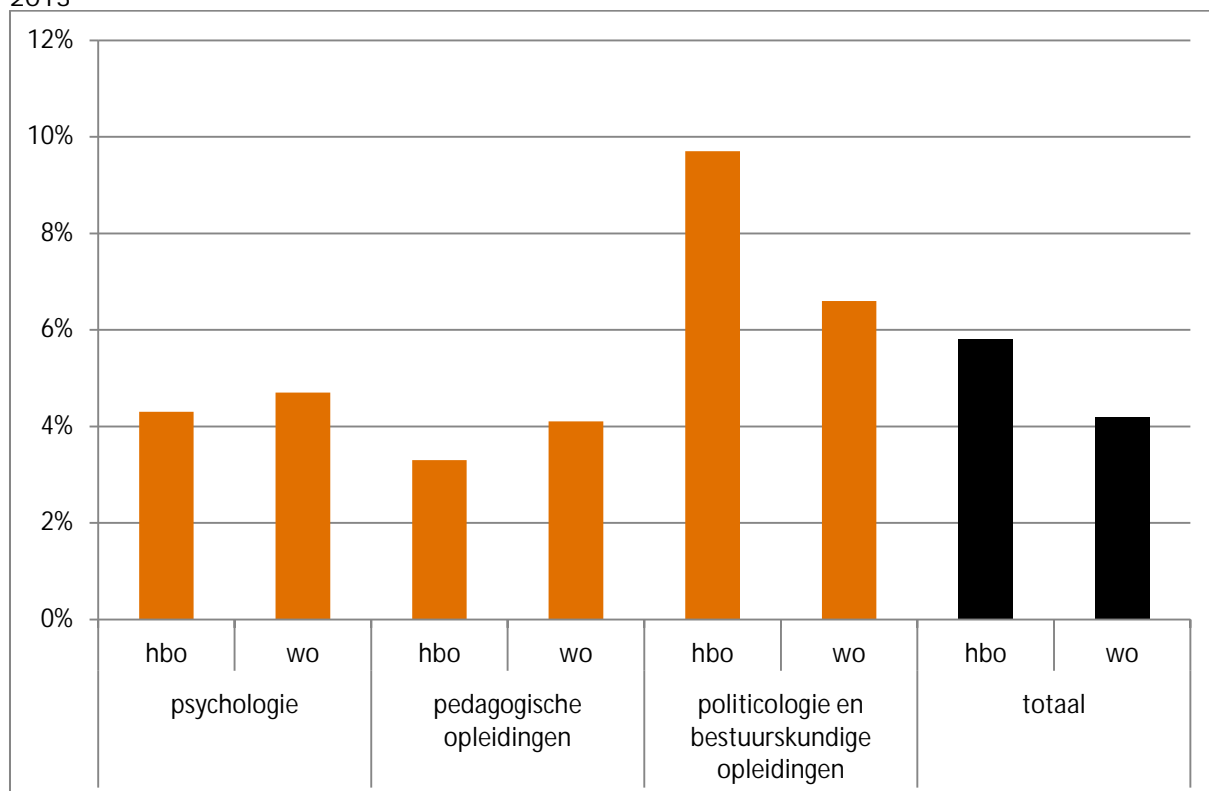
*m.u.v. zeer kleine subsector politicologie

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Meeste masteruitval bij politicologie en bestuurskundige opleidingen

In de voltijd wo-masteropleidingen is de uitval van studenten het grootst in opleidingen van de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen. Bij deze opleidingen vallen meer studenten uit dan bij wo-masteropleidingen in het totale hoger onderwijs. Meer specifiek vallen er in deze subsector meer wo-masterstudenten uit die een hbo-bachelorvooropleiding hebben, dan studenten met een wo-bachelorvooropleiding. In de andere subsectoren is het verschil tussen uitval onder studenten met een hbo-bachelorvooropleiding en uitval met een wo-bachelorvooropleiding niet zo groot (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage uitval uit bekostigde voltijd wo-masteropleidingen naar hbo- en wo-vooropleiding, in subsectoren en totale hoger onderwijs *, 2013

* m.u.v. zeer kleine subsectoren sociale wetenschappen, geografie en overig
 Bron: BRON- HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Veranderen van opleiding

Veel hbo-psychologie studenten door naar een wo-opleiding	2
Havisten in Gedrag & Maatschappij stappen vaker over naar wo	3
Mbo'ers en havisten in psychologie-opleidingen stappen vaker over naar wo	4
Bij pedagogische opleidingen meeste overstap naar hbo	5
Minder overstap naar hbo met buitenlands diploma	6
Studenten switchen binnen subsectoren	7
Aantal switchers verschilt flink per subsector	8
Havisten switchen vaker	9
Wo-bachelors naar Economie en Taal & Cultuur	10
Hbo-bachelors naar Economie en Onderwijs	11
Studenten pedagogiek veranderen minst vaak van opleiding	12

Studenten die van opleiding veranderen zijn in te delen in verschillende categorieën. Er zijn alleen cijfers over het bekostigd onderwijs bekend.

- Student die na een jaar in een hbo-opleiding overstappen naar een wo-opleiding¹
- Studenten die naar een jaar in een wo-opleiding naar een hbo-opleiding gaan^{2, 3}.
- Studenten die binnen het wo of hbo van opleiding veranderen in het eerste jaar dat hij/zij is ingeschreven bij een specifieke opleiding en instelling. Dit noemen we een switch. Het betreft een overstap naar een opleiding:
  - in een andere sector (sector-switch);
  - in een andere subsector binnen de sector (subsector-switch);
  - die tot dezelfde subsector behoort (opleidingswitch binnen de subsector).

---

¹ Deze wordt alleen berekend voor voltijd bachelorstudenten.

² Deze wordt alleen berekend voor voltijd bachelorstudenten.

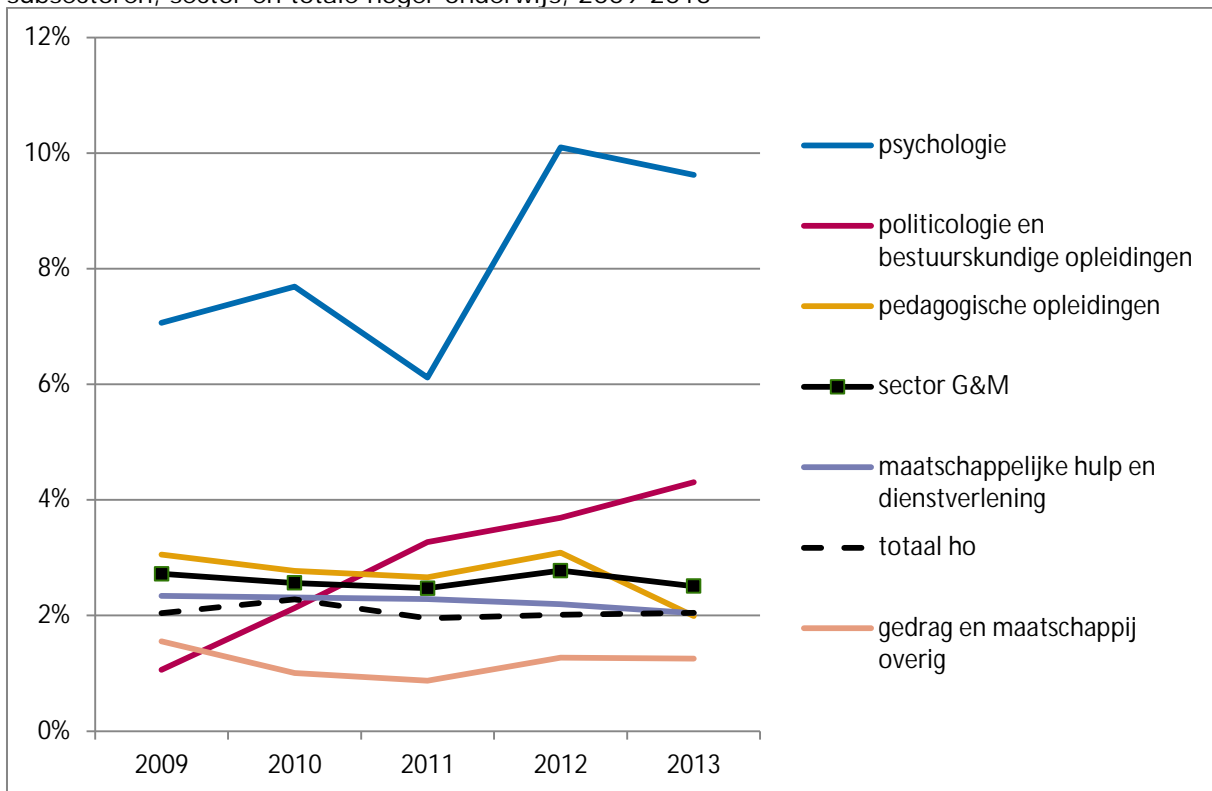
³ Ook een student die vanuit het hbo naar een mbo-opleiding overstapt, verandert van opleiding. Omdat deze student het hoger onderwijs verlaat, wordt deze onder uitval gerekend.

Veel hbo-psychologie studenten door naar een wo-opleiding

Hoe vaak gaan studenten na één jaar hbo-opleiding door met een wo-opleiding? In de sector Gedrag & Maatschappij komt dat ongeveer even vaak voor als in het gehele hoger onderwijs. Toch zijn er binnen de sector grote verschillen. Hbo-studenten in de subsector psychologie stromen vaker op naar een wo-opleiding, dan studenten uit de andere subsectoren. Hoeveel dat er zijn, is per jaar wel verschillend. Het ene jaar lukt het beduidend meer psychologiestudenten om op te stromen dan in het andere jaar. Bij de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen neemt het aantal hbo'ers dat na één jaar aan een wo-opleiding begint gestaag toe (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage gediplomeerde en ongediplomeerde opstroom na 1 jaar bekostigde voltijd hbo-bacheloropleiding naar het bekostigde wo, naar subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2009-2013

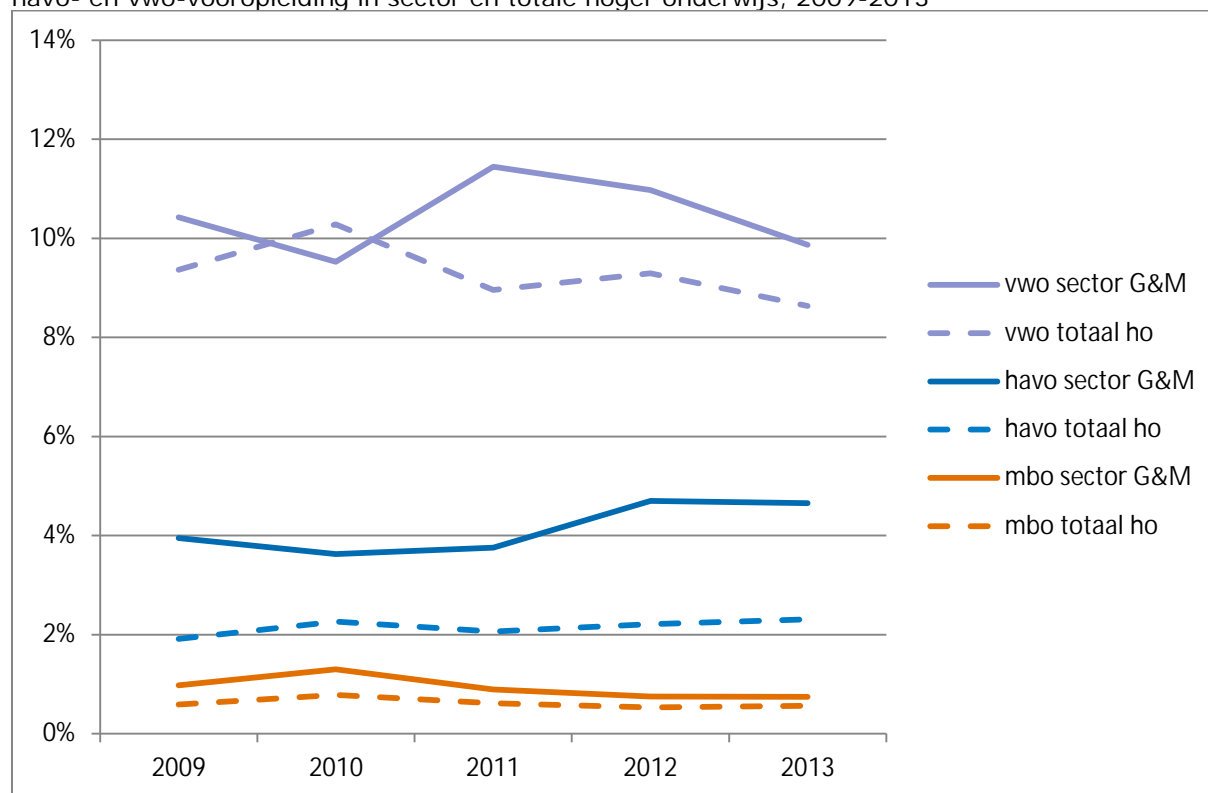

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Havisten in Gedrag & Maatschappij stappen vaker over naar wo

Studenten met een havo-vooropleiding die beginnen aan een hbo-opleiding in de sector Gedrag & Maatschappij, gaan vaker na een jaar door in een wo-opleiding dan havisten in het totale hoger onderwijs. Dat geldt de laatste jaren ook voor de vwo'ers. In het algemeen geldt voor studenten met een vwo-vooropleiding dat zij vaker van een hbo-opleiding naar een wo-opleiding opstromen dan studenten met een havo- of mbo-vooropleiding (zie figuur 5.2).

Figuur 5.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage gediplomeerde en ongediplomeerde opstroom na 1 jaar bekostigde voltijd hbo-bacheloropleiding naar het bekostigde wo, naar mbo-, havo- en vwo-vooropleiding in sector en totale hoger onderwijs, 2009-2013

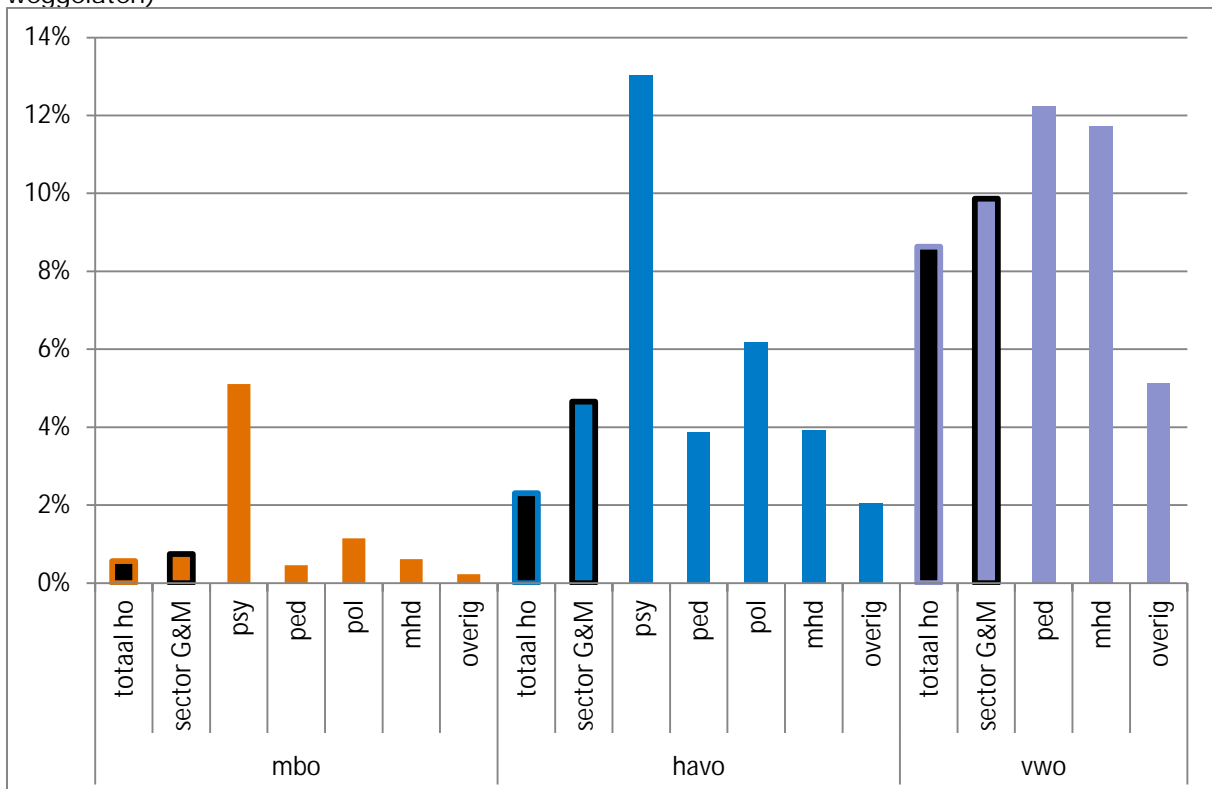

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Mbo'ers en havisten in psychologie-opleidingen stappen vaker over naar wo

Studenten in de subsector psychologie die een mbo- of havo-vooropleiding hebben, gaan vaker na één jaar door met een wo-opleiding dan studenten in andere subsectoren met een mbo- of havo-vooropleiding. Havisten in de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen stromen ook vaker op dan havisten in andere subsectoren van de sector Gedrag & Maatschappij (zie figuur 5.3).

Figuur 5.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage gediplomeerde en ongediplomeerde opstroom na 1 jaar bekostigde voltijd hbo-bacheloropleiding naar het bekostigde wo, naar mbo-, havo- en vwo-vooropleiding, in subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2013 (n<50 is weggelaten)

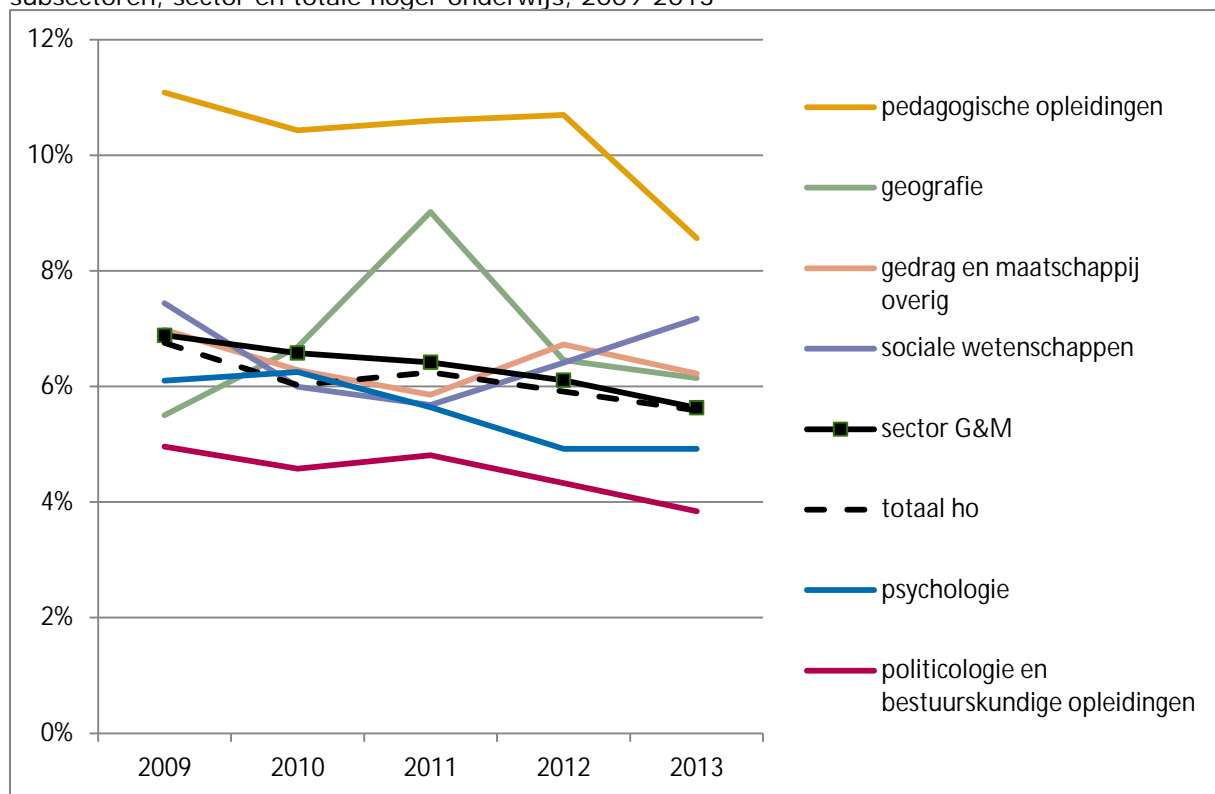

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Bij pedagogische opleidingen meeste overstap naar hbo

Het percentage studenten dat na een jaar in een wo-opleiding een hbo-opleiding gaat doen, komt in de sector Gedrag & Maatschappij overeen met het percentage in het totale hoger onderwijs. Wat binnen de sector opvalt is dat studenten in de subsector pedagogische wetenschappen veel vaker een overstap maken van een wo-opleiding naar een hbo-opleiding dan wo-studenten in de andere subsectoren. Studenten in de subsector geografie stroomden in 2011 veel vaker af dan in het jaar ervoor, maar in 2012 ligt het percentage overstappers weer het gemiddelde van de sector (zie figuur 6.1).

Figuur 6.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage gediplomeerde en ongediplomeerde afstroom na 1 jaar bekostigde voltijd wo-bacheloropleiding naar het bekostigde hbo, naar subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2009-2013

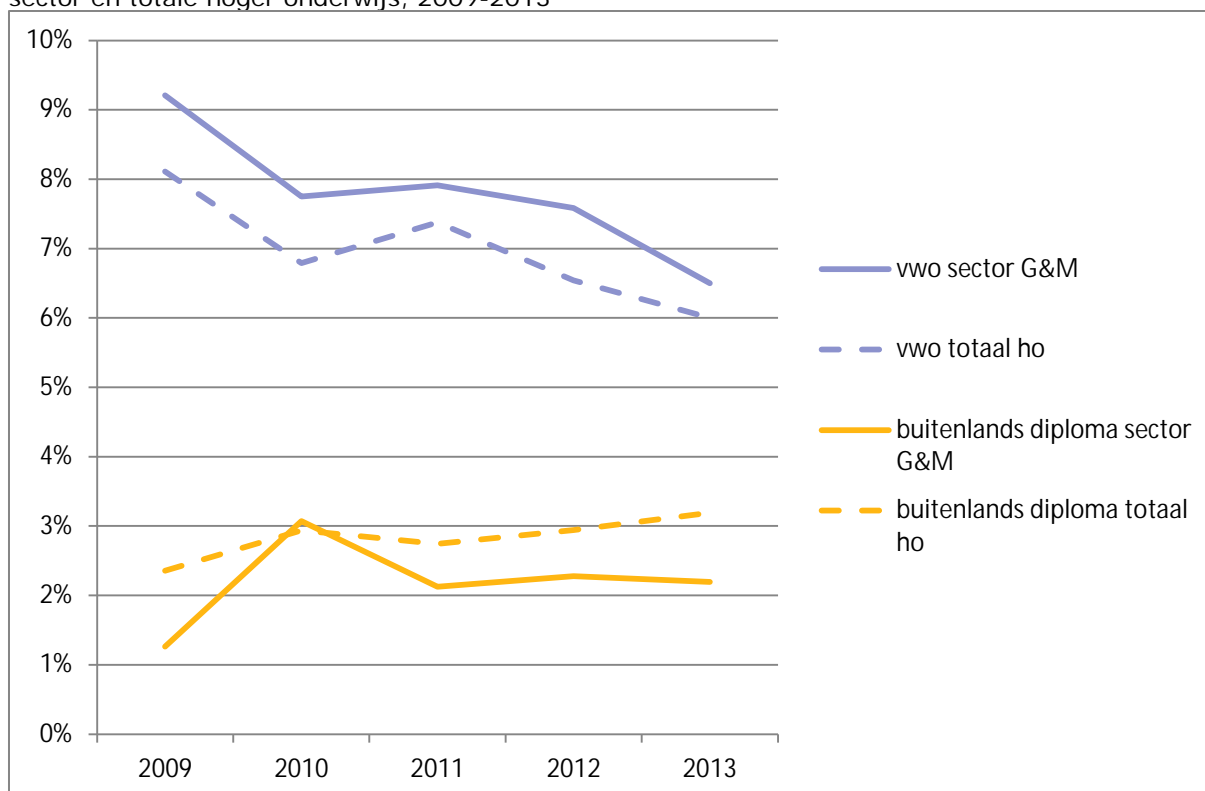

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Minder overstap naar hbo met buitenlands diploma

Studenten met een buitenlands diploma stappen minder vaak van een wo-opleiding over naar een hbo-opleiding dan studenten met een vwo-vooropleiding. Dit geldt zowel voor de sector Gedrag & Maatschappij als voor het gehele hoger onderwijs. Het percentage studenten met een vwo-vooropleiding dat afstroomt, wordt in de loop van de jaren steeds kleiner. Dit betekent dat er minder studenten vanuit wo-opleidingen na één jaar een hbo-opleiding gaan doen (zie figuur 6.2).

Figuur 6.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage gediplomeerde en ongediplomeerde afstroom na 1 jaar bekostigde voltijd wo-bacheloropleiding naar het bekostigde hbo, naar vwo-vooropleiding en een vooropleiding met Europees baccalaureaat/overig buitenlands diploma in sector en totale hoger onderwijs, 2009-2013

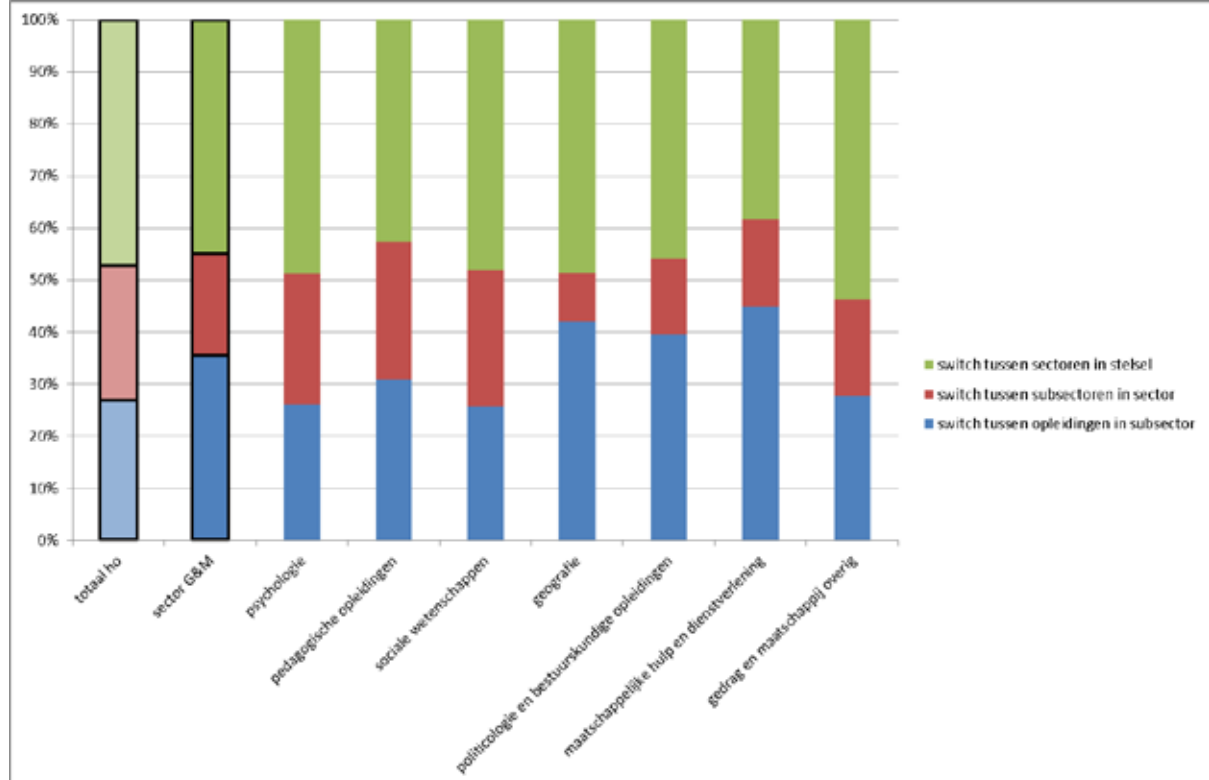

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Studenten switchen binnen subsectoren

Studenten in de sector Gedrag & Maatschappij die een andere opleiding gaan doen, kiezen vaker een opleiding binnen de dezelfde subsector. Dit is een opvallend verschil met de cijfers uit het totale hoger onderwijs (2013). Dit betekent dat studenten, als zij van studie wisselen, in hetzelfde vakgebied blijven. Het blijkt dat dit vooral plaats vindt in de subsectoren geografie, politicologie en bestuurskundige opleidingen en maatschappelijke hulp en dienstverlening (zie figuur 4.1).

Figuur 4.1: Sector Gedrag & Maatschappij: switchsamenstelling in bekostigde voltijd bacheloropleidingen naar subsectoren, sector en totaal voltijd bachelor, 2013

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Wat er nog meer opvalt bij switch in de subsectoren is dat in subsectoren psychologie en politicologie en bestuurskundige opleidingen studenten met een mbo-vooropleiding vaker switchen. In de subsector pedagogische opleidingen ligt dat anders. Daar switchen studenten met een mbo-vooropleiding het minst vaak.

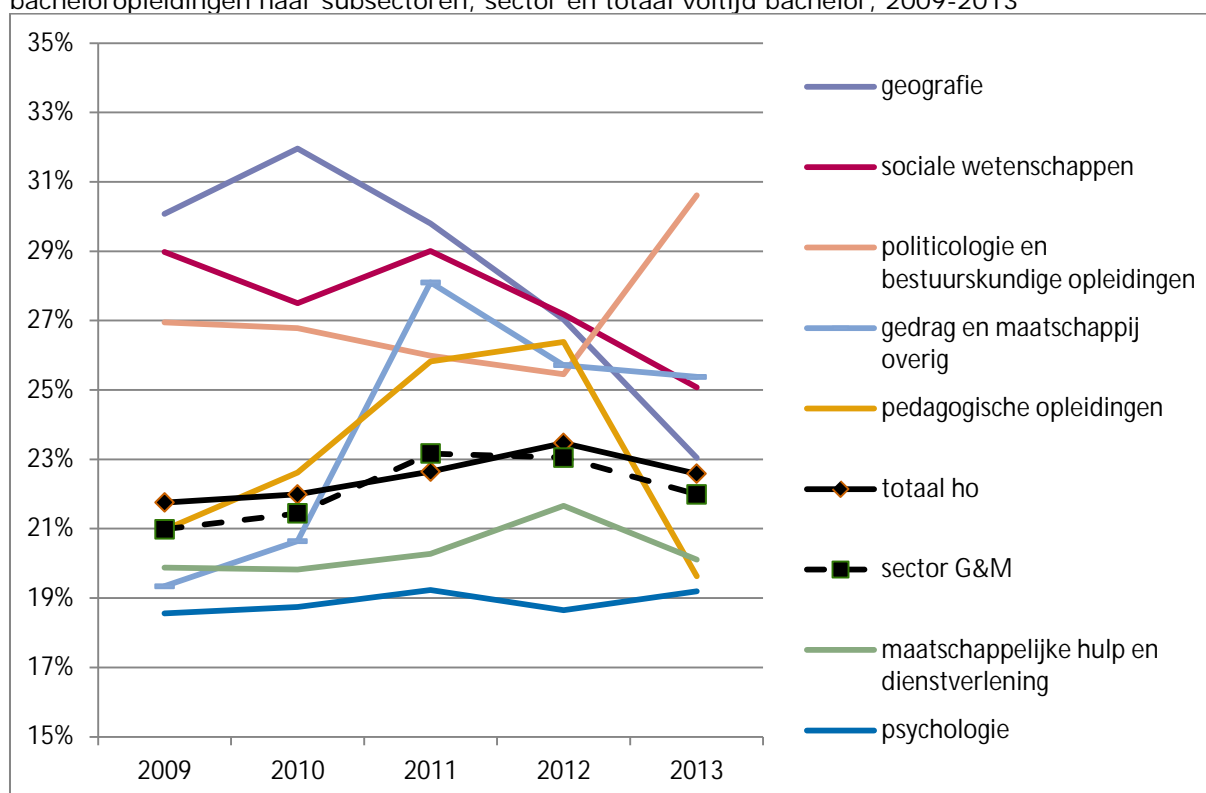
Als het gaat om studenten met een vwo-vooropleiding wordt duidelijk dat de studenten in de subsector geografie veel minder switchen dan een aantal jaar geleden. Het percentage switchers ligt nu onder het sectorgemiddelde. De meeste switchers zitten in de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening, tenminste als het gaat om studenten met een vwo-vooropleiding.

Aantal switchers verschilt flink per subsector

Het percentage studenten dat naar een andere opleiding gaat is in de sector Gedrag & Maatschappij de laatste jaren ongeveer gelijk aan de switch in het totale hoger onderwijs. De verschillen in de subsectoren zijn echter groot (zie figuur 4.2).

In de subsectoren politicologie en bestuurskundige opleidingen, sociale wetenschappen, en geografie veranderen meer studenten van opleiding dan gemiddeld in de sector. Het zijn er ook meer dan het gemiddelde aantal in het totale hoger onderwijs. Daartegenover staat dat de switch van de studenten uit de subsectoren psychologie en maatschappelijke hulp en dienstverlening juist structureel onder het gemiddelde van de sector ligt. Het percentage studenten uit de politicologie en bestuurskundige opleidingen dat verandert van opleiding is substantieel toegenomen in het afgelopen jaar. De switch van studenten uit de subsector geografie neemt tussen 2010 en 2013 juist sterk af.

Figuur 4.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage totale switch in bekostigde voltijd bacheloropleidingen naar subsectoren, sector en totaal voltijd bachelor, 2009-2013

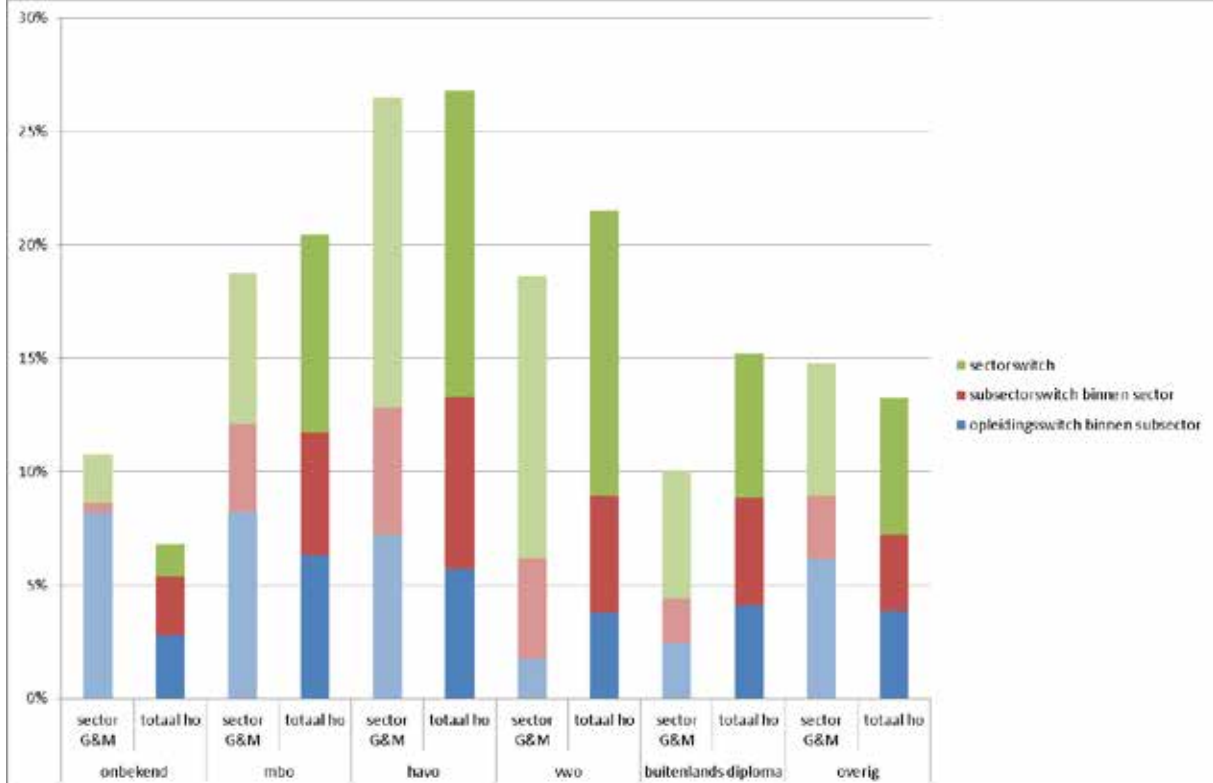

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Havisten switchen vaker

Studenten met een havo-vooropleiding veranderen vaker van studie in vergelijking met studenten met een andere vooropleiding. Dit geldt zowel voor studenten in de sector Gedrag & Maatschappij als in het totale hoger onderwijs. Studenten met een buitenlands diploma switchen het minst. Opvallend is dat deze studenten binnen de sector Gedrag & Maatschappij nog minder vaak switchen dan in het totale hoger onderwijs (zie figuur 4.3).

Figuur 4.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage switch in bekostigde voltijd hbo- en wo-bacheloropleidingen naar soort switch en vooropleiding, in sector en totaal voltijd bachelor, 2013

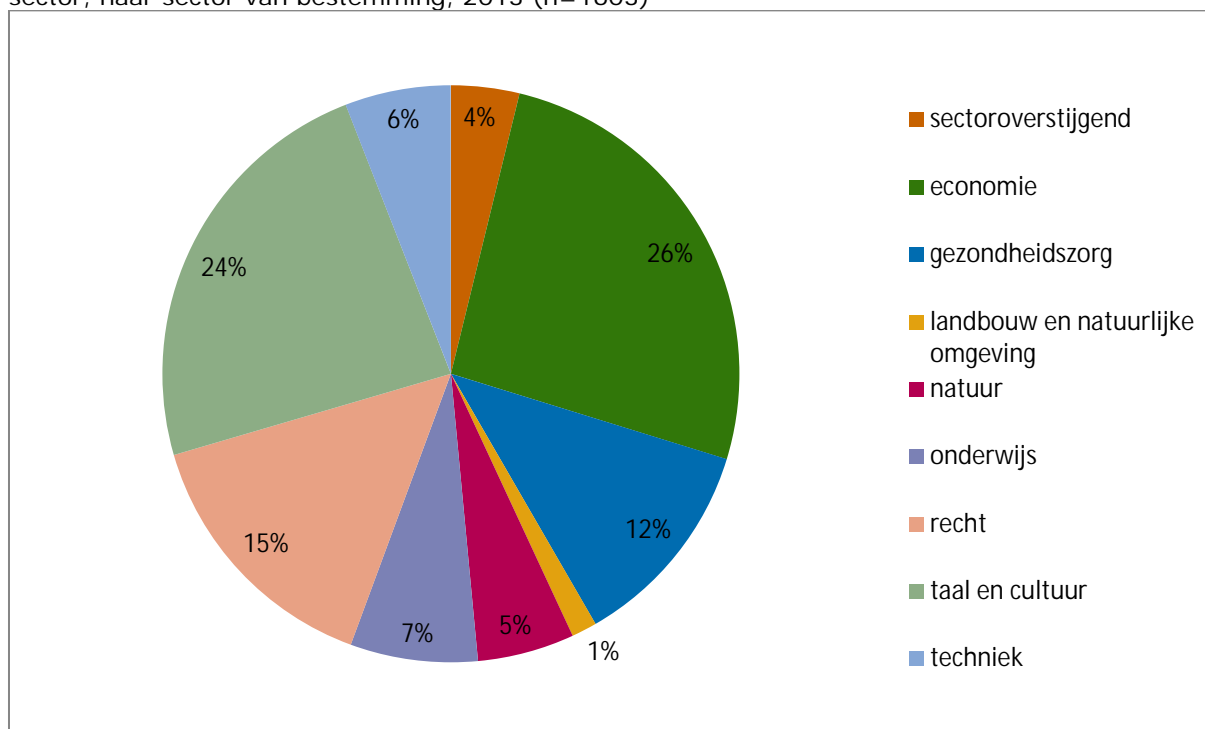
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Wo-bachelors naar Economie en Taal & Cultuur

Wo-bachelorstudenten die kiezen voor een andere opleiding en daarbij de sector Gedrag & Maatschappij verlaten (sectorswitch), kiezen vaak voor een opleiding in de sector Economie of Taal & Cultuur. Dit is respectievelijk 26 procent en 24 procent van de studenten dat de sector Gedrag & Maatschappij verlaat (zie figuur 4.4).

Figuur 4.4: Sector Gedrag & Maatschappij: percentages van de totale sectorswitch naar bekostigde voltijd wo-bacheloropleidingen in andere sectoren na 1 jaar voltijd wo-bacheloropleiding in de sector, naar sector van bestemming, 2013 (n=1603)

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Naast Economie en Taal & Cultuur kiest ook een groot aantal switchende studenten een opleiding in de sectoren Gezondheidszorg of Recht (zie figuur 4.4 en tabel 4.1).

Tabel 4.1: Sector Gedrag & Maatschappij: grootste sectoren van bestemming na switch van bekostigde voltijd wo-bacheloropleidingen in subsectoren, 2013

Voltijd wo-bacheloropleidingen in subsectoren:	Grootste bestemmingssectoren (>20% van switchers uit specifieke subsector)		
psychologie	Taal & Cultuur	Gezondheidszorg	
pedagogische opleidingen	Onderwijs		
sociale wetenschappen	Economie	Taal & Cultuur	
geografie	Economie		
politologie en bestuurskundige opleidingen	Economie	Recht	Taal & Cultuur
maatschappelijke hulp en dienstverlening*			
overig	Economie	Taal & Cultuur	

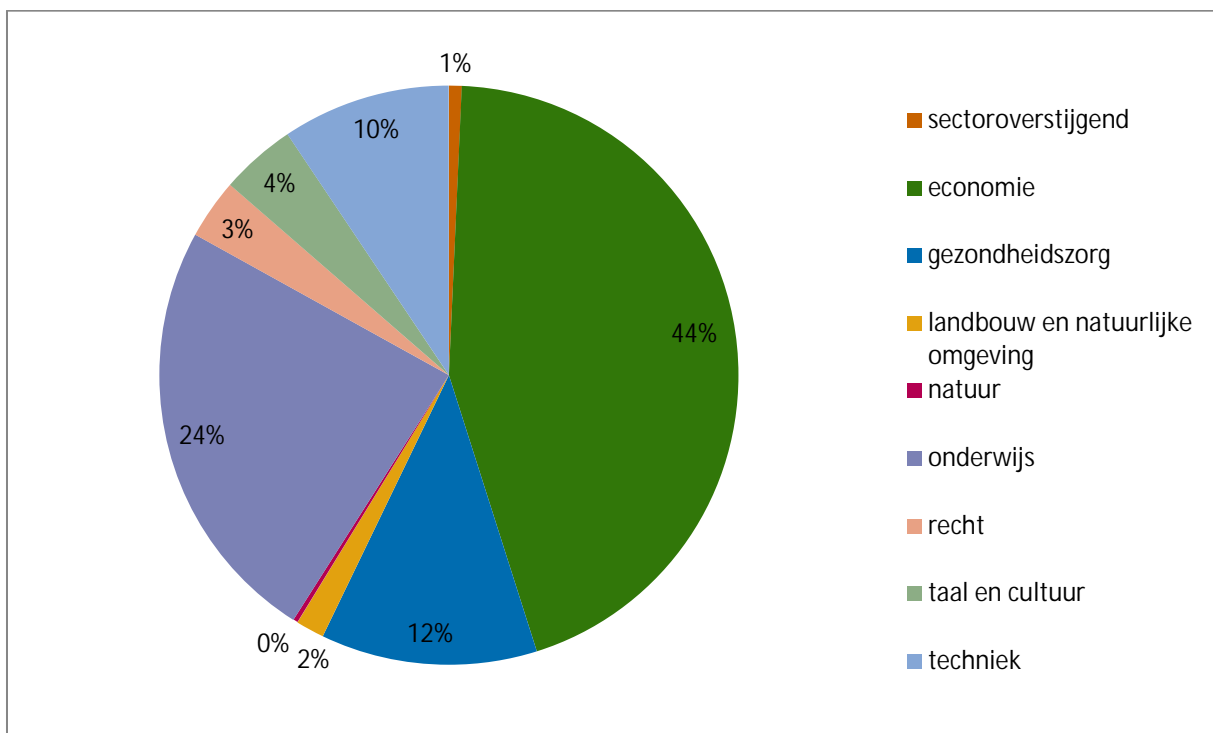
*subsector heeft geen wo-bacheloropleidingen

Bron: BRON-HO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Hbo-bachelors naar Economie en Onderwijs

Hbo-bachelorstudenten die kiezen voor een andere opleiding en daarbij de sector Gedrag & Maatschappij verlaten (sectorswitch), kiezen vaak voor een opleiding in de sector Economie of de sector Onderwijs. Dit is respectievelijk 44 procent en 24 procent van de studenten dat de sector Gedrag & Maatschappij verlaat (zie Figuur 4.5).

Figuur 4.5: Sector Gedrag & Maatschappij: percentages van de totale sectorswitch naar bekostigde voltijd hbo-bacheloropleidingen in andere sectoren na 1 jaar voltijd hbo-bacheloropleiding in de sector, naar sector van bestemming, 2013 (n=2400)

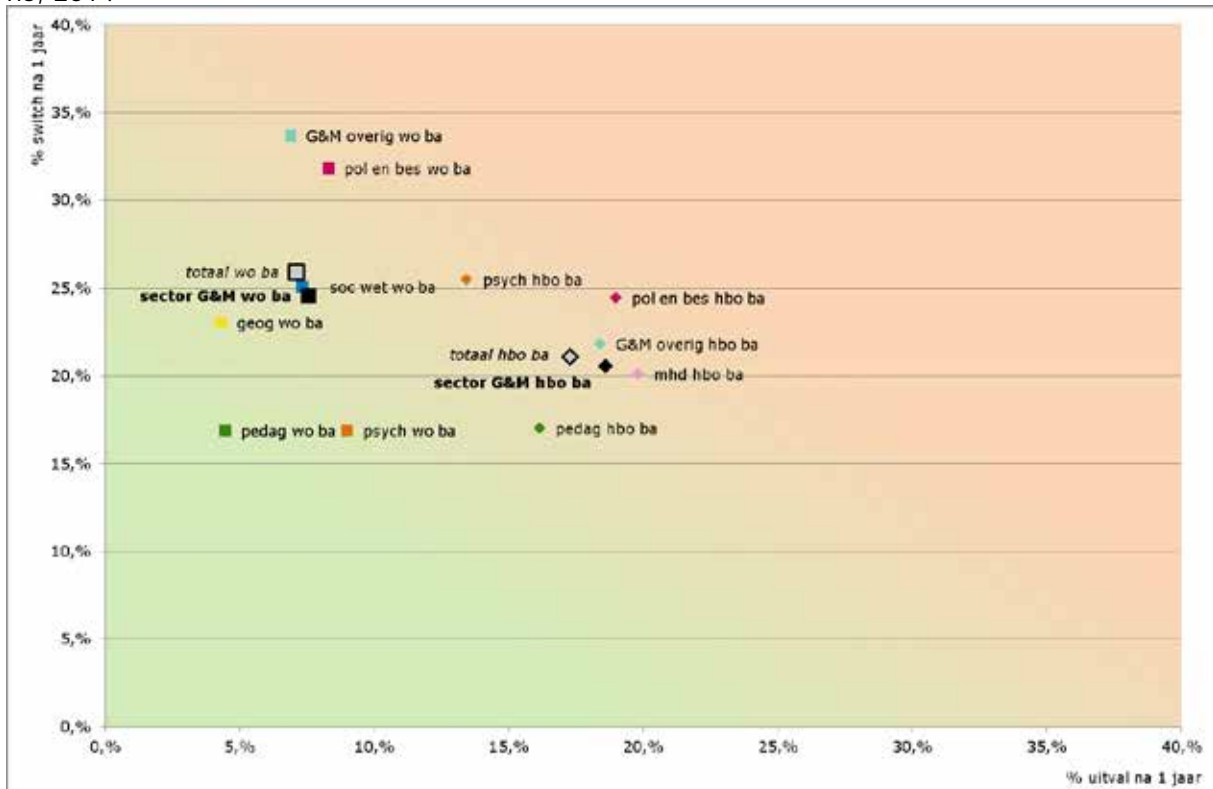

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Studenten pedagogiek veranderen minst vaak van opleiding

Wat valt er op als we de onderwerpen switch en uitval samen bekijken? Bij pedagogische wetenschappen vallen er minder hbo- én minder wo-bachelorstudenten uit opleidingen dan gemiddeld in de sector in in het totale hoger onderwijs. Ook veranderen zij minder dan gemiddeld van opleiding. Die cijfers liggen bij de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen heel anders. Hbo- en wo-bachelorstudenten in die subsector vallen vaker uit en veranderen vaker van opleiding dan gemiddeld in de sector Gedrag & Maatschappij. Voor wo-bachelorstudenten in de subsector psychologie geldt dat zij minder vaak switchen dan de gemiddelde wo-bachelorsstudent in Gedrag & Maatschappij. De hbo-bachelorstudenten in deze subsector vallen minder vaak uit dan de gemiddelde hbo-bachelorstudent in de sector (zie figuur4.6).

Figuur 4.6: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage switch van studenten van bekostigde voltijd bacheloropleidingen gekruist met uitval, naar hbo en wo, subsectoren, sectorgemiddelden en totaal ho, 2014

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Diploma behaald

Mbo'ers doen het beter dan havisten.....	2
55 procent behaald hbo-diploma na vijf jaar	2
62 procent behaald wo-diploma na vier jaar.....	3
Wo psychologie heeft bovengemiddeld rendement.....	4
Rendement van master beter dan in totale hoger onderwijs.....	5
Pedagogiek masters hoger rendement.....	6

Diplomarendement is het aantal gediplomeerde studenten na de nominale studietijd plus 1 jaar. Bachelorrendement wordt berekend over de groep van studenten die na 1 jaar studie opnieuw staan ingeschreven aan dezelfde opleiding (herinschrijvers). Het masterrendement wordt berekend over alle in de master ingestroomde studenten.

Mbo'ers doen het beter dan havisten

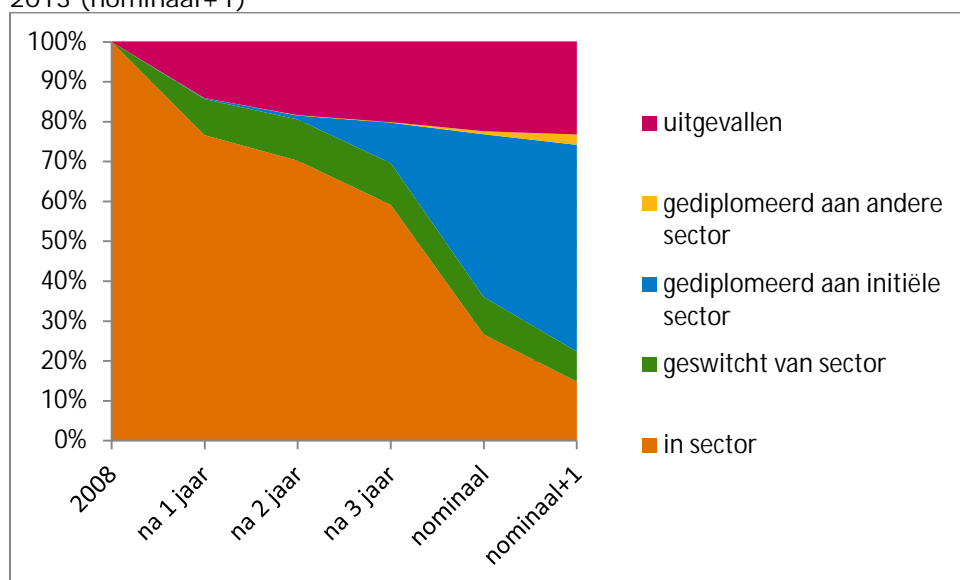
Het diplomarendement van de sector Gedrag & Maatschappij volgt door de jaren heen ongeveer dezelfde ontwikkeling als in het totale hoger onderwijs, maar is over de hele linie iets beter dan in het totale hoger onderwijs. Het rendement in deze sector neemt bij hbo-opleidingen geleidelijk iets af en iets toe bij wo-opleidingen. Dat betekent dat minder studenten in deze sector hun hbo-opleiding binnen de norm halen, terwijl meer studenten in de wo-opleidingen dat doen.

Studenten met een mbo-vooropleiding zorgen voor iets betere rendementen dan studenten met een havo-vooropleiding. Dat betekent dat meer studenten met een mbo-vooropleiding binnen een jaar na het einde van hun studieduur een diploma halen dan studenten met een havo-vooropleiding. Studenten met een buitenlands diploma behaalden in vorige jaren een hoger rendement in wo-opleidingen dan studenten met een vwo-vooropleiding. Deze trend is onlangs gekeerd. Wo-studenten met een vwo-vooropleiding behalen in 2010 namelijk een hoger rendement dan studenten met een buitenlands diploma.

55 procent behaald hbo-diploma na vijf jaar

Van de studenten die in 2008 gestart zijn met een voltijds vierjarige hbo-bacheloropleiding in de sector Gedrag & Maatschappij, is na vijf jaar een groot gedeelte afgestudeerd aan een opleiding uit de sector Gedrag & Maatschappij. Daarnaast is er een kleine groep studenten die in 2008 is begonnen in de sector Gedrag & Maatschappij, maar is afgestudeerd aan een opleiding in een andere sector. Tegenwoordig heeft dan meer dan de helft (bijna 55 procent) van de studenten die in 2008 is begonnen met een opleiding in de sector Gedrag & Maatschappij dan een hbo-bachelordiploma behaald. Een kleine 20 procent studeert nog in het hoger onderwijs en een andere 20 procent is uitgevallen uit het hoger onderwijs (zie figuur 7.1).

Figuur 7.1: Sector Gedrag & Maatschappij: gestapeld percentage van de plek van studenten van bekostigde hbo-bacheloropleidingen (voltijd) naar uitval, gediplomeerd aan andere sector, gediplomeerd aan initiële sector, geswitcht van sector en nog steeds aanwezig in de sector, 2008-2013 (nominaal+1)

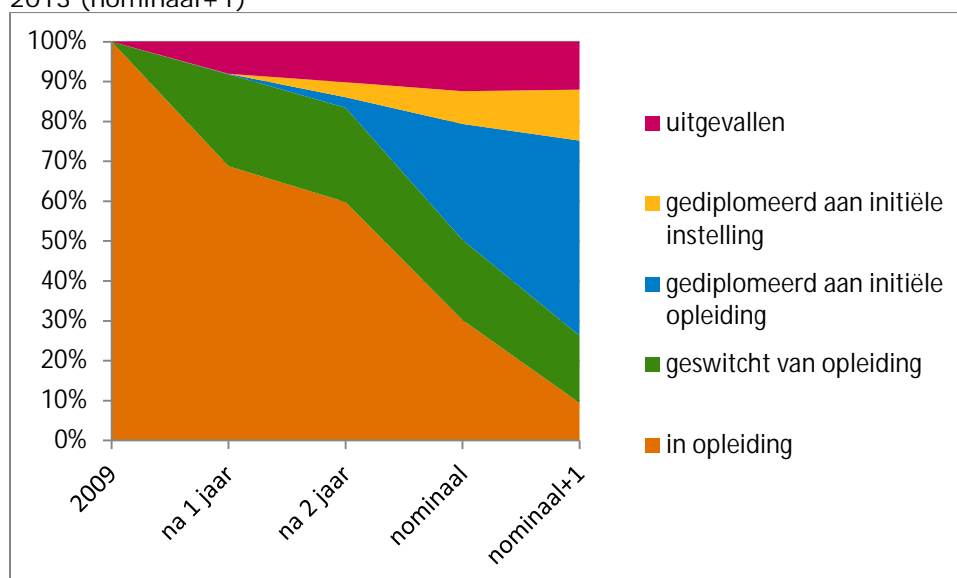

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

62 procent behaald wo-diploma na vier jaar

Van de studenten die in 2009 gestart zijn met een voltijds driejarige wo-bacheloropleiding in de sector Gedrag & Maatschappij is na vier jaar een groot gedeelte afgestudeerd aan een opleiding uit de sector Gedrag & Maatschappij. Daarnaast is een klein gedeelte afgestudeerd aan een opleiding in een andere sector. Samen heeft dan bijna 62 procent een wo-bachelordiploma behaald. Ruim 26 procent studeert na vier jaar nog in het hoger onderwijs en 12 procent is uitgevallen uit het hoger onderwijs (zie Figuur 7.2).

Figuur 7.2: Sector Gedrag & Maatschappij: gestapeld percentage van de plek van studenten van bekostigde wo-bacheloropleidingen (voltijd) naar uitval, gediplomeerd aan andere sector, gediplomeerd aan initiële sector, geswitcht van sector en nog steeds aanwezig in de sector, 2009-2013 (nominaal+1)

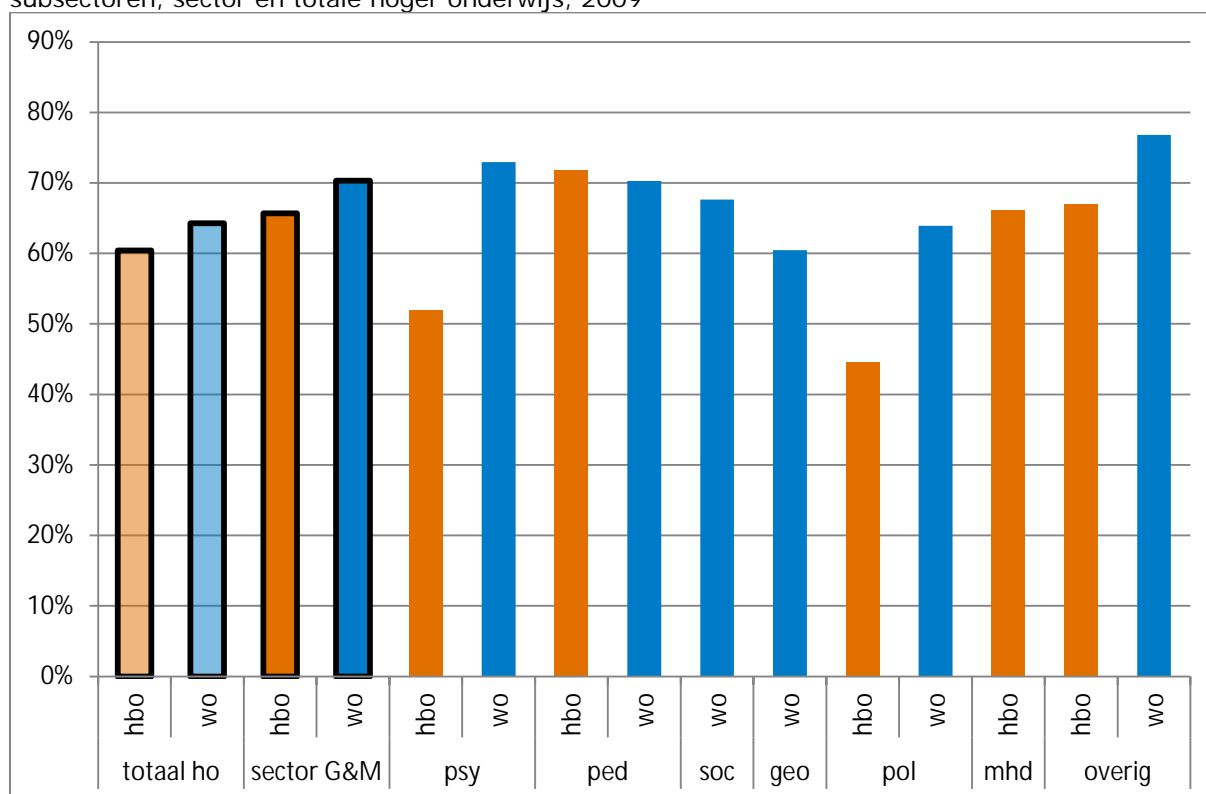
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Wo psychologie heeft bovengemiddeld rendement

Het rendement van voltijds aangeboden wo-bacheloropleidingen bij de psychologie-opleidingen is hoger dan het rendement van het totale hoger onderwijs en ook hoger dan het gemiddelde van de sector Gedrag & Maatschappij.

Bij de hbo-opleidingen psychologie is dat niet het geval. Het rendement van voltijds aangeboden hbo-bacheloropleidingen in de subsector psychologie is juist lager dan bij de andere subsectoren en ook lager dan in het totale hoger onderwijs (zie figuur 7.3).

Figuur 7.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage behaalde diploma's (herinschrijvers) na nominale studieduur plus één jaar, in bekostigde voltijd-bacheloropleidingen, naar hbo en wo in subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2009

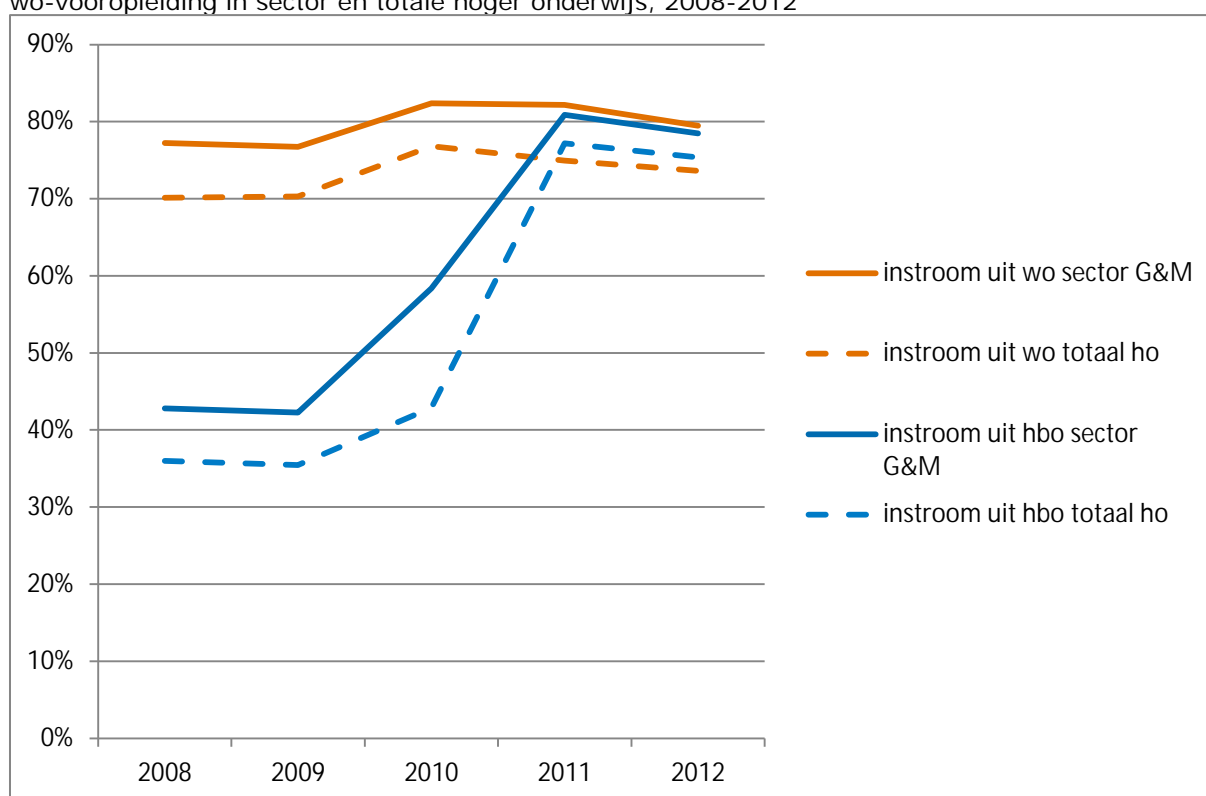
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Bij eenjarige masteropleidingen is het rendement van opleidingen in de subsector pedagogische opleidingen hoger dan bij alle andere subsectoren en hoger dan in het totale hoger onderwijs. Oftewel de masterstudenten bij pedagogische opleidingen halen sneller hun diploma dan bij de wo-opleidingen in andere subsectoren én sneller dan over het geheel genomen bij wo-opleidingen. Bij de tweejarige masters hebben de opleidingen in de subsector sociale wetenschappen het beste diplomarendement vergeleken met de andere subsectoren en het totale hoger onderwijs.

Rendement van master beter dan in totale hoger onderwijs

Meer studenten uit eenjarige wo-masteropleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij halen binnen de norm hun diploma dan eenjarige wo-masterstudenten in het totale hoger onderwijs. Dit geldt zowel voor de studenten die in deze wo-masteropleidingen instromen vanuit het hbo als voor studenten die instromen vanuit het wo. Net als in het totale hoger onderwijs zien we dat het wo-masterrendement van studenten vanuit het hbo sterk is gestegen tussen 2009 en 2011. Oftewel meer wo-masterstudenten met een hbo-achtergrond behalen binnen de norm hun diploma dan voor 2009. Deze ontwikkeling doet zich overigens voor in het totale hoger onderwijs, en is niet kenmerkend voor deze sector (zie figuur 7.4).

Figuur 7.4: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage behaalde diploma's na nominale studieduur plus één jaar, in eenjarige bekostigde voltijds aangeboden wo-masteropleidingen, naar hbo- en wo-vooropleiding in sector en totale hoger onderwijs, 2008-2012

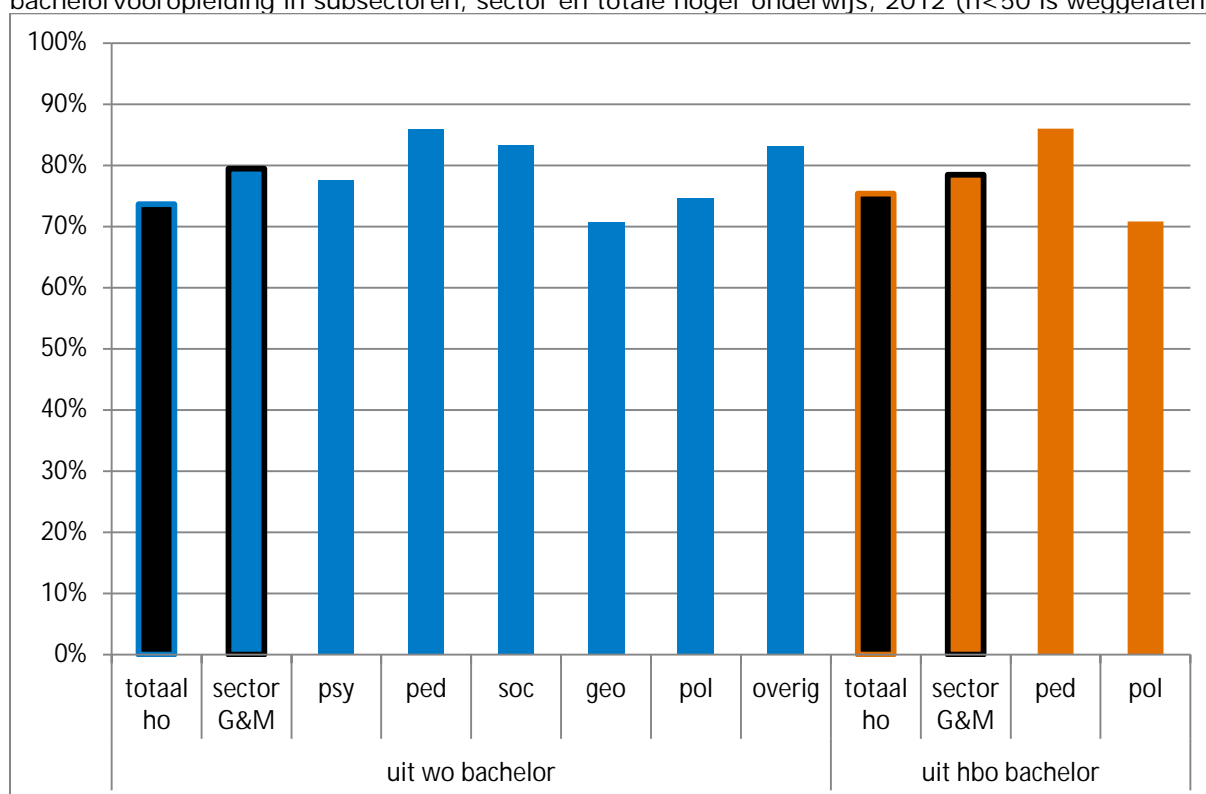
Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Pedagogiek masters hoger rendement

Studenten in eenjarige wo-masteropleidingen in de subsector pedagogiek behalen een beter rendement dan studenten in eenjarige wo-masteropleidingen in het totale hoger onderwijs. Meer studenten in een wo-opleiding pedagogiek studeren dus binnen de norm af dan studenten in andere wo-opleidingen. Welke opleidingsachtergrond deze relatief snelle studenten hebben, maakt niet uit. Het betere rendement geldt voor studenten met een hbo-achtergrond én studenten met een wo-achtergrond (zie figuur 7.5).

Figuur 7.5: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage behaalde diploma's na nominale studieduur plus één jaar, in eenjarige bekostigde wo-masteropleidingen (voltijd), naar hbo- en wo-bachelorvooropleiding in subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2012 (n<50 is weggelaten)

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2015

Onderwijskwaliteit

14 opleidingen oordeel goed	3
Meeste opleidingen voldoende op 'gerealiseerd eindniveau'	5
Klein aantal opleidingen met hersteltermijn	7
Meer wo-opleidingen in herstelfase	8
Maatschappelijke hulp en dienstverlening meeste nieuwe opleidingen	9

Deze factsheet gaat over de onderwijskwaliteit van de sector Gedrag & Maatschappij zoals die is beoordeeld door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). De inspectie heeft een analyse gedaan op een aantal onderdelen van de accreditaties:

- het eindoordeel van de NVAO over een opleidingsaccreditatie;
- het NVAO-oordeel over een van de aspecten onderliggend aan het eindoordeel: het gerealiseerde eindniveau;
- het aantal opleidingen dat een hersteltermijn heeft gekregen als er geen positief oordeel is bij de accreditatie
- de accreditatie die gedaan moet worden bij nieuwe opleidingen (toets nieuwe opleiding);

Vooraf

De NVAO accrediteert opleidingen eens in de zes jaar. Daarbij worden niet apart de voltijd-, deeltijd- en duale varianten van een opleiding geaccrediteerd, maar in principe meerdere varianten van dezelfde opleiding tezamen. Dit betekent dat het *aantal* opleidingen dat is geaccrediteerd niet vergeleken kan worden met het *aantal* opleidingen zoals in het factsheet 'aanbod van opleidingen' is weergegeven. In die factsheet is namelijk wel een onderscheid gemaakt in voltijd- en deeltijd-/duale opleidingen.

Door de NVAO zijn in de loop van de tijd verschillende beoordelingskaders gebruikt voor de accreditaties. Hoe zit dat? Het beoordelingskader uit 2003 is gebruikt tot 2010. Daarna is het beoordelingskader gewijzigd. Het vernieuwde 'beoordelingskader 2010' is vanaf die tijd gebruikt. Deze kaders hanteren niet dezelfde punten waarop de NVAO een opleiding beoordeelt. Daardoor zijn de uitkomsten van de twee kaders niet één op één te vergelijken en dus ook niet bij elkaar op te tellen. De analyses van de indicatoren voor de onderwijskwaliteit in de verschillende sectoren zijn daarom beperkt.

In de andere factsheets van dit sectorbeeld is steeds een vergelijking gemaakt tussen de sector Gedrag & Maatschappij en het totale hoger onderwijs. Deze vergelijking kan voor de accreditaties niet gemaakt worden omdat de inspectie niet beschikt over de aantallen accreditaties voor het totale hoger onderwijs. Er zijn wel een aantal percentages

beschikbaar. Deze zijn naast de aantallen van de sector Gedrag & Maatschappij gezet in deze factsheet, maar de vergelijkingen die dan gemaakt kunnen worden, zijn beperkt.

Tenslotte is het zo dat alleen opleidingen die in het studiejaar 2013/2014 en/of 2014/2015 in de sector Gedrag & Maatschappij bestonden (actieve opleidingen¹), door de inspectie zijn meegerekend voor dit sectorbeeld. Opleidingen die voor die tijd gestopt waren, zijn buiten beschouwing gelaten.

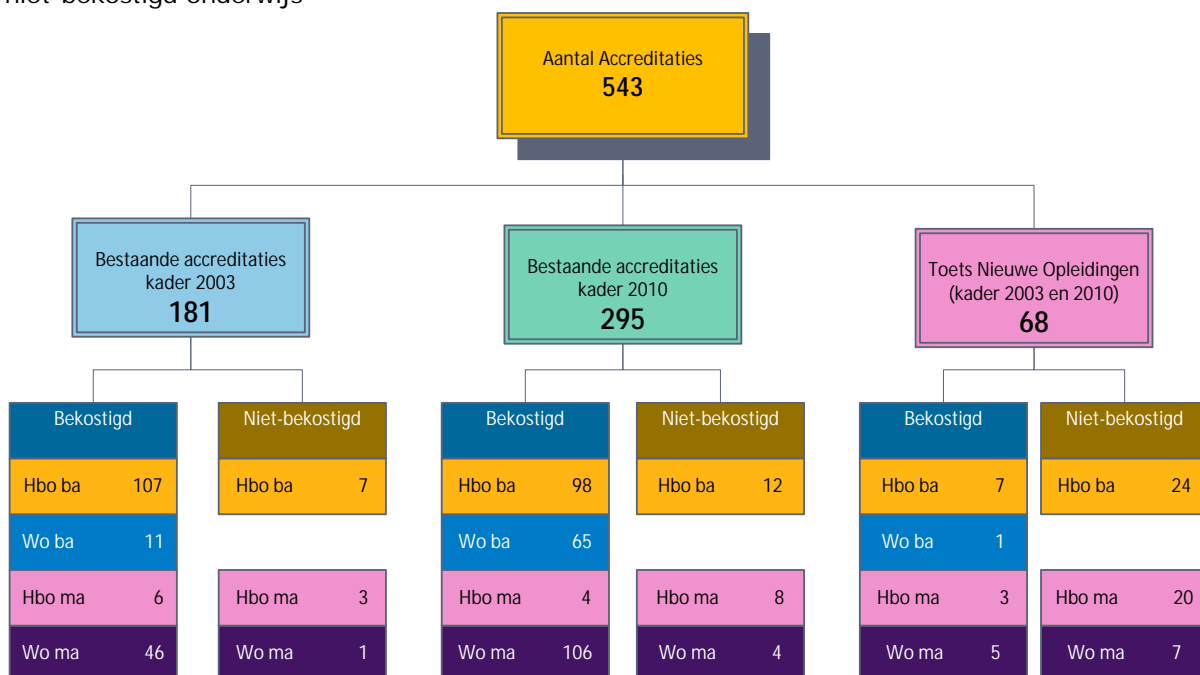
---

¹ Dit in tegenstelling tot zogenaamde historische opleidingen; opleidingen die zijn opgehouden te bestaan.

14 opleidingen met eindoordeel goed

Bij de accreditaties van de opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij zijn verschillende beoordelingskaders gebruikt. Bij de eindoordelen van de accreditaties van bestaande opleidingen – opleidingen die in 2013/2014 en/of 2014/2015 actief waren – moet onderscheid gemaakt worden in welk type beoordelingskader is gebruikt. 181 bestaande opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij zijn beoordeeld met beoordelingskader 2003 en 295 bestaande opleidingen met beoordelingskader 2010 (zie figuur 8.1). Daarnaast zijn in de sector Gedrag & Maatschappij 68 toetsingen van nieuwe opleidingen uitgevoerd, waarvan 48 met het kader van 2003 en 20 opleidingen met het kader van 2010.

Figuur 8.1: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen accreditaties van opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15 naar accreditatiekader, bestaande en nieuwe opleidingen in bekostigd en niet-bekostigd onderwijs

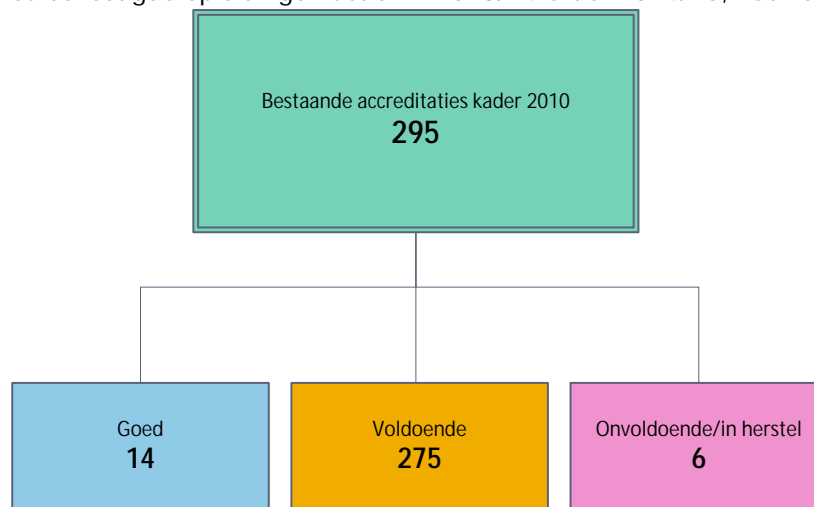

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Opleidingen die met het kader 2003 zijn beoordeeld, konden ofwel een positief ofwel een negatief oordeel krijgen bij de accreditatie. Andere uitkomsten waren niet mogelijk. Van de bestaande opleidingen die met het kader 2003 zijn beoordeeld, zijn alleen het aantal positief beoordeelde opleidingen bekend. Het aantal van 181 accreditaties in figuur 8.1 komt dus overeen met het aantal positief beoordeelde opleidingen.

Het kader 2010 biedt daarnaast de mogelijkheid een opleiding het oordeel 'goed' of 'excellent' toe te kennen. Van de 295 bestaande opleidingen die met het kader 2010 zijn beoordeeld in de sector Gedrag & Maatschappij zijn 275 opleidingen (93%) met een 'voldoende' beoordeeld, 14 opleidingen (5%) zijn als 'goed' beoordeeld. Dat is 5% van het totale aantal geaccrediteerde opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij. Geen enkele opleiding is met dit beoordelingskader als 'excellent' beoordeeld. Zes opleidingen bevinden zich in het voorjaar van 2015 nog in een hersteltraject (2%) (zie figuur 8.2).

Figuur 8.2: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen bestaande accreditaties met kader 2010 van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15, naar eindoordeel

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

De inspectie kan deze uitkomsten niet vergelijken met de cijfers die de NVAO heeft gepubliceerd over de accreditatieuitkomsten. We spreken namelijk over verschillende groepen. Wel kunnen we ze in perspectief naast elkaar zetten. Dan ontstaat het volgende beeld:

Tabel 8.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentages accreditaties met het eindoordeel 'goed' of 'excellent' en de beoordeling 'voldoende'

	Beoordeling 'goed' of 'excellent'	Beoordeling 'voldoende'
Hbo- en wo-opleidingen in de sector G&M · die in het studiejaar 2013/14 en/of 2014/15 actief waren en met beoordelingskader 2010 zijn geaccrediteerd ²	5%	93%
Hbo-opleidingen in de sector G&M · die in de periode 2010-2014 zijn geaccrediteerd ³	6%	80%
Wo-opleidingen in de sector G&M · die in de periode 2010-2014 zijn geaccrediteerd ⁴	4%	89%
Hbo- en wo-opleidingen samen, in het totale hoger onderwijs · die in 2014 zijn geaccrediteerd ⁵	10%	81%

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

² Analyse Inspectie van het Onderwijs, sectorbeeld Gedrag & Maatschappij.

³ Vier jaar nieuw accreditatiestelsel hoger onderwijs in Nederland in cijfers april 2015, p. 23.

⁴ Vier jaar nieuw accreditatiestelsel hoger onderwijs in Nederland in cijfers april 2015, p. 24.

⁵ NVAO jaarverslag 2014, p. 6.

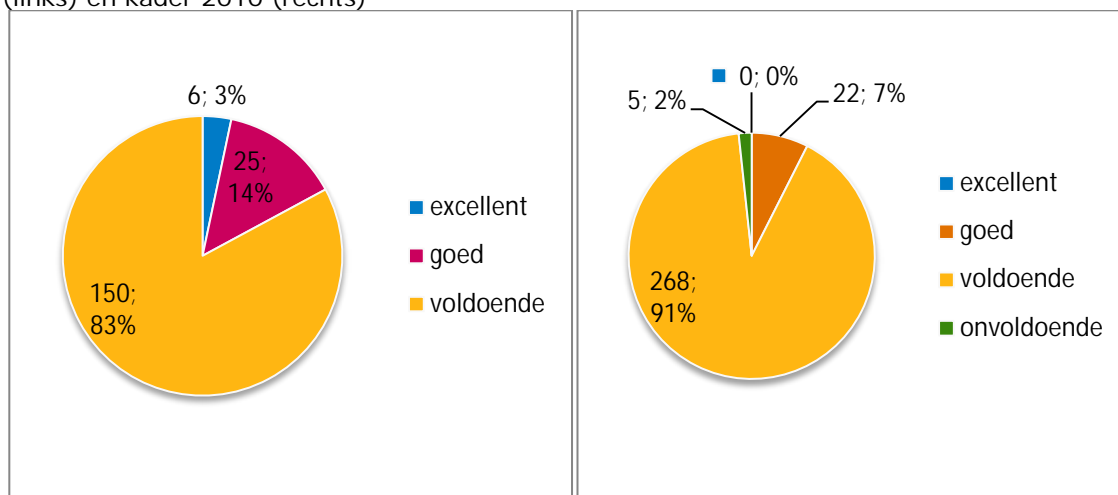
Meeste opleidingen voldoende op 'gerealiseerd eindniveau'

Het 'gerealiseerd eindniveau' is een van de aspecten onderliggend aan het eindoordeel van de accreditatie. Ook voor dit aspect zijn er in de beoordelingskaders van 2003 en 2010 verschillende uitkomsten categorieën. Dit maakt het vergelijken van de uitkomsten op 'gerealiseerd eindniveau' van de twee beoordelingskaders niet mogelijk.

Het kader 2003 kent de uitkomst categorieën 'voldoende', 'goed' en 'excellent'. Als een onvoldoende werd gescoord op dit aspect werd de gehele accreditatie afgewezen. 83 procent van de opleidingen die zijn geaccrediteerd, zijn 'voldoende' beoordeeld tijdens de periode dat met kader 2003 werd gewerkt. 14 procent van de opleidingen is met 'goed' beoordeeld (zie figuur 8.3 en figuur 8.4).

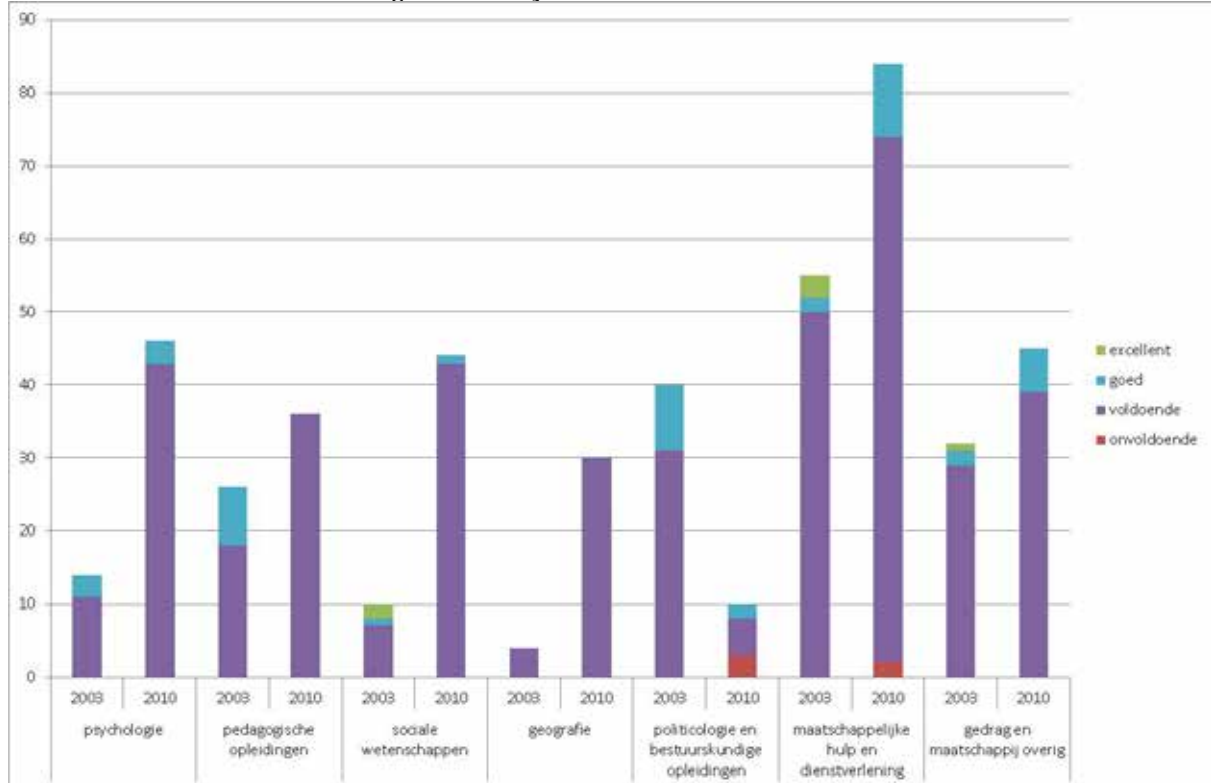
In het beoordelingskader 2010 zijn de uitkomst categorieën 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' en 'excellent' gedefinieerd. Een onvoldoende leidt tot een hersteltermijn van de accreditatie en niet meteen tot een afwijzing. In de periode dat met kader 2010 is gewerkt, werd 91 procent van de opleidingen met 'voldoende' beoordeeld, en 8 procent met 'goed' (zie figuur 8.3 en figuur 8.4). Er zijn opleidingen die 'voldoende' of 'goed' scoren die eerder in een instantie 'onvoldoende' hebben gescoord.

Figuur 8.3: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen en percentage gerealiseerd eindniveau van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15, naar kader 2003 (links) en kader 2010 (rechts)

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Figuur 8.4: Sector Gedrag & Maatschappij: oordelen gerealiseerd eindniveau van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15 naar kader 2003 en 2010 in subsectoren, sector en totale hoger onderwijs

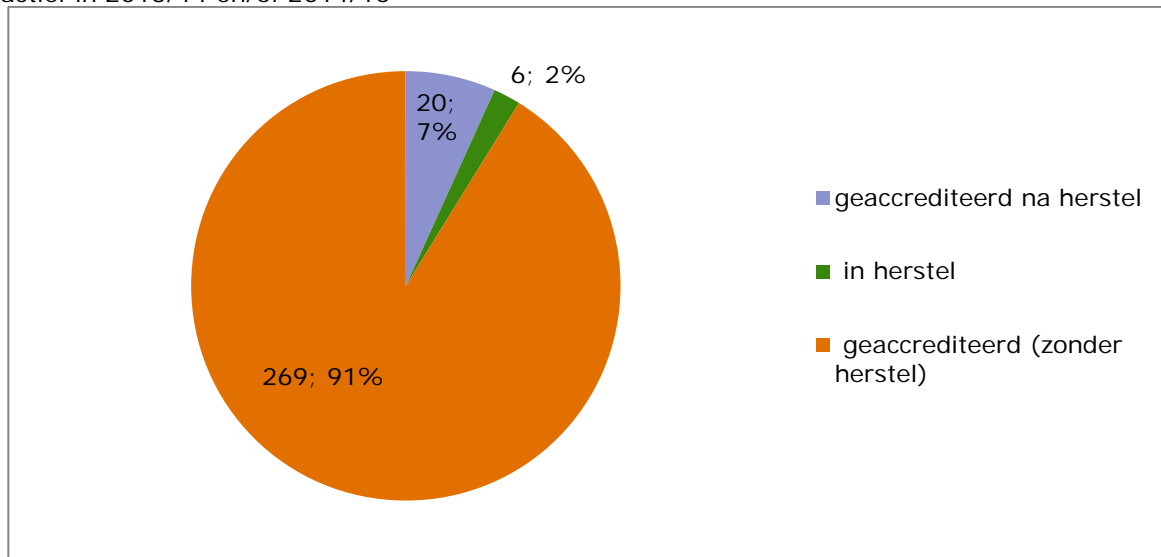

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Klein aantal opleidingen met hersteltermijn

Sinds het beoordelingskader 2010 wordt gebruikt, kunnen opleidingen een hersteltermijn krijgen bij onvolkomenheden in de accreditatie. Van de 295 actieve opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die met kader 2010 zijn beoordeeld, hebben 26 opleidingen een hersteltermijn gekregen. Daarvan zijn 20 opleidingen alweer opnieuw beoordeeld, waarbij het oordeel positief is. Voor zes opleidingen loopt het hersteltraject nog en wordt er gewerkt aan verbetering (zie figuur 8.5).

Figuur 8.5: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen en percentage hersteltrajecten voor bestaande opleidingsaccreditaties met kader 2010, van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

De inspectie kan deze uitkomsten niet vergelijken met de cijfers die de NVAO heeft gepubliceerd over de hersteltermijnen. We spreken namelijk over verschillende groepen. Wel kunnen we ze in perspectief naast elkaar zetten. Dan ontstaat het volgende beeld:

Tabel 8.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage accreditaties met een hersteltermijn

	% accreditaties met een hersteltermijn
Hbo- en wo-opleidingen in de sector G&M · die in het studiejaar 2013/14 en/of 2014/15 actief waren en met beoordelingskader 2010 zijn geaccrediteerd ⁶	9%
Hbo-opleidingen in de sector G&M · die in de periode 2010-2014 zijn geaccrediteerd ⁷	14%
Wo-opleidingen in de sector G&M · die in de periode 2010-2014 zijn geaccrediteerd ⁸	6%
Hbo- en wo-opleidingen · die in 2014 zijn geaccrediteerd ⁹	8%

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

⁶ Analyse Inspectie van het Onderwijs, sectorbeeld Gedrag & Maatschappij.

⁷ Vier jaar nieuw accreditatiestelsel hoger onderwijs in Nederland in cijfers april 2015, p. 23.

⁸ Vier jaar nieuw accreditatiestelsel hoger onderwijs in Nederland in cijfers april 2015, p. 24.

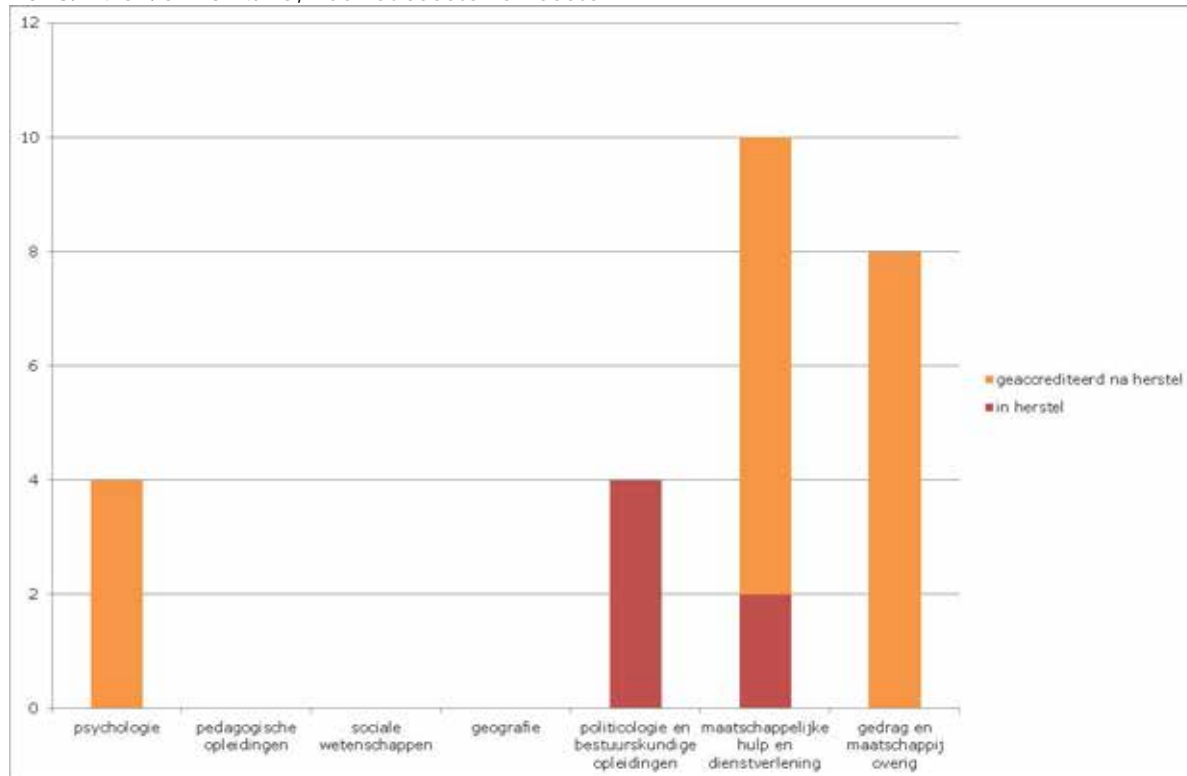
⁹ NVAO jaarverslag 2014, p. 6.

Meer wo-opleidingen in herstelfase

De opleidingen met hersteltrajecten zijn vaker hbo- dan wo-opleidingen in deze sector. Echter de opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die nu nog in hun herstelfase zitten, zijn voornamelijk wo-opleidingen. Momenteel zijn dat wo-opleidingen in twee subsectoren: politicologie en bestuurskundige opleidingen, en maatschappelijke hulp en dienstverlening (zie figuur 8.6). In de subsectoren psychologie en overig zijn opleidingen, na een beoordeling 'onvoldoende', aangepast en verbeterd. Deze opleidingen zijn dus weer uit het hersteltraject.

Figuur 8.6: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen hersteltrajecten voor bestaande opleidingsaccreditaties met kader 2010 van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15, naar subsector en sector

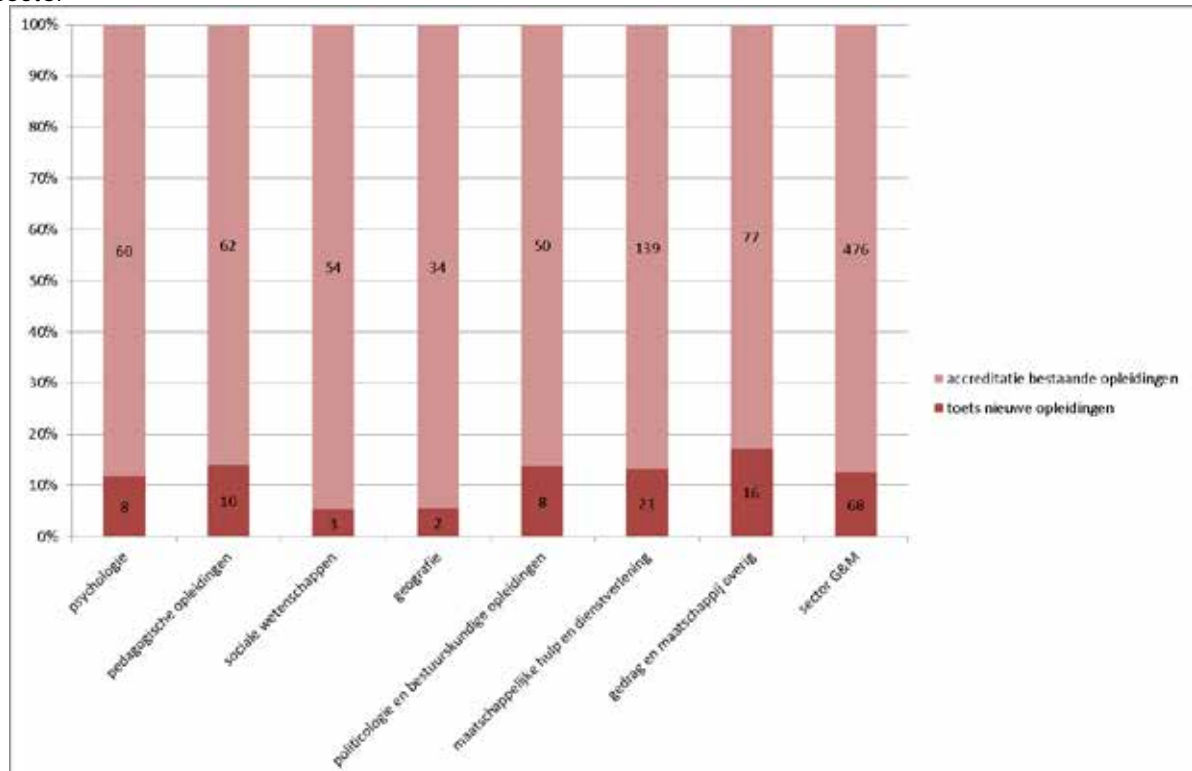

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Maatschappelijke hulp en dienstverlening meeste nieuwe opleidingen

In de sector Gedrag & Maatschappij hebben 68 nieuwe opleidingen een positieve beoordeling, en daarmee accreditatie, gekregen bij de toets voor nieuwe opleidingen. Daartegenover staan 476 bestaande opleidingen bij de heraccreditatie positief zijn beoordeeld. Dit wil zeggen dat van alle positieve accreditaties 12,5 procent nieuwe opleidingen betroffen. Er zijn in deze sector 54 nieuwe hbo-opleidingen en 14 nieuwe wo-opleidingen. Driekwart van de positief beoordeelde nieuwe opleidingen betreft niet-bekostigde opleidingen. In de subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening zijn de meeste nieuwe opleidingen geaccrediteerd (zie figuur 8.7).

Figuur 8.7: Sector Gedrag & Maatschappij: aantallen en percentage nieuwe opleidingen van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen actief in 2013/14 en/of 2014/15 naar subsectoren en sector

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

De inspectie kan deze uitkomsten niet vergelijken met de cijfers die de NVAO heeft gepubliceerd over de nieuwe opleidingen. We spreken namelijk over verschillende groepen. Wel kunnen we ze in perspectief naast elkaar zetten. Dan ontstaat het volgende beeld:

Tabel 8.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage toetsen nieuwe opleidingen

	% TNO's* als deel van het totaal aantal accreditaties
Hbo- en wo-opleidingen in de sector G&M · die in het studiejaar 2013/14 en/of 2014/15 actief waren en met beoordelingskader 2010 zijn geaccrediteerd ¹⁰	12,5%
Hbo-opleidingen in de sector G&M · die in de periode 2010-2014 zijn geaccrediteerd ¹¹	15%
Wo-opleidingen in de sector G&M · die in de periode 2010-2014 zijn geaccrediteerd ¹²	8%
Hbo- en wo-opleidingen · die in 2014 zijn geaccrediteerd ¹³	7%

* Toets Nieuwe Opleiding

Bron: NVAO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

¹⁰ Analyse Inspectie van het Onderwijs, sectorbeeld Gedrag & Maatschappij.

¹¹ Vier jaar nieuw accreditatiestelsel hoger onderwijs in Nederland in cijfers april 2015, p. 11 en 20.

¹² Vier jaar nieuw accreditatiestelsel hoger onderwijs in Nederland in cijfers april 2015, p. 11 en 20.

¹³ NVAO jaarverslag 2014, p. 6. De opleidingen die hun aanvraag hebben teruggetrokken zijn buiten deze berekening gelaten.

Hoe vaak raden studenten de opleiding niet aan?

Studenten in niet-bekostigd onderwijs raden opleiding minder aan	2
Studenten uit geografie minste niet-aanraders	3

Bij deze indicator baseren we ons een vraag uit de vragenlijst van de Nederlandse Studenten Enquête: "Zou je jouw opleiding aanraden aan vrienden, familie of collega's?"¹
We richten ons hierbij op de groep studenten die hun opleiding niet aan anderen zou aanraden.

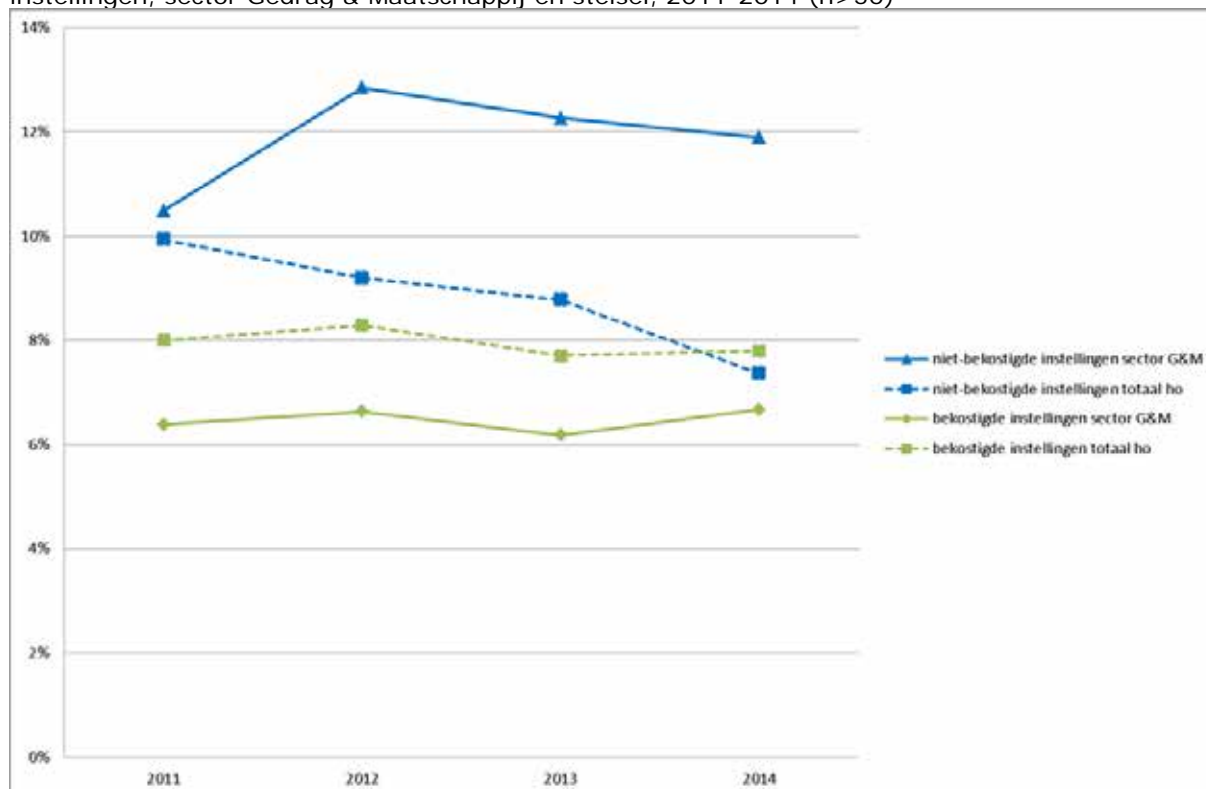
---

¹ Vraag (21/V42) in vragenlijst 2014.

Studenten in niet-bekostigd onderwijs raden opleiding minder aan

Studenten in het niet-bekostigd onderwijs in de sector Gedrag & Maatschappij raden hun opleiding minder snel aan. Het percentage studenten in het bekostigd onderwijs van de sector dat de opleiding niet zou aanraden ligt namelijk lager. In het totale hoger onderwijs is dit verschil niet zo nadrukkelijk aanwezig (zie figuur 9.1).

Figuur 9.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat de opleiding *niet* zou aanraden aan vrienden, familie of collega's, naar opleidingen aan bekostigde en niet-bekostigde instellingen, sector Gedrag & Maatschappij en stelsel, 2011-2014 (n>50)

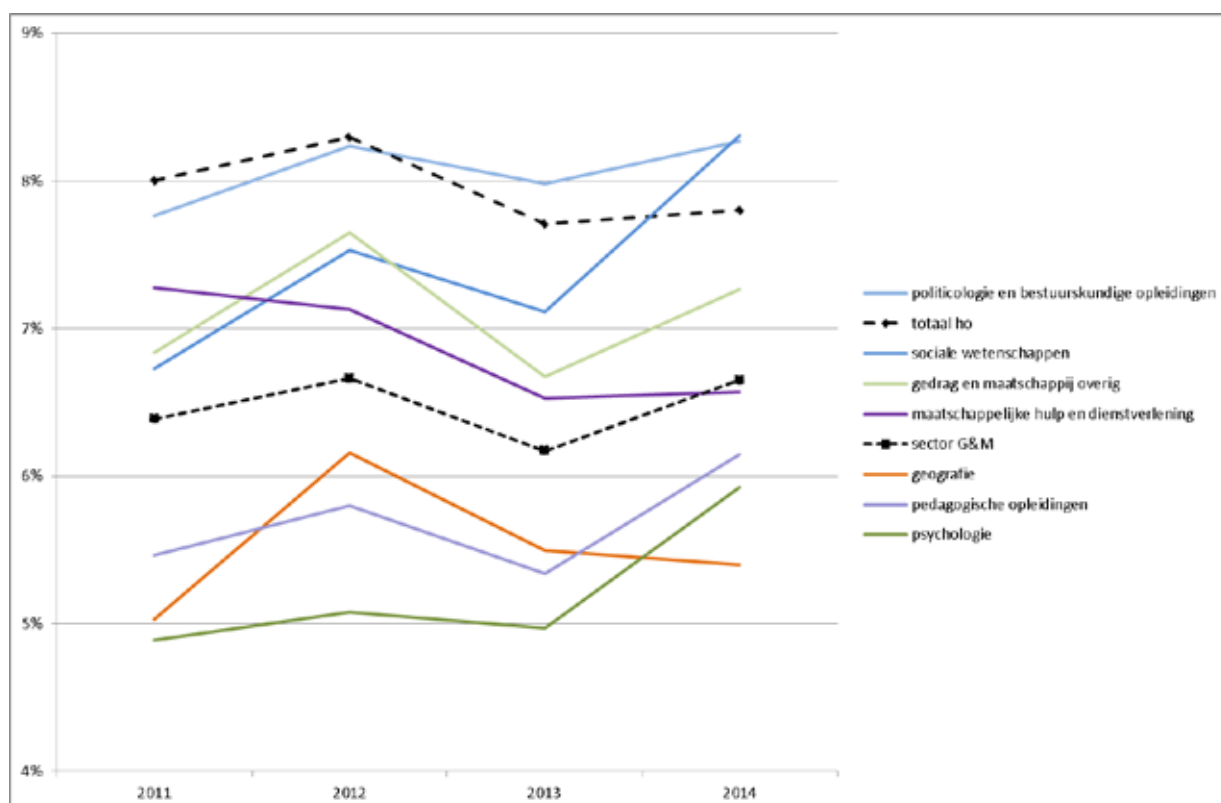
Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Geografie heeft minste niet-aanraders

In 2014 zijn er in het bekostigd onderwijs in de opleidingen van de subsector geografie relatief de minste studenten die hun opleiding niet aan anderen zouden aanraden. Ook bij de bekostigde opleidingen in de subsectoren psychologie en pedagogische opleidingen zijn er minder niet-aanraders dan gemiddeld in de sector. Dit betekent dus dat weinig studenten in deze subsectoren de opleiding niet zouden aanraden. De percentages 'niet aanraden' zijn in deze subsectoren wel toegenomen in het afgelopen jaar.

De subsectoren politicologie en bestuurskundige opleidingen, en sociale wetenschappen hebben in 2014 de meeste studenten die de opleiding niet aan anderen zouden aanraden. Meer dan 8 procent van de studenten zou de studie niet aan anderen aanraden (zie figuur 9.2).

Figuur 9.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat de opleiding *niet* zou aanraden aan vrienden, familie of collega's, bekostigde instellingen, naar sector, stelsel en subsectoren 2011-2014 (n>50)

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Tevredenheid over docenten

Minder ontevreden over inhoudelijke deskundigheid en didactiek.....	2
Ad-studenten juist ontevreden over inhoudelijke deskundigheid	3
Studenten uit niet-bekostigd onderwijs ontevreden over betrokkenheid docenten	3
Verschillen tussen subsectoren?	4
Studenten psychologie ontevreden over betrokkenheid docenten.....	5

Bij de studenttevredenheid over docenten baseren we ons op de gegevens van de Nationale Studenten Enquête.¹ De uitkomsten hebben betrekking op zowel het bekostigd als het niet-bekostigd hoger onderwijs. Het gaat om tevredenheid over:

- de inhoudelijke deskundigheid van docenten;
- de didactische kwaliteit van docenten;
- de kennis van docenten over de beroepspraktijk;
- de betrokkenheid van de docenten bij de studenten.

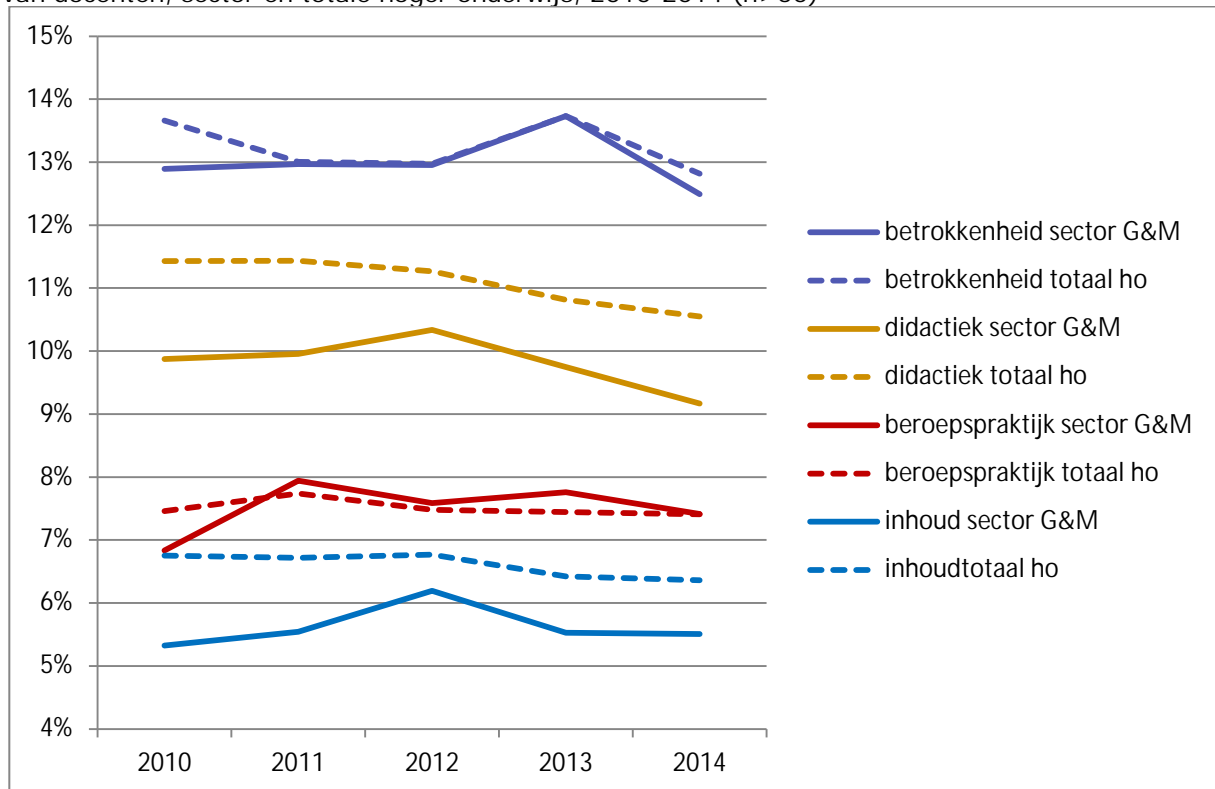
¹ Het gaat om de deelvragen a, b, d, en h van vraag 6/V20 (versie 2014).

Minder ontevreden over inhoudelijke deskundigheid en didactiek

Als het gaat om inhoudelijke deskundigheid van docenten en hun didactische kwaliteit, zijn de studenten in de sector Gedrag & Maatschappij minder ontevreden over hun docenten dan gemiddeld in het totale hoger onderwijs. het totale hoger onderwijs (zie figuur 10.1).

De inhoudelijke deskundigheid van docenten wordt het meest gewaardeerd. Studenten in zowel de sector Gedrag & Maatschappij als het totale hoger onderwijs zijn hier minder ontevreden over dan over de andere drie aspecten van tevredenheid over docenten. De studenten vinden de docenten vooral te weinig betrokken, blijkt uit het tevredenheidsonderzoek. Het aspect betrokkenheid van docenten scoort in zowel de sector Gedrag & Maatschappij als in het totale hoger onderwijs de meeste ontevreden studenten (zie figuur 10.1).

Figuur 10.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat (zeer) ontevreden is over verschillende aspecten van de docenten van de opleiding, bekostigde instellingen, naar aspecten van docenten, sector en totale hoger onderwijs, 2010-2014 (n>50)

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Ad-studenten juist ontevreden over inhoudelijke deskundigheid

Met name studenten die een associate degree-programma (ad-programma) volgen zijn niet tevreden over de inhoudelijke kennis die docenten hebben. Het gaat om studenten in bekostigde voltijd ad-programma's. De ontevredenheid van deze groep studenten geldt niet alleen voor de sector Gedrag & Maatschappij, maar ook voor het totale hoger onderwijs.

De betrokkenheid van docenten is voor deeltijdstudenten een punt. Zij zijn er ontevreden over. Dat geldt voor deeltijders bij niet-bekostigde en bij bekostigde opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij en in het totale hoger onderwijs.

Wat opvalt bij de vraag naar de kennis van docenten over de beroepspraktijk, is dat juist studenten uit bekostigde voltijd wo masteropleidingen daar ontevreden over zijn.

Studenten uit niet-bekostigd onderwijs ontevreden over betrokkenheid docenten

Studenten uit het niet-bekostigd onderwijs zijn in de sector Gedrag & Maatschappij opvallend vaker ontevreden over de betrokkenheid van docenten dan studenten uit het bekostigde onderwijs. Respectievelijk 21 versus 13 procent ontevreden studenten in 2014.

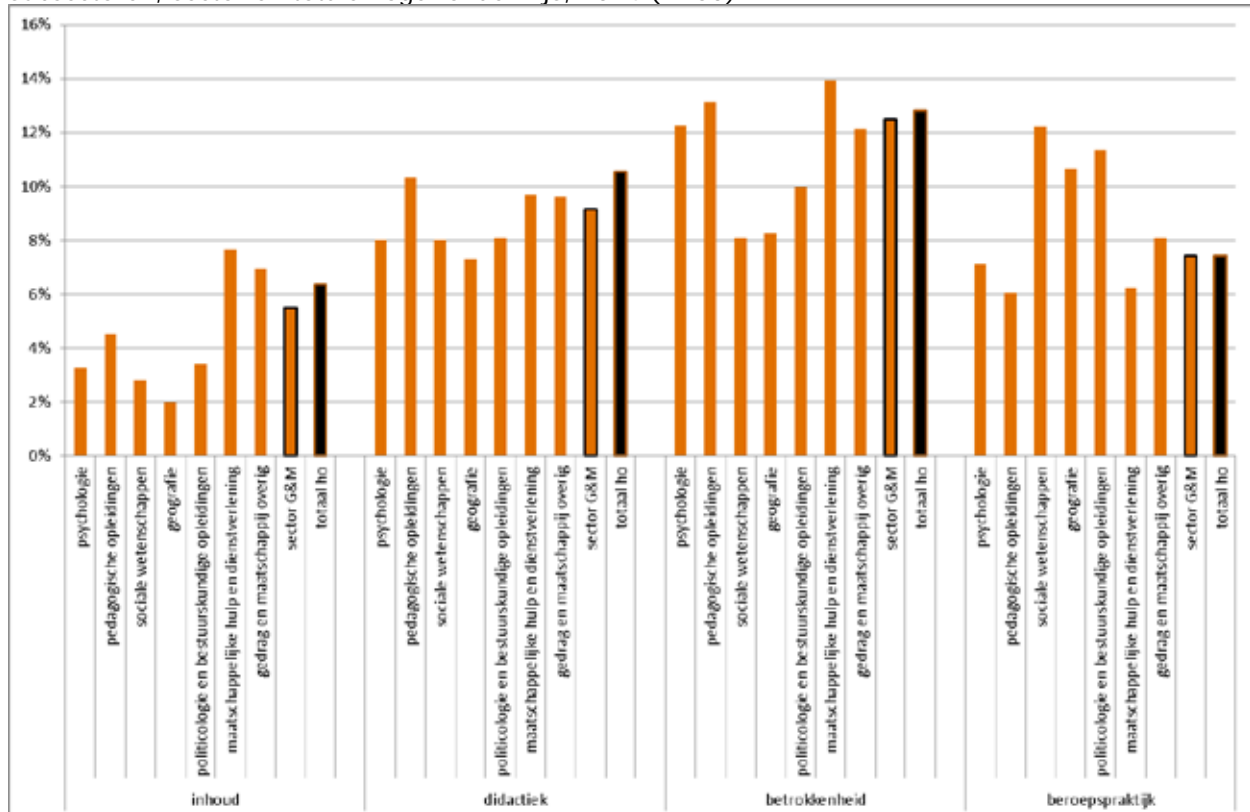
In welke niet-bekostigde opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij zijn de studenten het minst tevreden? De hoge ontevredenheidsscores in 2014 zien we vooral bij de hbo-bacheloropleidingen in de subsectoren psychologie en maatschappelijke hulp en dienstverlening. Toch zegt dit niet zoveel. De andere subsectoren hebben namelijk vooral bekostigde opleidingen. Bovendien zijn er in het niet-bekostigd onderwijs alleen ontevredenheidsuitkomsten voor hbo-bacheloropleidingen.

Verschillen tussen subsectoren?

Na de vergelijkingen tussen de sector en het totale hoger onderwijs, laten we hier zien of er tussen de subsectoren nog opvallende verschillen zijn in tevredenheid over docenten. Allereerst zijn studenten in bekostigde opleidingen van de subsectoren sociale wetenschappen, geografie, en politicologie en bestuurskundige opleidingen in vergelijking met de overige subsectoren relatief vaak ontevreden over de kennis van de beroepspraktijk van hun docenten. Daar staat tegenover dat studenten in de bekostigde opleidingen in sociale wetenschappen en geografie minder ontevreden zijn over de betrokkenheid van hun docenten (zie figuur 10.2).

Bekijken we alle tevredenheidsaspecten samen over de gehele geobserveerde periode dan valt het volgende op. De opleidingen in de subsectoren pedagogische opleidingen, en maatschappelijke hulp en dienstverlening hebben de meeste ontevreden studenten als het gaat om alle vier de docentaspecten (zie figuur 10.2). Opvallend veel deeltijd hbo-masterstudenten in bekostigde pedagogische opleidingen zijn ontevreden over de didactische kwaliteit van de docenten.

Figuur 10.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat (zeer) ontevreden is over verschillende aspecten van de docenten van de opleiding, bekostigde instellingen, naar subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, 2014 (n>50)

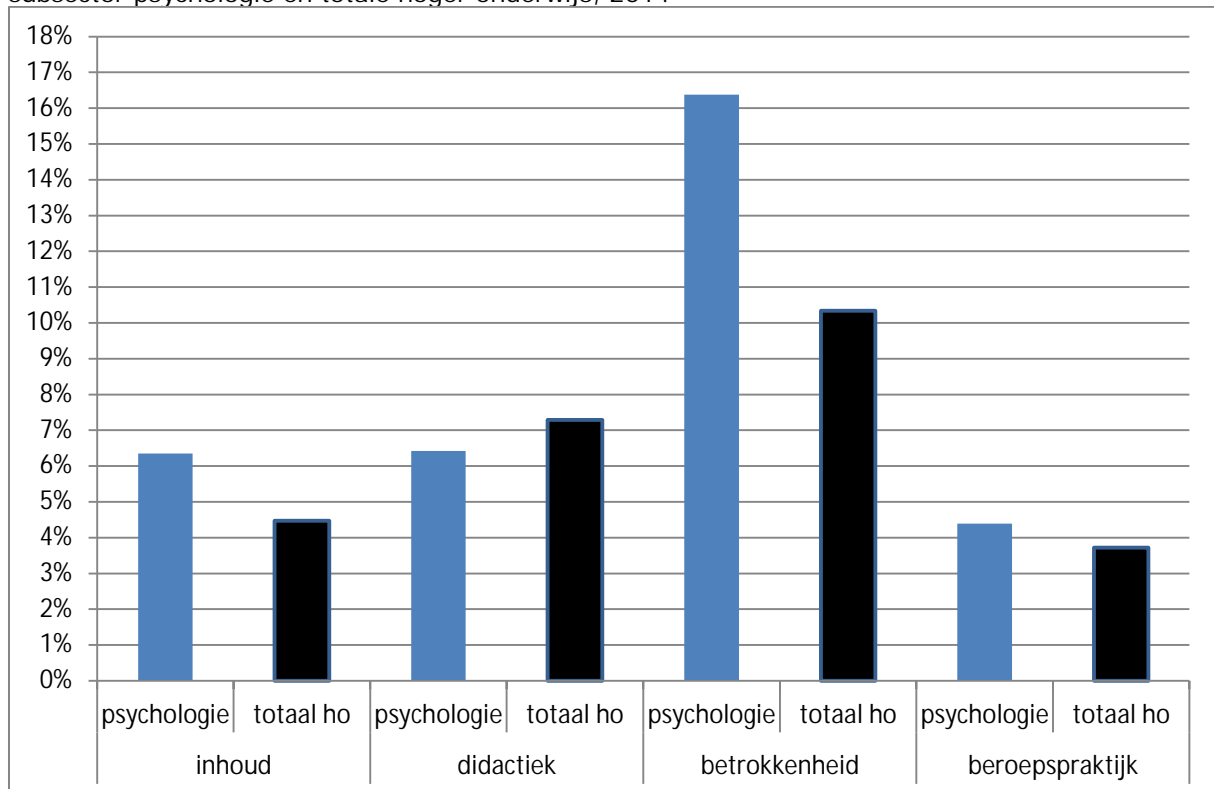

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Studenten psychologie ontevreden over betrokkenheid docenten

In deze paragraaf gaan de cijfers over studenten in het niet-bekostigd onderwijs. Net als in het totale hoger onderwijs zijn de studenten in het niet-bekostigd onderwijs in opleidingen van de subsector psychologie het meest ontevreden over de betrokkenheid van docenten en het minst ontevreden over de kennis van docenten over de beroepspraktijk. De percentages ontevredenheid over de betrokkenheid van docenten zijn in de niet-bekostigde opleidingen in deze subsector een stuk hoger dan in het totale hoger onderwijs (zie Figuur 10.3).

Figuur 10.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat (zeer) ontevreden is over verschillende aspecten van de docenten van de opleiding, niet-bekostigde instellingen, naar subsector psychologie en totale hoger onderwijs, 2014

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Tevredenheid contact beroepspraktijk/ praktijkgerichtheid

Studenten Gedrag & Maatschappij vaker ontevreden.....	2
Wo-bachelorstudenten vaker ontevreden over praktijkaspecten	3
Minder ontevreden studenten in subsector psychologie	4
Hbo-bachelorstudent pedagogiek minst ontevreden	5

Bij deze indicator is gekeken naar de groep (zeer) ontevreden studenten over de *praktijkgerichtheid van de opleiding* en over het *contact met de beroepspraktijk tijdens de opleiding* (bijv. stages, gastsprekers).¹

---

¹ Hierbij baseren we ons op de gegevens van de Nationale Studenten Enquête (NSE). Vraag 5/V19 b en c van de NSE vragenlijst (2014).

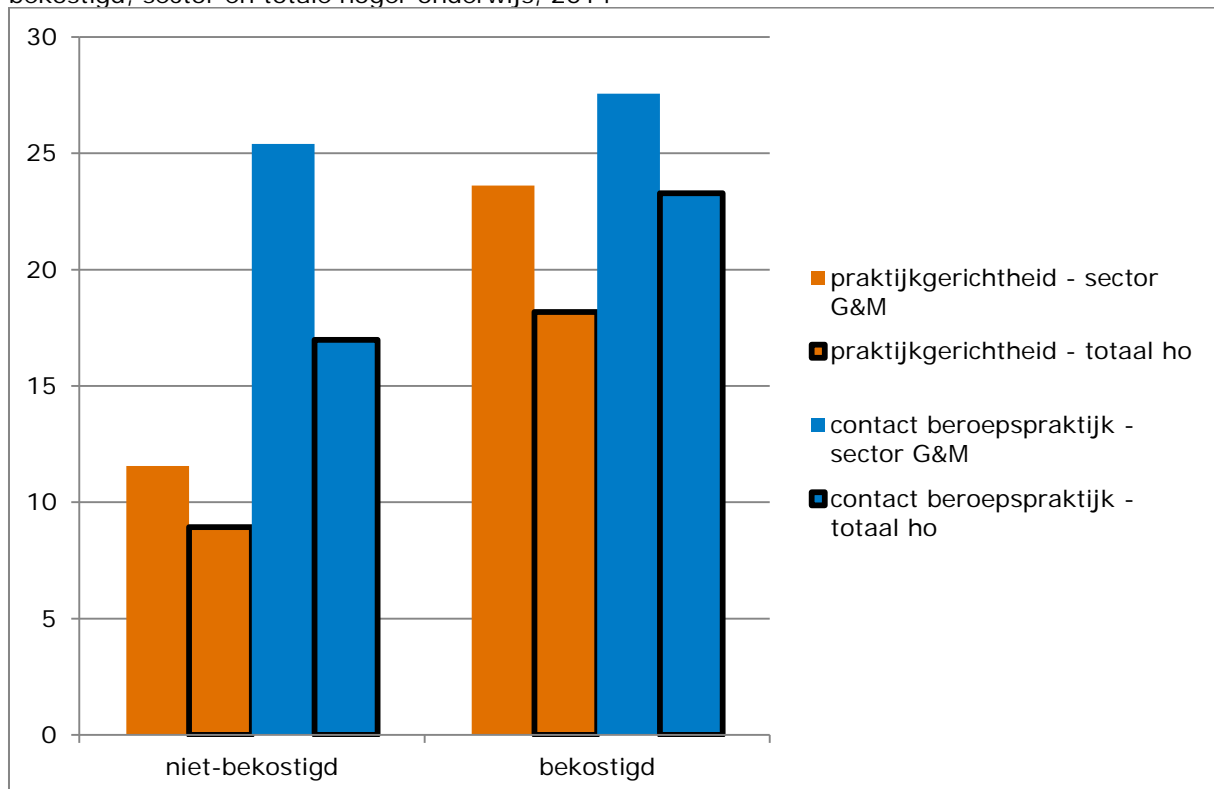
Studenten Gedrag & Maatschappij vaker ontevreden

Studenten in de sector Gedrag & Maatschappij zijn vaker ontevreden over *het contact met de beroepspraktijk tijdens hun studie* dan studenten in het totale hoger onderwijs. Zij zijn ook vaker ontevreden over de *praktijkgerichtheid van de opleiding* dan gemiddeld in het hoger onderwijs (zie figuur 11.1). De balken zonder rand (sector G&M) zijn langer dan de balken met zwarte rand (totale hoger onderwijs); over beide aspecten zijn de studenten in deze sector dus ontevredener dan gemiddeld.

Uit de figuur wordt ook duidelijk dat zowel de studenten in de sector Gedrag & Maatschappij als alle studenten in het hoger onderwijs zijn vaker ontevreden over het aspect *contact met de beroepspraktijk tijdens de studie* dan over de *praktijkgerichtheid van de opleiding* (zie figuur 11.1). De blauwe balken (contact beroepspraktijk) in de figuur zijn langer dan de oranje balken (praktijkgerichtheid).

Ten slotte kan uit de figuur worden afgeleid dat studenten in de bekostigde opleidingen vaker ontevreden zijn over de *praktijkgerichtheid* van de opleiding dan studenten in het niet-bekostigd hoger onderwijs (zie figuur 11.1). De oranje balken in het bekostigde onderwijs zijn langer dan die in het niet-bekostigde onderwijs.

Figuur 11.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat (zeer) ontevreden is over de praktijkgerichtheid en het contact met de beroepspraktijk bij hun opleiding, naar bekostigd en niet-bekostigd, sector en totale hoger onderwijs, 2014

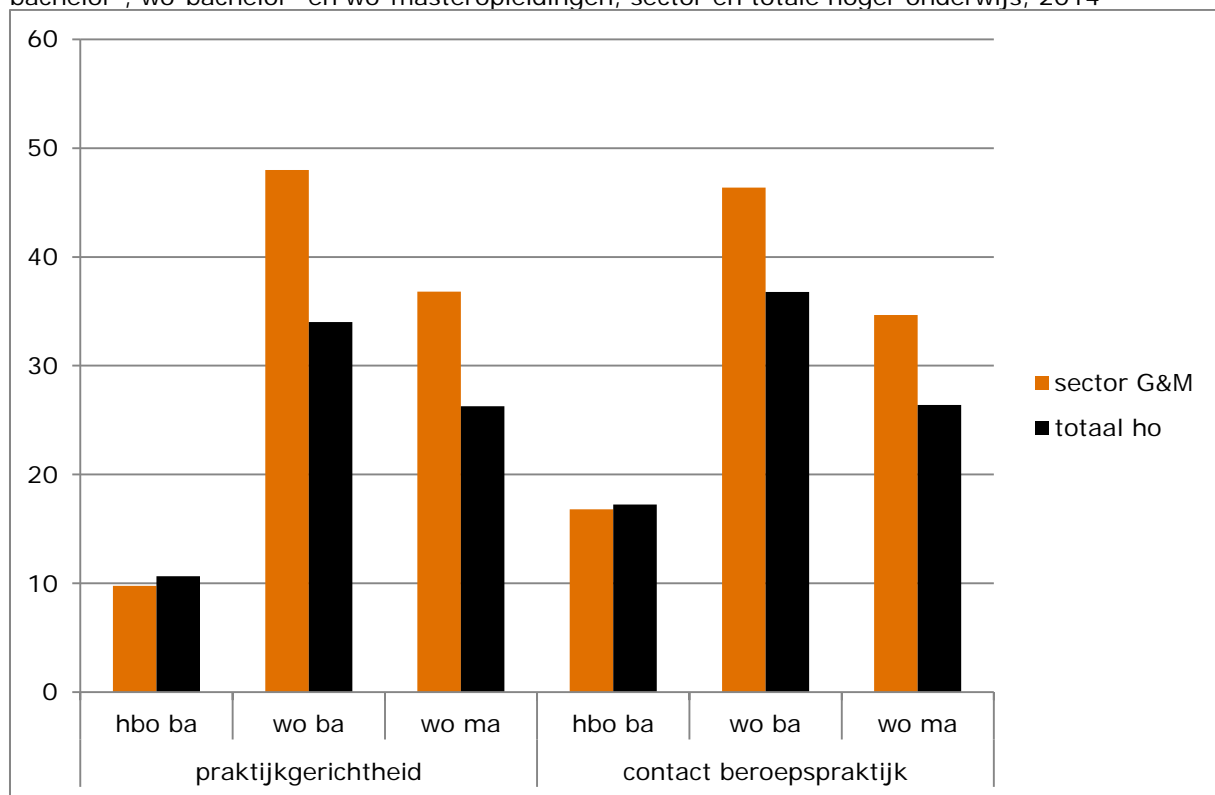
Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Wo-bachelorstudenten vaker ontevreden over praktijkaspecten

Studenten in wo-bacheloropleidingen zijn vaker ontevreden over de praktijkaspecten van hun studie dan studenten in hbo-bacheloropleidingen. Dit geldt voor zowel het aspect *contact met de beroepspraktijk tijdens de opleiding* als het aspect *praktijkgerichtheid van de opleiding*. Het verschil is niet kenmerkend voor de sector Gedrag & Maatschappij, want komt ook naar voren in de cijfers van het totale hoger onderwijs (zie figuur 11.2): de oranje en zwarte balken in de categorie wo bachelor zijn langer dan in de categorie hbo bachelor.

Studenten in masteropleidingen in het wo uit de sector Gedrag & Maatschappij zijn vaker ontevreden over beide praktijkaspecten dan studenten in het totale hoger onderwijs (zie figuur 11.2). De oranje balken bij beide groepen wo-studenten zijn langer dan de zwarte balken.

Figuur 11.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage studenten dat (zeer) ontevreden is over de praktijkgerichtheid en het contact met de beroepspraktijk bij hun opleiding, naar bekostigde hbo-bachelor-, wo-bachelor- en wo-masteropleidingen, sector en totale hoger onderwijs, 2014

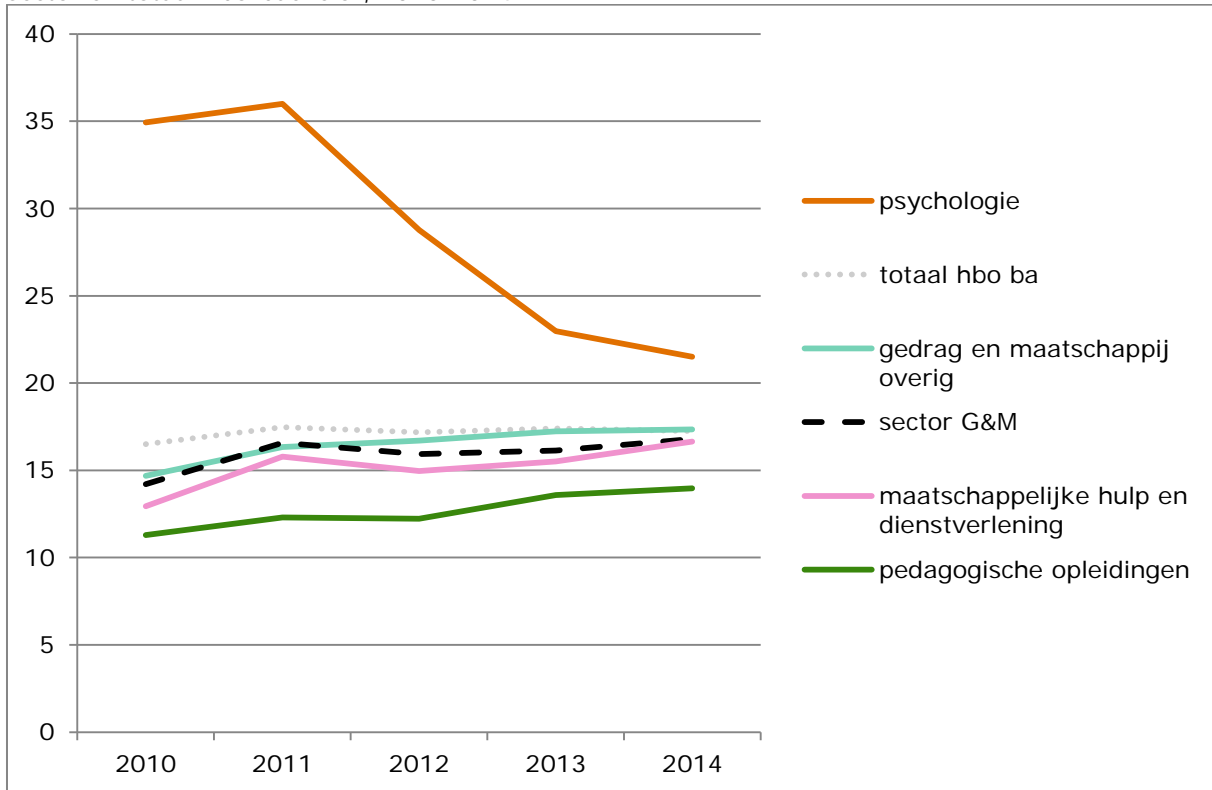

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Minder ontevreden studenten in subsector psychologie

Bij de hbo-bacheloropleidingen in de subsector psychologie zijn er in 2013 en 2014 veel minder ontevreden studenten dan in de jaren ervoor als het gaat om het aspect *contact met de beroepspraktijk tijdens de opleiding* (zie figuur 11.3).

Figuur 11.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage hbo-bachelorstudenten van bekostigde opleidingen dat (zeer) ontevreden is over het contact met de beroepspraktijk, naar subsectoren, sector en totaal hbo-bachelor, 2010-2014

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Voor het aspect *praktijkgerichtheid van de opleiding* geldt verder dat er in 2014 ten opzichte van 2013 meer ontevreden hbo-bachelorstudenten zijn in de subsectoren psychologie, maatschappelijke hulp en dienstverlening.

Bij de wo-bacheloropleidingen zijn er in 2014 meer ontevreden studenten op het aspect *praktijkgerichtheid van de opleiding* voor die tijd. Bij de wo-masteropleidingen zijn er in 2014 ten opzichte van 2013 juist minder ontevreden studenten op dit aspect.

Hbo-bachelorstudent pedagogiek minst ontevreden

Onderstaande figuur laat de scores van de beide aspecten *praktijkgerichtheid van de opleiding* en *contact met de beroepspraktijk tijdens de opleiding* samen zien. Hoe verder het blokje naar rechts, hoe ontevredener de studenten over de praktijkgerichtheid. En hoe verder naar boven, des te ontevredener zijn de studenten over het contact met de beroepspraktijk.

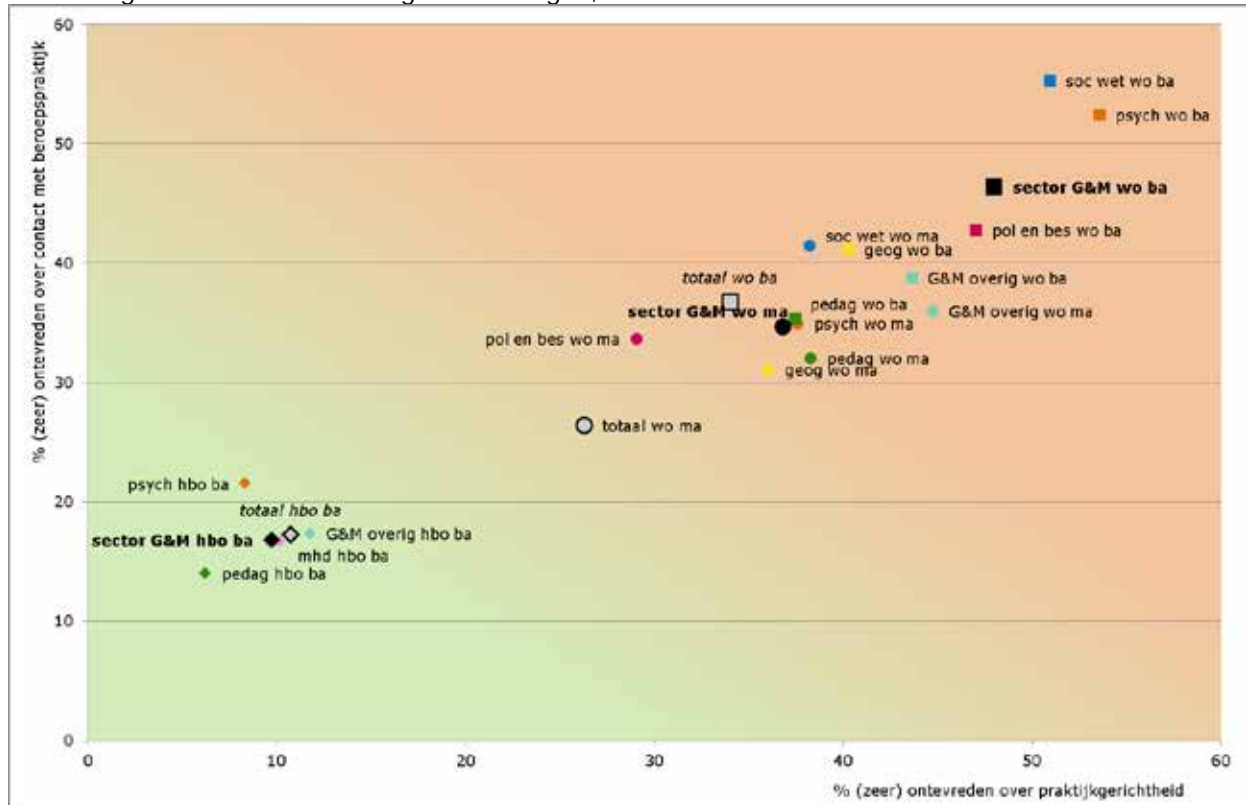
Studenten in de subsectoren psychologie, sociale wetenschappen, geografie, en politicologie en bestuurskundige opleidingen zijn op de aspecten *contact met de beroepspraktijk* en *praktijkgerichtheid van de opleiding* vaker ontevreden dan studenten in de overige subsectoren (zie figuur 11.4).

Studenten uit wo-bacheloropleidingen in de subsectoren sociale wetenschappen en psychologie zijn vaker ontevreden over het *contact met de beroepspraktijk tijdens de opleiding*. De ontevredenheid over dit punt is het laagst bij studenten in hbo-bacheloropleidingen uit de subsector pedagogische wetenschappen (zie figuur 11.4).

Studenten uit wo-masteropleidingen in de subsector sociale wetenschappen zijn vaker ontevreden over het *contact met de beroepspraktijk* in vergelijking met het gemiddelde van de wo-masteropleidingen in de sector (zie figuur 11.4).

De tevredenheidswaardering voor beide onderwerpen (*praktijkgerichtheid én contact met de beroepspraktijk*) is onder de subsectoren van de hbo-bacheloropleidingen minder divers dan bij de wo-opleidingen (zie figuur 11.4).

Figuur 11.4: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage voltijd studenten dat bij hun opleiding (zeer) ontevreden is over het contact met de beroepspraktijk gekruist met het percentage studenten dat (zeer) ontevreden is over de praktijkgerichtheid van hun opleiding, naar subsectoren en sectorgemiddelden in bekostigde instellingen, 2014

Bron: NSE, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Opleiding een goede basis voor arbeidsmarkt?

Afgestudeerden uit Gedrag & Maatschappij kritischer	2
Voltijd-hbo'ers vaker ontevreden dan deeltijders	4
Afgestudeerden uit psychologie zeer ontevreden	6

In hoeverre biedt de (bekostigde) opleiding een goede basis voor een starter op de arbeidsmarkt? Bij deze indicator is daar als eerste naar gekeken. De tweede vraag is: in hoeverre biedt de (bekostigde) opleiding een goede basis voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden op die arbeidsmarkt?¹ In deze factsheet komt u deze aspecten tegen als: *start op arbeidsmarkt* en *verder ontwikkelen op arbeidsmarkt*.

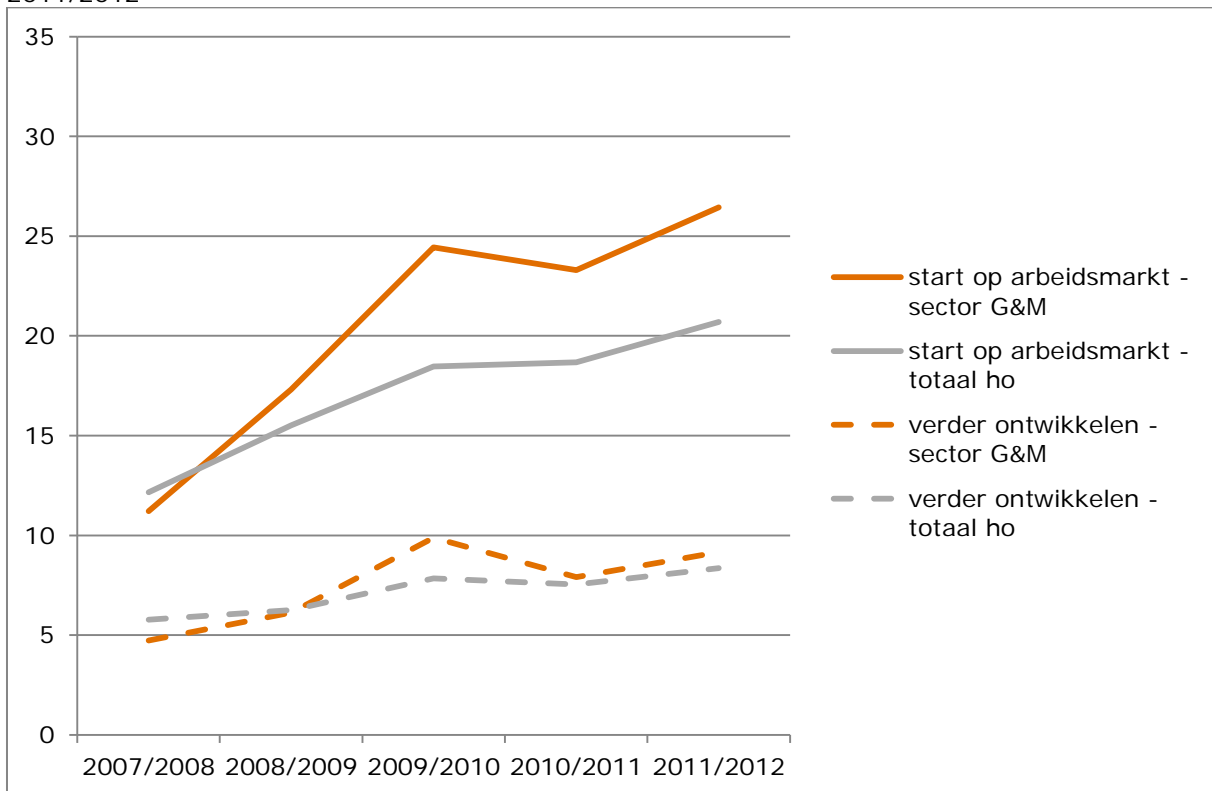
---

¹ Dit zijn vraag 27 en 28 van de Wo-monitor door VNSU en vraag 37b van de Hbo-monitor door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).

Afgestudeerden uit Gedrag & Maatschappij kritischer

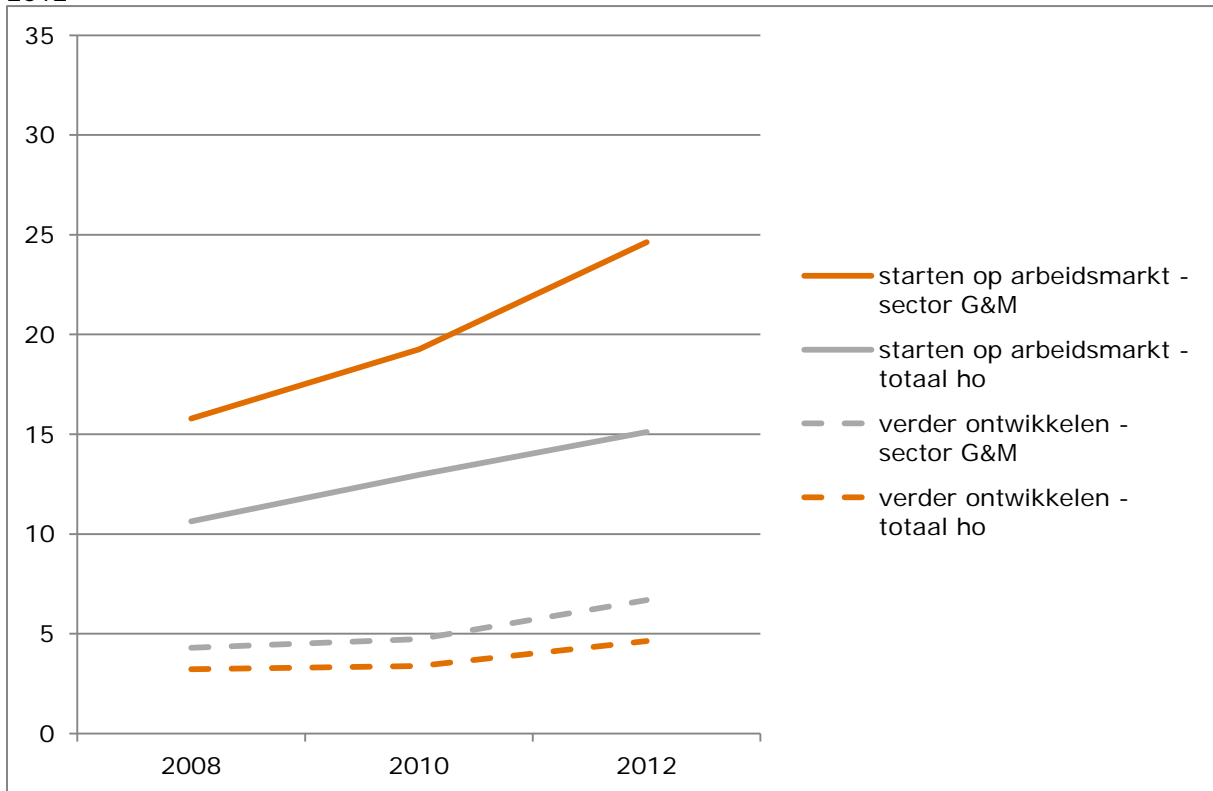
Bij de ondervraagde afgestudeerde hbo'ers en wo'ers is de ontevredenheid over de *start op de arbeidsmarkt* groter dan de ontevredenheid over de basis die de opleiding biedt voor *verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt*. Dit zien we zowel terug in de sector Gedrag & Maatschappij als in het totale hoger onderwijs. De ontevredenheid over de *start op de arbeidsmarkt* is de afgelopen jaren toegenomen. In zowel het hbo als het wo zijn afgestudeerden uit de sector Gedrag & Maatschappij kritischer dan de gemiddelde afgestudeerde in het totale hoger onderwijs (zie figuur 12.1 en figuur 12.2).

Figuur 12.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage afgestudeerden van bekostigde hbo-opleidingen dat (zeer) ontevreden is over de opleiding als basis voor hun loopbaan, naar start op de arbeidsmarkt en vervolg op de arbeidsmarkt, sector en totale hoger onderwijs, 2007/2008-2011/2012

Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Figuur 12.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage afgestudeerden van bekostigde wo-opleidingen dat (zeer) ontevreden is over de opleiding als basis voor hun loopbaan, naar start op de arbeidsmarkt en vervolg op de arbeidsmarkt, sector en totale hoger onderwijs, 2008, 2010, 2012

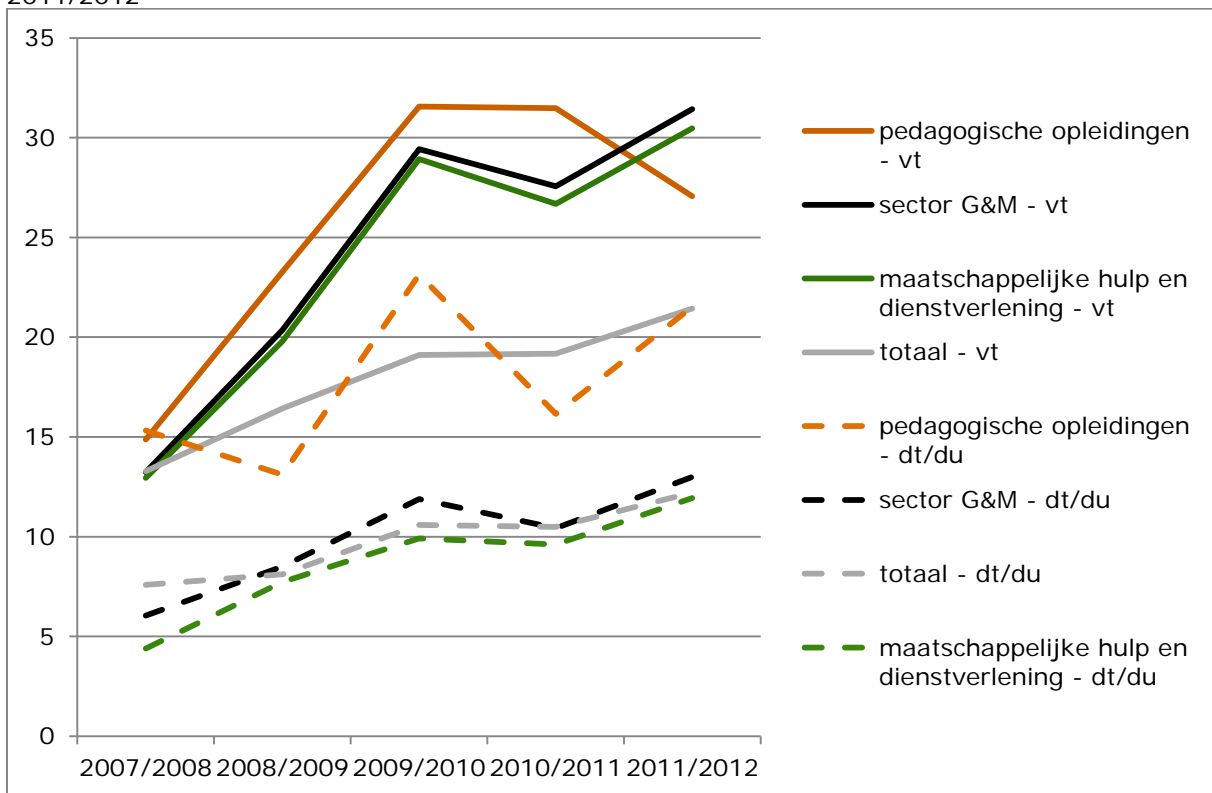
Bron: VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Voltijd-hbo'ers vaker ontevreden dan deeltijders

Hbo-bachelorstudenten die zijn afgestudeerd aan een voltijdopleiding zijn op beide punten (*basis voor start en basis voor ontwikkeling op de arbeidsmarkt*) vaker ontevreden dan hbo-bachelors die een deeltijdopleiding hebben afgerond.

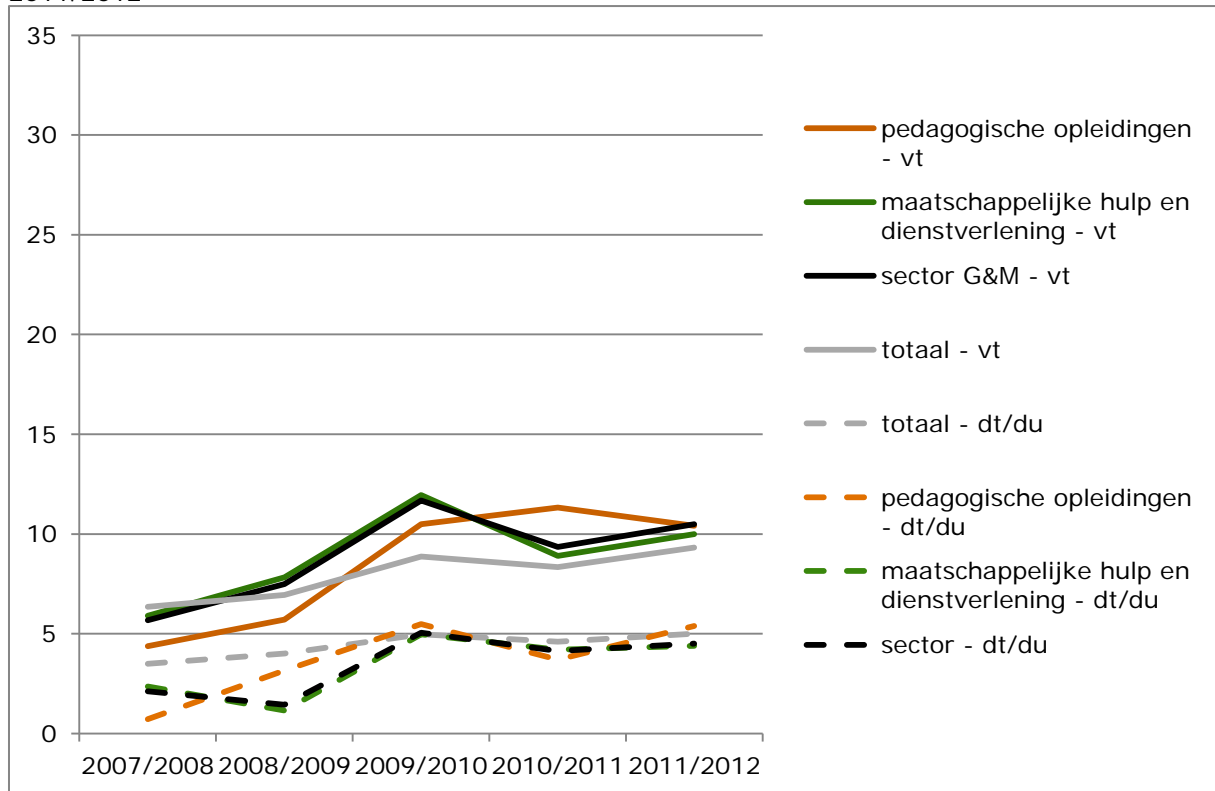
Bij de deeltijdopleidingen heeft de subsector pedagogische opleidingen de meeste ontevreden afgestudeerden als het gaat om '*opleiding vormt basis voor start op de arbeidsmarkt*'. Het percentage ontevreden deeltijders ligt bij alle andere subsectoren lager. Bij het aspect '*opleiding vormt basis voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt*' is er weinig verschil tussen de subsectoren (zie figuur 12.3 en figuur 12.4).

Figuur 12.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage afgestudeerden van bekostigde hbo-opleidingen dat (zeer) ontevreden is over hun opleiding als basis voor hun *start op de arbeidsmarkt*, naar voltijd en deeltijd/duaal, subsectoren, sector en totaal ho, 2007/2008-2011/2012

Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Figuur 12.4: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage afgestudeerden van bekostigde *hbo*-opleidingen dat (zeer) ontevreden is over hun opleiding als *basis voor hun ontwikkeling op de arbeidsmarkt*, naar voltijd en deeltijd/duaal, subsectoren, sector en totaal ho, 2007/2008-2011/2012

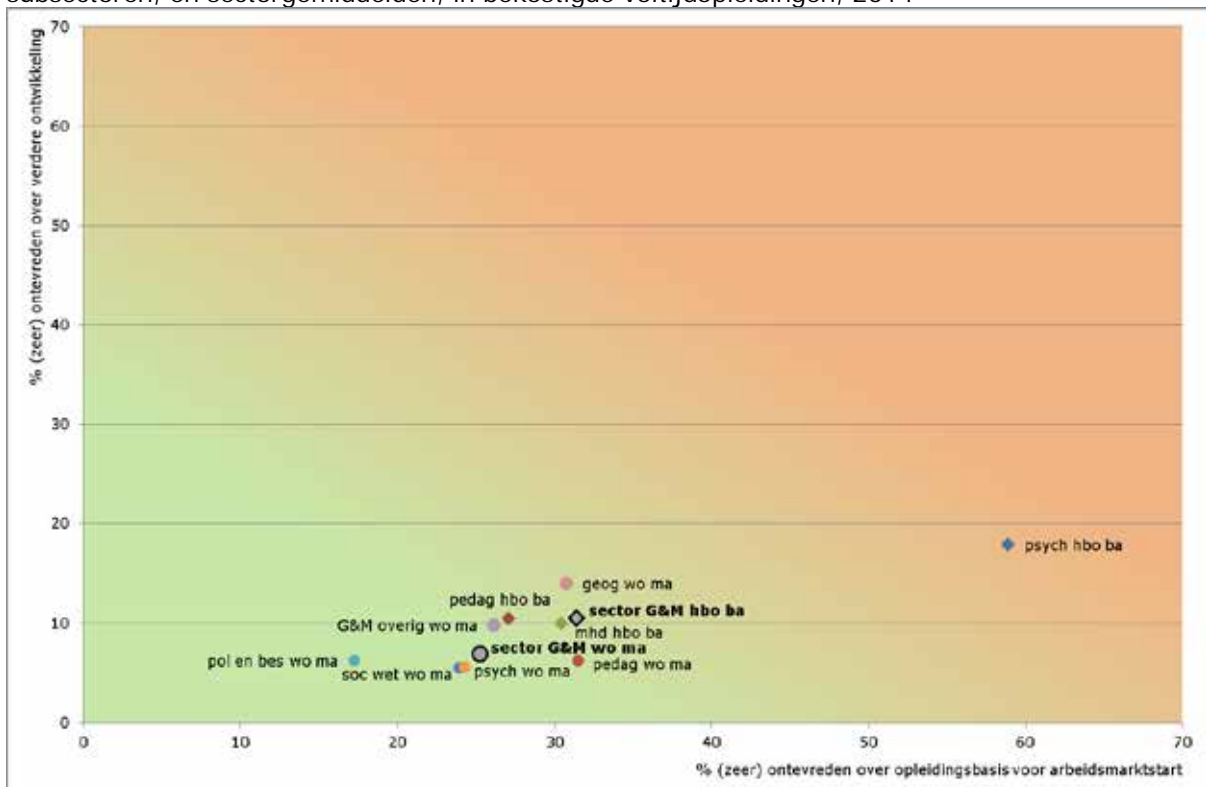

Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Afgestudeerden uit psychologie zeer ontevreden

Afgestudeerden uit de hbo-bacheloropleidingen in de subsector psychologie zijn vooral ontevreden over de basis voor *start op de arbeidsmarkt*. Zij zijn daarover veel ontevredener dan de andere afgestudeerden in de sector Gedrag en Maatschappij. Daarnaast zijn ze ook minder tevreden over de *verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt* dan andere afgestudeerden in de sector. Wo-masterstudenten die zijn afgestudeerd in de subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen zijn het minst ontevreden over de basis die de opleiding heeft geboden op de *verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt* (zie Figuur 12.5).

Figuur 12.5: Sector Gedrag & maatschappij: percentage studenten dat bij hun opleiding (zeer) ontevreden is over de opleiding als basis voor verdere ontwikkeling gekruist met het percentage dat (zeer) ontevreden is over de opleiding als basis voor hun start op de arbeidsmarkt, naar subsectoren, en sectorgemiddelden, in bekostigde voltijdopleidingen, 2014

Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Een baan

<u>Hbo-deeltijders minst last van afnemende baankansen .....</u>	<u>2</u>
<u>Afgestudeerde pedagogen minste last van afnemende baankansen.....</u>	<u>3</u>
<u>Hbo-afgestudeerden minder vaak baan na één maand .....</u>	<u>4</u>
<u>Wo-afgestudeerden minder vaak baan op niveau.....</u>	<u>5</u>
<u>Deeltijd-hbo'ers vaker baan binnen een maand .....</u>	<u>6</u>
<u>Baan in verwante richting én baan op niveau .....</u>	<u>7</u>

Bij deze indicator is gebruik gemaakt van de hbo-monitor en wo-monitor (bekostigd onderwijs) waarbij gekeken is naar de vragen over betaald werk binnen achttien maanden.

Aan de groep die betaald werk heeft binnen achttien maanden zijn vervolgvragen gesteld over:

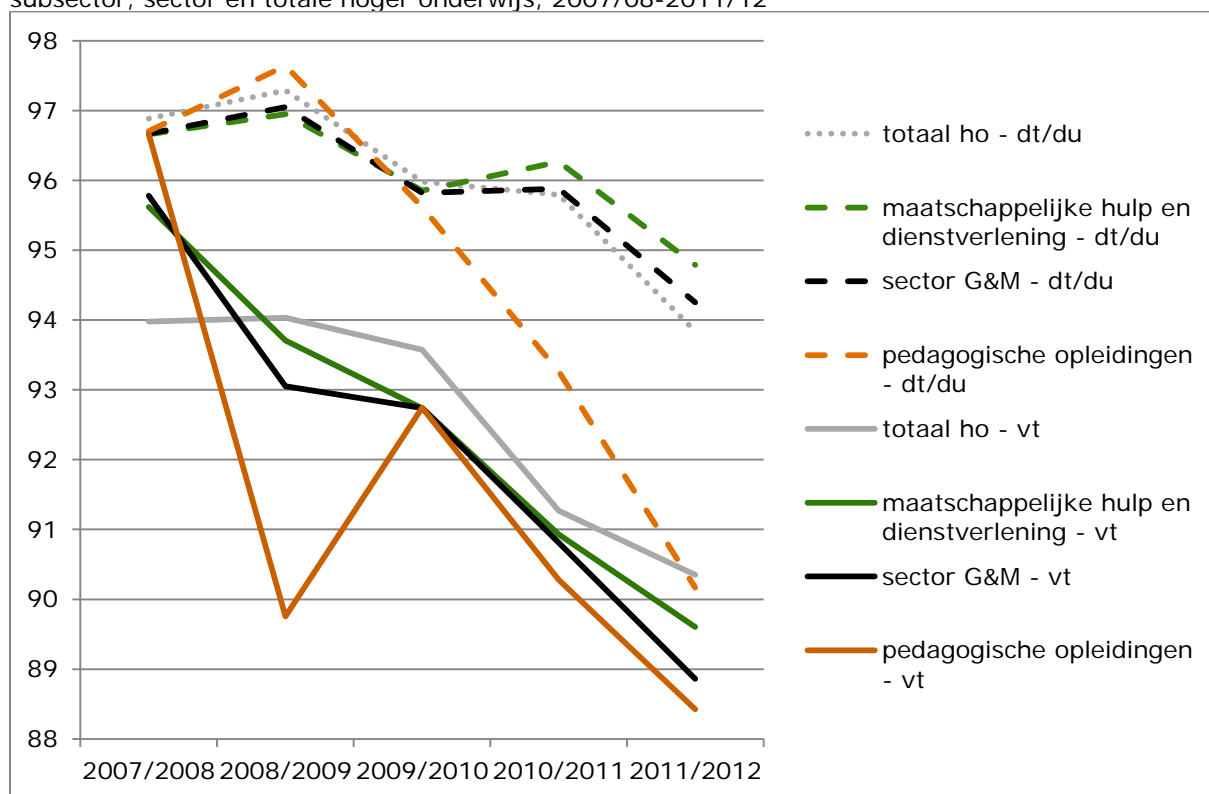
1. betaald werk binnen een maand
2. betaald werk op niveau
3. betaald werk in dezelfde richting als opleiding

Hbo-deeltijders minst last van afnemende baankansen

Het is moeilijker voor afgestudeerden om binnen achttien maanden na afstuderen een baan te vinden. Dit geldt voor studenten uit alle subsectoren in de sector Gedrag & Maatschappij. Voor afgestudeerden van hbo-deeltijdopleidingen is het vinden van een baan binnen achttien maanden gemakkelijker dan voor afgestudeerden van voltijdopleidingen. Studenten uit deeltijdopleidingen in de subsector pedagogische opleidingen vinden minder vaak een baan binnen achttien maanden dan andere deeltijders. De kans hierop is de afgelopen jaren ook gedaald van 97 procent naar bijna 90 procent (zie figuur 13.1).

Figuur 13.1: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage van de beroepsbevolking met werk binnen 18 maanden na afstuderen van bekostigde hbo-bacheloropleiding, naar voltijd en deeltijd/duaal in subsector, sector en totale hoger onderwijs, 2007/08-2011/12

Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

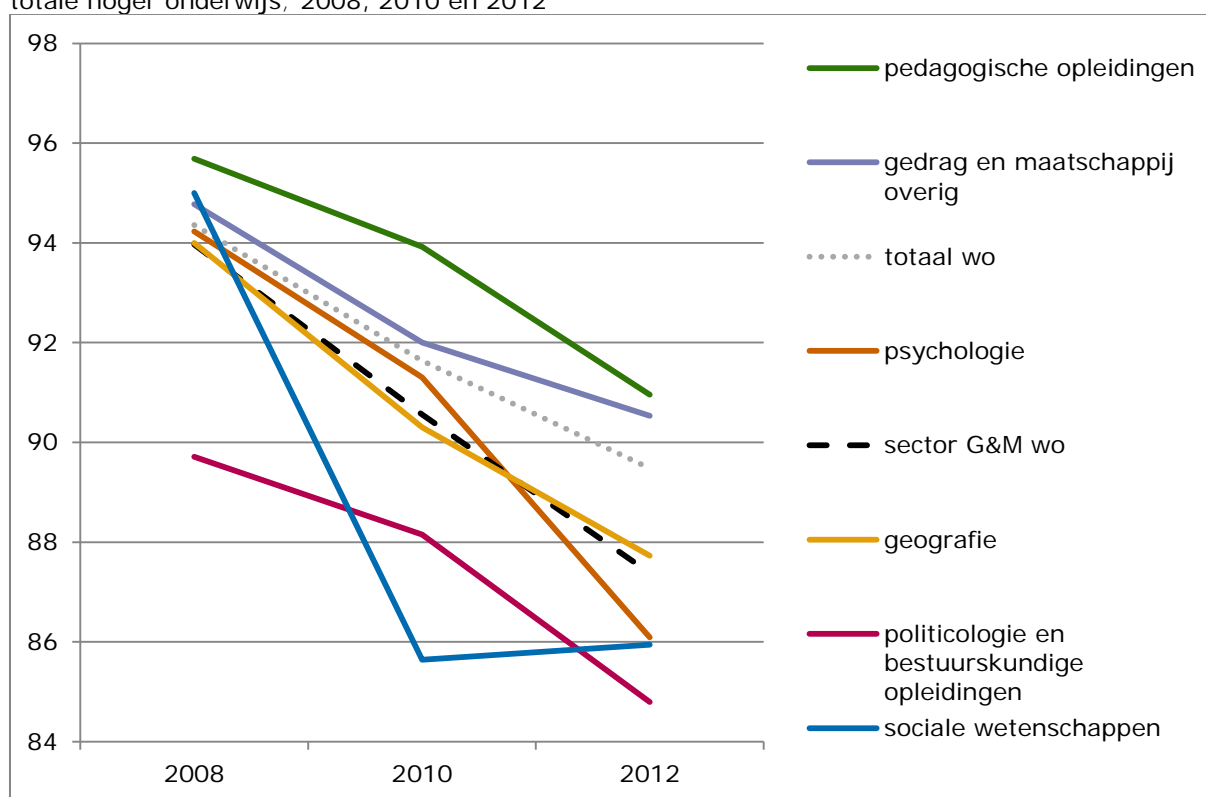

Afgestudeerde pedagogen minste last van afnemende baankansen

Ook voor studenten in het wo is het de afgelopen jaren minder gemakkelijk om binnen achttien maanden een baan te vinden. Afgestudeerden uit pedagogische wo-masteropleidingen hebben minder moeite met het vinden van een baan binnen achttien maanden dan anderen, maar ook hier zijn de kansen de laatste jaren afgenomen. Afgestudeerden van opleidingen in de subsectoren politicologie en bestuurskundige opleidingen, en sociale wetenschappen vinden minder vaak een baan binnen achttien maanden na afstuderen dan afgestudeerden uit andere subsectoren (zie figuur 13.2).

Figuur 13.2: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage van de beroepsbevolking met werk binnen 18 maanden na afstuderen van bekostigde wo-masteropleiding in voltijd, naar subsector, sector en totale hoger onderwijs; 2008, 2010 en 2012

Bron: VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

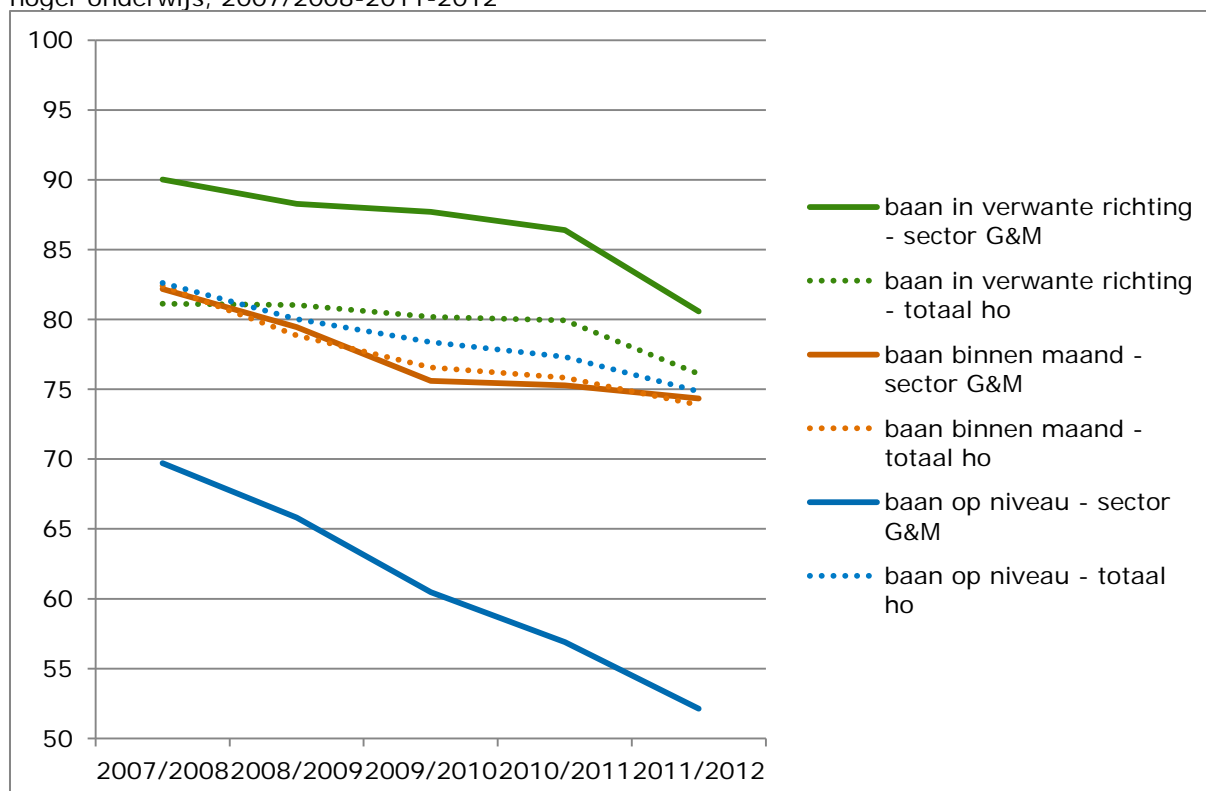
Hbo-afgestudeerden minder vaak baan na één maand

Van de groep hbo-afgestudeerden die binnen achttien maanden een baan vond, had 74 procent een baan een maand na het afstuderen. Dit geldt voor 2012. In 2007 was dit nog 82 procent. Bij alle subsectoren is het percentage hbo-afgestudeerden dat een maand na afstuderen een baan heeft gevonden in de afgelopen jaren afgenomen. Nagenoeg dezelfde afname is te zien in het totale hoger onderwijs (zie figuur 13.3).

Hbo-afgestudeerden die binnen achttien maanden een baan vonden, hebben veel minder vaak een baan op niveau dan studenten uit het totale hoger onderwijs. Het percentage in de sector is de laatste jaren sterk gedaald. De studenten uit deze sector hebben dus steeds meer moeite om een baan op niveau te vinden (zie figuur 13.3).

Hbo-afgestudeerden die binnen achttien maanden een baan vonden, vonden juist wel vaker een baan in een aan hun opleiding verwante richting dan gemiddeld in het hoger onderwijs. De percentages van de sector én van het totale hoger onderwijs zijn de laatste jaren wel gedaald. Voor alle hbo-afgestudeerden is het dus moeilijker geworden om een baan te vinden in een richting die verwant is aan hun opleiding (zie figuur 13.3).

Figuur 13.3: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage *hbo-afgestudeerden* die binnen een maand een baan vinden, binnen een maand een baan op niveau vinden en binnen een maand een baan vinden in een aan hun studie verwante richting, in het bekostigd onderwijs, naar sector en totale hoger onderwijs, 2007/2008-2011-2012

Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

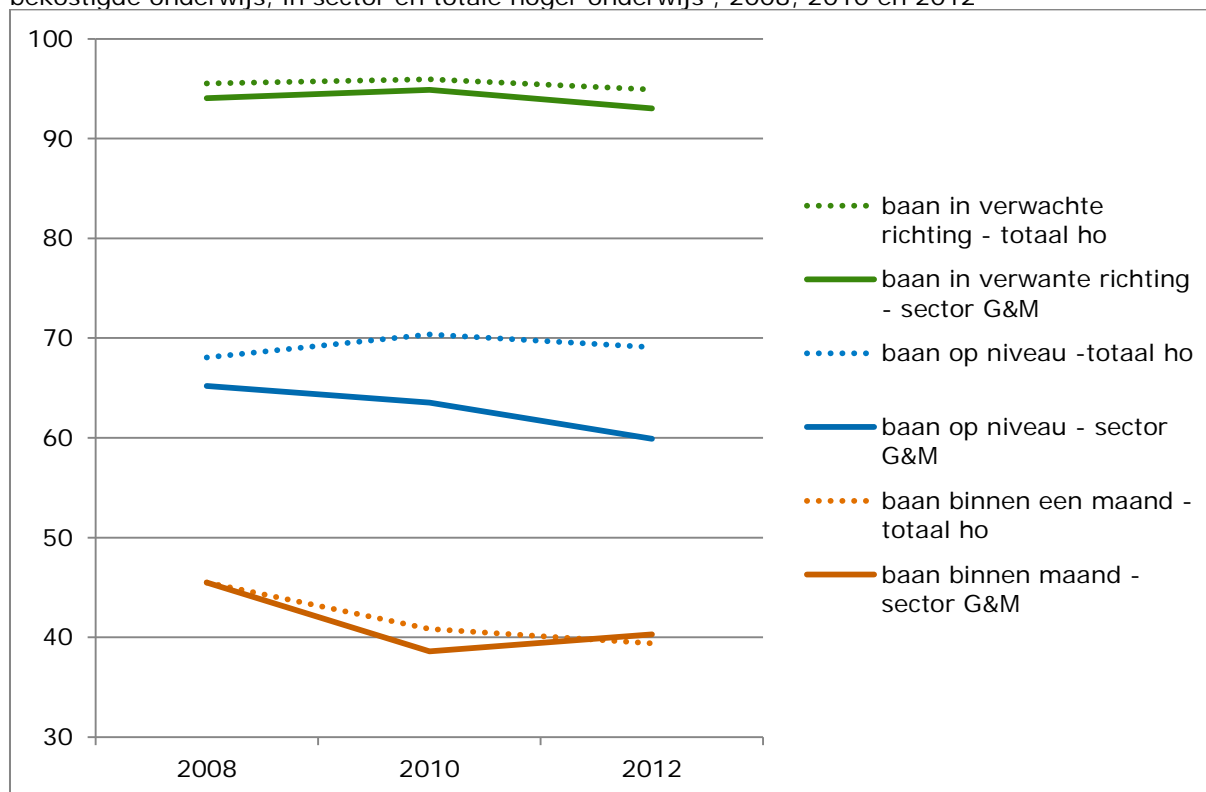

Wo-afgestudeerden minder vaak baan op niveau

Voor wo-afgestudeerden die binnen achttien maanden een baan vonden, zijn de kansen op het vinden van een baan binnen een maand en voor het vinden van een baan in een aan de studie verwante richting ongeveer gelijk aan de kansen van studenten totale hoger onderwijs. In de sector Gedrag & Maatschappij vinden van bovenstaande groep wo-afgestudeerden minder vaak een baan op niveau dan in het totale hoger onderwijs. De laatste jaren is dat voor de afgestudeerden in deze sector ook slechter geworden (zie figuur 13.4).

Het vinden van een baan binnen achttien maanden en op niveau gaat bij alle wo-afgestudeerden beter dan bij alle hbo-afgestudeerden, maar het duurt wel langer voordat de wo-afgestudeerden deze baan gevonden hebben.

Figuur 13.4: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage *wo-afgestudeerde* werkenden dat binnen een maand een baan vindt, als percentage van alle afgestudeerden naar niveau en richting, in bekostigde onderwijs, in sector en totale hoger onderwijs, 2008, 2010 en 2012

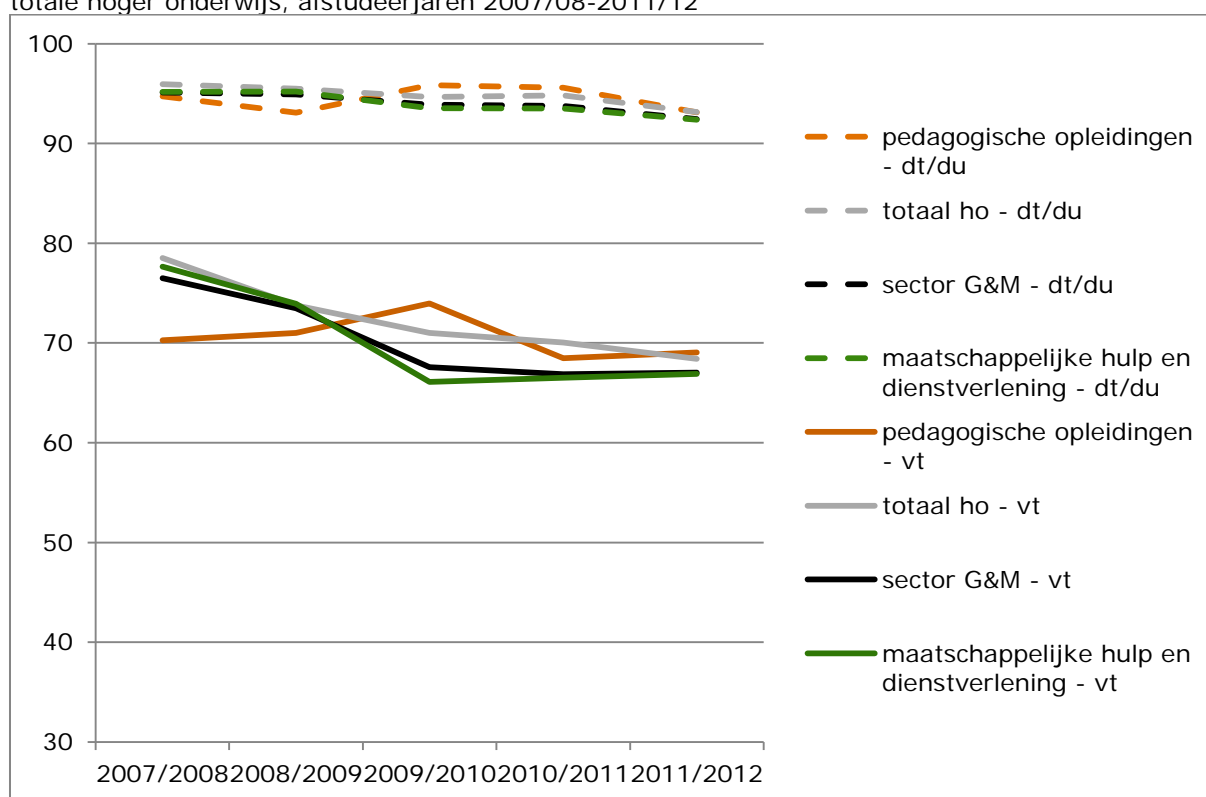
Bron: VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Deeltijd-hbo'ers vaker baan binnen een maand

Afgestudeerden die een hbo-opleiding in deeltijd volgden en binnen achttien maanden een baan vonden, hebben vaker na een maand een baan dan studenten die de voltijd opleiding volgden. Dit geldt voor alle subsectoren binnen Gedrag & Maatschappij en ook voor het totale hoger onderwijs (zie figuur 13.5). Het zou kunnen zijn dat deze studenten voordat zij starten met de deeltijdopleiding al een baan hebben en deze studie naast hun baan volgen.

Figuur 13.5: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage werkenden met een baan binnen een maand van hbo-bachelorafgestudeerden in het bekostigde onderwijs, naar subsectoren, sector en totale hoger onderwijs, afstudeerjaren 2007/08-2011/12

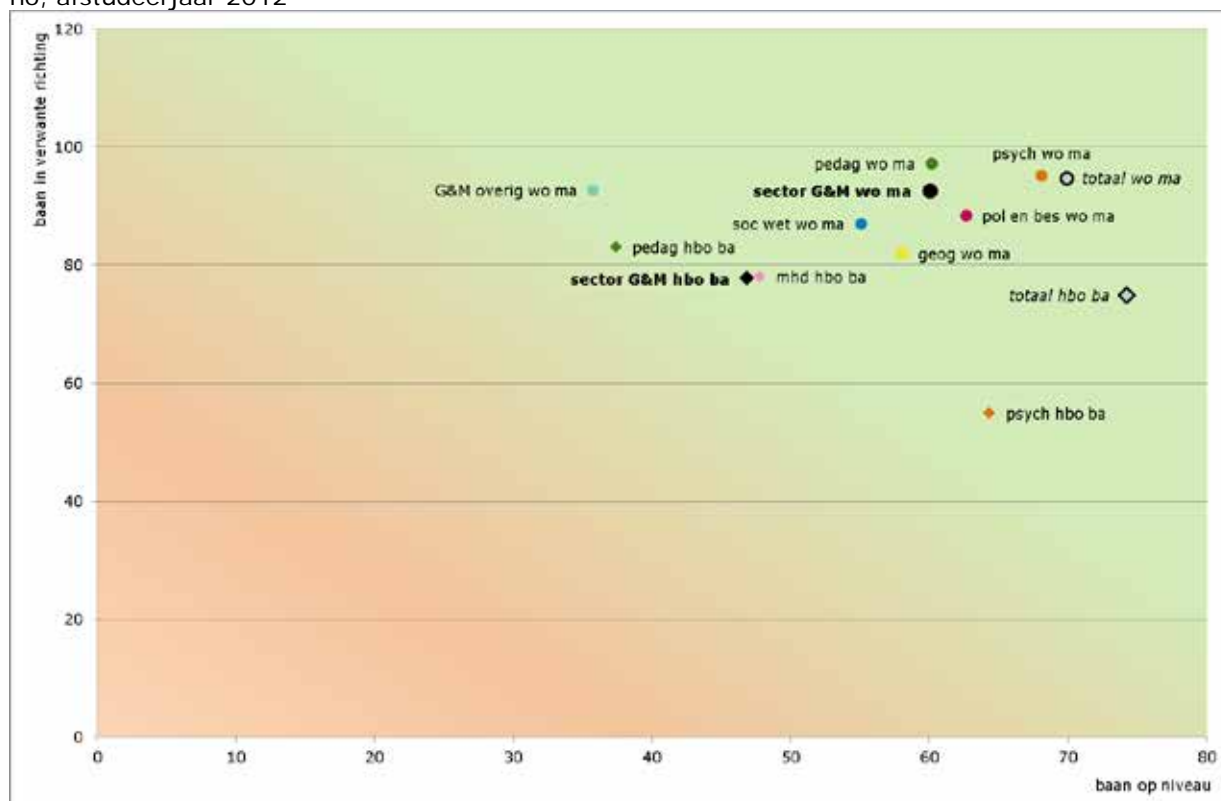
Bron: ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Baan in verwante richting én baan op niveau

Als we van alle studenten die een baan na achttien maanden hadden, de factoren 'baan in verwante richting' en 'baan op niveau' combineren, zien we dat wo-masteropleidingen uit de subsectoren dichterbij het gemiddelde van het totale hoger onderwijs staan dan de bacheloropleidingen. Wo-masterafgestudeerden vinden dus vaker een baan op niveau in een verwante richting dan wo-afgestudeerden met een bachelordiploma. Het zou kunnen dat deze laatste groep doorstroomt naar een masteropleiding en daarom niet op zoek gaat naar een baan. Uitzondering in het wo vormt de subsector overig, waar 'baan op niveau' achterblijft (zie figuur 13.6).

Figuur 13.6: Sector Gedrag & Maatschappij: percentage afgestudeerden in het voltijd bekostigde onderwijs dat binnen een maand een baan in de verwachte richting vindt gekruist met percentage dat binnen een maand een baan op niveau vindt, naar subsectoren, sectorgemiddelden en totaal ho, afstudeerjaar 2012

Bron: ROA en VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Bijlage Indeling van sectoren

Door de inspectie gekozen indeling van de sectoren	2
De indeling van de sector Gedrag & Maatschappij	6

Indeling van de sectoren op inhoudelijke verwantschap

Een sectorbeeld gaat in op één sector en brengt daarbij een groep van gelijksoortige opleidingen in beeld. Er zijn echter verschillende manieren om de opleidingen binnen het hoger onderwijs in te delen in groepen. De inspectie gaat uit van een indeling gebaseerd op inhoudelijke gronden en groepeert dus opleidingen die inhoudelijk verwant zijn. Het type opleiding (voltijd, deeltijd/duaal), de fase van de opleiding (associate degree-programma, bachelor- of masterfase) of het niveau in het totale hoger onderwijs (hbo/wo) is dus niet leidend voor de indeling.

De inspectie heeft op basis van het bovenstaande gekozen voor een hoofdingeling zoals gebruikt in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO).¹ De inspectie onderscheidt tien sectoren, op basis van de tien CROHO-onderdelen.² Het zijn de opleidingen zelf die aangeven in welke CROHO-sector ze het best passen.

CROHO is een nationaal bestand, waarin de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) opleidingen in het bekostigde en niet-bekostigde onderwijs registreert die door de Nederlandse overheid zijn erkend. Deze registratie vindt plaats op basis van de Wet hoger onderwijs (WHW). Veel onderwijsinstellingen en de VSNU maken gebruik van de CROHO-sectoren.

Met ruim 4.000 opleidingen in het hoger onderwijs, leidt een verdeling in tien groepen tot zeer omvangrijke sectoren met een zeer divers palet aan opleidingen. Om ook binnen een sector verschillen te kunnen duiden, heeft de inspectie de tien CROHO-sectoren verder ingedeeld in subgroepen, de zogenaamde subsectoren. Deze indeling in subsectoren is waar mogelijk gebaseerd op Isced.³

Isced is een internationale meerdimensionale onderwijsclassificatie van de UNESCO naar niveau en richting van een opleiding, die het CBS gebruikt. Een voordeel van de Isced-indeling is dat deze al verder is onderverdeeld in sub- en sub-subsectoren.

Daar waar Isced geen indeling kent of deze indeling niet (goed) past, bijvoorbeeld omdat niet alle opleidingen uit een Croho-sector in de meest daarop lijkende Isced-categorieën zitten, past de inspectie een eigen indeling toe. Voor die eigen indeling zijn diverse andere indelingsprincipes onderzocht (Frascati, indeling VH, clustergewijze accreditatie NVAO, Studierichtingen Studiekeuze 123, Topsectoren, de nieuwe domeinen van NWO) en daar waar mogelijk toegepast. *Alle* opleidingen van *alle* instellingen uit de sector Gedrag & Maatschappij zijn ingedeeld.

Uitgangspunt bij de verdere onderverdeling is dat een opleiding (brin⁴/isat⁵-combinatie) uit een Croho-sector niet kan verschuiven naar een andere Croho-sector. Soms komt een opleiding (isat) in meerdere Croho-sectoren voor. De opleiding is dan door verschillende instellingen die deze opleidingen aanbieden, in een andere Croho-sector ingedeeld.

Om de opleidingen uit een Croho-sector onder te verdelen in subsectoren, heeft de inspectie een aantal vaste stappen gevolgd. In de eerste plaats is voor elke opleiding gekeken onder welke Isced-sector en subsector deze valt. Dit is ook gedaan voor opleidingen die niet meer bestaan (historische opleidingen) in die sector die tot tien jaar

¹ Voormalige HOOP sectoren.

² Economie, Gezondheidszorg, Gedrag & Maatschappij, Landbouw & Natuurlijke omgeving, Natuur, Onderwijs, Taal & Cultuur, Recht, Techniek, Sectoroverstijgend.

³ International Standard Classification of Education door UNESCO.

⁴ De Basis Registratie Instellingen (BRIN) is een register dat door het Nederlandse [Ministerie van OCW](#) wordt uitgegeven en alle scholen en aanverwante instellingen bevat. Elke onderwijsinstelling wordt hierin geïdentificeerd aan de hand van het Basis Registratie Instellingen-nummer.

⁵ Studiecode/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

terug werden aangeboden, om zo een trend over een aantal jaar goed weer te kunnen geven.

De tweede stap was om opleidingen die niet direct in deze indeling passen, onder meer opleidingen die in Isced nog niet in een sector zijn ondergebracht, op een andere manier in te delen. Hierbij is via google en/of de website van de opleiding meer inhoudelijke informatie gezocht over de opleiding. Op basis hiervan is bepaald welke opleidingen bij elkaar passen en welke clusters van opleidingen er zijn om zo een subsector te creëren.

Ten slotte is gekeken of de lijst van subsectoren een logische indeling had. Om het geheel te controleren is voor *alle* opleidingen gecheckt of ze onder de goede subsector vallen. Hierbij is, naast de inhoud van de opleiding, gekeken naar:

- de omvang van de subsectoren in aantallen opleidingen (brin/isat);
- de studentaantallen per subsector in het bekostigd onderwijs;
- de verdeling tussen de ad-programma's, bachelor- en masteropleidingen in de subsectoren evenals naar de verhouding hbo/wo-opleidingen.
- sectorspecifieke scheidingscriteria/indelingsgronden; Hoewel het uitgangspunt is dat er een verdeling op inhoudelijke gronden wordt gemaakt, zijn er soms indelingsgronden in een sector die ook van belang zijn. Bijvoorbeeld de BIG-registratie⁶ in de sector Gezondheidszorg en de onderwijsbevoegdheid bij de docentenopleidingen in de sector Onderwijs.

Als de indeling niet logisch was, zijn subsectoren en de daaronder vallende opleidingen anders ingedeeld of zijn opleidingen ingedeeld in een andere subsector.

Hieronder ziet u een indeling van de CROHO-sector en de indeling in subsectoren die de inspectie heeft gemaakt. U ziet dat in sommige sectoren dezelfde subsectoren terugkomen. Bijvoorbeeld de subsector journalistiek en communicatie komt voor bij zowel de CROHO-sector Economie als bij de CROHO-sector Taal & Cultuur. De subsector biologie komt zelfs in drie sectoren voor. Instellingen kiezen voor de door hun gegeven opleidingen zelf in welke CROHO-sector de opleidingen vallen. Het feit dat een opleiding in meerdere CROHO-sectoren voorkomt, betekent dat de verschillende instellingen andere keuzes hebben gemaakt bij het indelen van een opleiding aan een sector. Het feit dat een opleiding in een bepaalde CROHO-sector voorkomt, is voor de inspectie een vaststaand gegeven geweest.

Binnen het hoger onderwijs onderscheiden we tien sectoren. Dit zijn:

Figuur 1: Overzicht van de tien sectoren in het hoger onderwijs

Bron: CROHO

⁶ Beroepen in de individuele gezondheidszorg

Sector Economie

- 1101 economie
- 1102 bedrijfskunde
- 1103 ondernemen, management en marketing
- 1104 accountancy en actuaris
- 1105 hotel, facility en toerisme
- 1106 journalistiek en communicatie
- 1199 economie overig

Sector Gedrag & Maatschappij

- 1201 psychologie
- 1202 pedagogische opleidingen
- 1203 sociale wetenschappen
- 1204 geografie
- 1205 politicologie en bestuurskundige opleidingen
- 1206 maatschappelijke hulp en dienstverlening
- 1299 gedrag & maatschappij overig

Sector Gezondheidszorg

- 1301 geneeskunde
- 1302 verlos- en verpleegkunde
- 1303 tandheelkunde
- 1304 diagnostiek en behandeling
- 1305 onderzoek en ontwikkeling
- 1306 gezondheid
- 1399 gezondheidszorg overig

Sector Landbouw & Natuurlijke Omgeving

- 1401 landschap
- 1402 voedsel en dierhouderij
- 1403 biologie en biotechnologie
- 1404 economie en de maatschappij
- 1499 landbouw overig

Sector Natuur

- 1501 biologie, scheikunde en medisch
- 1502 wiskunde, natuurkunde en informatica
- 1503 aardwetenschappen
- 1504 multidisciplinaire natuurwetenschappen
- 1599 natuur overig

Sector Onderwijs

- 1601 lerarenopleiding basisonderwijs
- 1602 2e-graads lerarenopleiding
- 1603 kunst/lichamelijke opvoeding (ongegradeerde opleidingen)
- 1604 1e-graads lerarenopleiding
- 1605 universitaire lerarenopleidingen
- 1606 professionalisering
- 1607 onderwijsondersteuner
- 1699 educatie overig

Sector Recht

- 1701 rechtsgeleerdheid algemeen
- 1702 publiekrecht

- 1703 fiscaal recht
- 1704 privaatrecht
- 1705 notarieel recht
- 1706 internationaal recht
- 1799 recht overig

Sector Taal & Cultuur

- 1801 kunst
- 1802 talen
- 1803 filosofie en ethiek
- 1804 religie
- 1805 geschiedenis en archeologie
- 1806 journalistiek, communicatie en media
- 1899 taal & cultuur overig

Sector Techniek

- 1901 biologie, scheikunde en medisch
- 1902 wiskunde, natuurkunde en informatica
- 1903 bouwkunde en civiele techniek
- 1904 ontwerp-opleidingen
- 1905 techniek en de maatschappij
- 1999 techniek overig

Sector Sectoroverstijgend

- 1001 sectoroverstijgend

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2015

De indeling van de sector Gedrag & Maatschappij

Elke sector is opgedeeld in vijf tot acht subsectoren. De sector Gedrag & Maatschappij is ingedeeld in zeven subsectoren:

- 1 psychologie
- 2 pedagogische opleidingen
- 3 sociale wetenschappen
- 4 geografie
- 5 politicologie en bestuurskundige opleidingen
- 6 maatschappelijke hulp en dienstverlening
- 7 gedrag & maatschappij overig

Het gehele aanbod van opleidingen in de CROHO-sector Gedrag & Maatschappij is ingedeeld in deze zeven subsectoren. Deze indeling ziet u in onderstaand schema, waarbij de naam van de opleiding staat vermeld zoals die in CROHO gebruikt wordt. In sommige gevallen wijkt deze naam af van de benaming die op de websites van instellingen wordt gebruikt.

Bij elke opleiding ziet u de Isat-code⁷ staan. Ook staat in het schema of het gaat om een associate degree-programma (AD), een bachelor- (B) of een masteropleiding (M). De ongedeelde opleidingen hebben niet zo'n aanduiding voor hun naam. De lijst bevat ook opleidingen die niet meer bestaan ('historische' opleidingen) om zo goed mogelijk trends in opleidingsaanbod weer te geven. In de laatste twee kolommen staat het totaal aantal opleidingen dat onder die naam en Isat-code voorkomen in de sector Gedrag & Maatschappij.

Tabel Z.1: Overzicht van subsectoren in de sector Gedrag & Maatschappij en bijbehorende opleidingen. Daarbij aangegeven het Isat-nummer van de opleiding, de aanduiding bachelor (B) of master (M) en of de opleiding actueel of historisch is.

Subsector psychologie			
Isat nr.	Opleiding	Actueel	Historisch
30114	B Applied Behavioral and Social Sciences	1	
30013	B Organisatiepsychologie	2	2
56604	B Psychologie	13	1
34507	B Toegepaste Psychologie	24	10
81006		3	
60266	M Behavioral Science: the study of Behavior Regulation (research)	1	
60208	M Behavioral Sciences		2
60513	M Clinical and Developmental Psychopathology (research)	1	
44507	M Master in Toegepaste Psychologie voor professionals	2	
60380	M Psychological Health Research (research)	1	
60095	M Psychological Research		1
60383	M Psychology (research)	2	
60395	M Psychology: Decision Making and Action Control in Self-Regulation of Human Behavior (research)		1
60053	M Social Psychology: Regulation of Social Behavior (research)	1	
60021	M Social Systems Evaluation and Survey Research (research)		3
60077	M Sociale Psychologie	1	

⁷ Studiecode/opleidingscode uitgegeven door DUO Groningen.

6604	Psychologie		17
60510	M Cognitive Neuropsychology (research)	1	
69305	M Forensic Psychology	1	
60216	M Gezondheidszorg Psychologie	1	
60260	M Psychologie	3	
60076	M Psychologie en Geestelijke Gezondheid	1	
66604	M Psychology	8	1

Subsector pedagogische opleidingen			
Isat nr	Opleiding	Actueel	Historisch
56613	B Onderwijskunde	4	5
35158	B Pedagogiek	23	17
56607	B Pedagogische Wetenschappen	8	2
5206	Hogere Kaderopleiding Pedagogiek		1
5206	Hogere Kaderopleiding Pedagogiek		10
60099	M Active Learning	1	
60382	M Development and Socialization in Childhood and Adolescence (research)	1	
60250	M Education		1
60023	M Educational Science and Technology	2	
60212	M Educational Sciences (research master)	1	
70045	M Integraal Leiderschap voor Schoolleiders PO, VO en BVE	1	1
66613	M Onderwijskunde	6	1
60749	M Onderwijskunde (research)	1	
44113	M Pedagogiek	7	3
60381			1
6613	Onderwijskunde		10
6607	Pedagogische wetenschappen		12
6612	Toegepaste onderwijskunde		2
60158	M Child and Educational Studies		3
60396	M Education and Child Studies	3	
60159	M Educational Sciences: Normal and Deviant Patterns of Attachment and Self Regulated Learning (research)	1	
66607	M Pedagogische Wetenschappen	7	4
60420	M Pedagogy and Education	1	
80095	Ad Kinderopvang	1	1
80081	Ad Pedagogisch Educatief Medewerker	2	
30012	B Pedagogisch Management Kinderopvang	5	2

Subsector algemene sociale wetenschappen			
Isat nr	Opleiding	Actueel	Historisch
6631	Algemene sociale wetenschappen		2
56631	B Algemene Sociale Wetenschappen	2	
50011	B Gedrag en Samenleving		1
60746	M Algemene Sociale Wetenschappen	1	
60654	M Gedrags- en Maatschappijwetenschappen	1	

Z.1 Bijlage Indeling van sectoren

60384	M Methodologie en Statistiek van de Sociale Wetenschappen (research)	1	
60051	M Onderzoek in Sociale Wetenschappen (research)		1
60394	M Social and Behavioral Sciences (research)	1	
60332	M Social Research: Organization Sciences, Political Science and Sociology (research)		1
60214	M Social Sciences (research)	1	
6601	Sociologie		9
56619	B Sociaal-Culturele Wetenschappen		1
56601	B Sociologie	8	1
60199	M Science and Technology studies		2
66619	M Sociaal-Culturele Wetenschappen		2
60132	M Social and Cultural Science: Comparative Research on Societies (research)	1	
66601	M Sociologie	7	2
66599	M Sociology	1	
60748	M Sociology and Social Research (research)	1	
60370	M Sociology of Culture, Media and the Arts (research)		1
6619	Sociaal-culturele wetenschappen		2
50005	B Antropologie		1
50035	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie	5	1
50253	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingsstudies		1
56614	B Culturele Antropologie en Sociologie der Niet-Westerse Samenlevingen		3
6614	culturele antropologie en sociologie der Niet-Westerse samenlevingen		8
75029	M Amsterdam Master's in Medical Anthropology		1
60211	M Comparative Asian Studies	1	1
60156	M Cultural Anthropology and Development Sociology	1	
60157	M Cultural Anthropology and Development Sociology (research)		1
60378	M Cultural Anthropology: Sociocultural Transformation (research)	1	
60745	M Culturele Antropologie	1	
60253	M Culturele Antropologie en Ontwikkelingsstudies	1	
66614	M Culturele Antropologie en Sociologie der Niet-Westerse Samenlevingen	1	1
60050	M Cultuur, Organisatie en Management	1	1
75015	M Latijns-Amerika Studies	1	
60198	M Medische Antropologie en Sociologie	1	1
66631	M Migration, Ethnic relations and Multiculturalism (research)	1	
60049	M Social and Cultural Anthropology	1	1
75012	M Development Studies (M.A.)	1	1
75098	M Erasmus Mundus Master's Program in Public Policy (joint degree)	1	
60465	M Globalisation and Development Studies	1	
60218	M Human Geography, Planning and Development Studies (research)	1	
60329	M International Development Studies	1	
60731	M Ontwikkelingsgeografie	1	

75011	M Urban Management and Development (M.A.)		1
75011	M Urban Management and Development (M.Sc.)	1	
6187	Ontwikkelingsstudies		1
6606	Politologie		5
6606	Politologie & bestuurskunde		2

Subsector geografie			
Isat nr	Opleiding	Actueel	Historisch
56947	B Geografie, Planologie en Milieu	1	
56622	B Planologie		2
56620	B Sociale Geografie		2
56838	B Sociale Geografie en Planologie	5	1
56194	B Technische Planologie	1	
6636	Demografie		1
60656	M Culturele Geografie	1	
60727	M Economics and Geography		1
60657	M Economische Geografie	1	
60466	M Human Geography	2	
60166	M Human Geography and Planning (research)	1	
75066	M Master City Developer	1	
70165	M Master Urban Management	1	
60217	M Metropolitan Studies (research)	1	
66622	M Planologie	7	1
60658	M Population Studies	1	
60660	M Regional Studies: Spaces and Places, Analysis and Intervention (research)	1	
66620	M Sociale Geografie	4	2
66653	M Sociale Planologie	1	
60659	M Vastgoedkunde	1	
6622	Planologie		6
6838	Sociaal-Ruimtelijke Wetenschappen		8
6620	Sociale geografie		6
6194	Technische planologie		1
56839	B Milieu-maatschappijwetenschappen	1	1
6182	Beleidsgerichte milieukunde		1
60045	M Environment and Resource Management	1	
75039	M Environmental and Energy Management	1	
66839	M Milieu-Maatschappijwetenschappen	1	
66194	M Technische Planologie	1	
6839	Milieu-maatschappijwetenschappen		2

Subsector politicologie en bestuurskundige opleidingen			
Isat nr	Opleiding	Actueel	Historisch
56606	B Politologie	4	1
6627	Bestuurskunde		10
69314	M Conflict Resolution and Governance	1	
60203	M Political Science	3	1

Z.1 Bijlage Indeling van sectoren

60421	M Political Science and Public Administration (research)	1	
60160	M Political Science Research: Institutional Analysis (research)		1
66606	M Politicologie	1	2
50007	B Bestuur en Organisatie	1	
50007	B Bestuurs- en Organisationswetenschap	1	
56627	B Bestuurskunde	4	3
34464	B Bestuurskunde/Overheidsmanagement	1	
59303	B European Studies		1
6427	Bestuurs- en organisatiewetenschap		1
6461	Juridische bestuurswetenschappelijke opleiding		1
60446	M Bestuurs- en Organisationswetenschap	2	
75057		1	
66627	M Bestuurskunde	4	2
60416	M Management van de Publieke Sector	1	
75080	M Master of Public Information Management	1	
60020	M Public Administration	3	1
60155	M Public Administration: Institutional Change and Reform (research)		1
75055	M Public Finance Management	1	
60328	M Public Policy and Human Development	1	
60391	M Research in Public Administration and Organizational Science (research)	3	
6468	Recht, beleid en management		1
56654	B European Public Administration	1	
56051	B Europese Studies	1	
60116	M Analysing Europe	1	
60003	M European Public Affairs	1	
69303	M European Studies	2	
60377	M European Studies (research)	1	
60500	M European Union Studies	1	
60700	M International and European Legal Studies		1
60448	M International Public Management and Public Policy	1	
75022	M International Relations and Diplomacy	1	
50754	B Organisationswetenschappen	1	
34065	B Veranderingsmanagement		1
6632	Beleids- en organisatiewetenschappen		2
60052	M Beleid, Communicatie en Organisatie	1	1
70156	M Master Projectmanagement	2	
60754	M Organisation Studies	1	
60001	M Organisational Learning		1
75083	M Risicomanagement	1	
69315	M Sustainability Science and Policy	1	
39268	B Integrale Veiligheidskunde	2	
60417	M Crisis and Security Management	1	
70071	M Executive Master of Security and Defence	1	
60367	M Master of Science in Policing	1	1

Subsector maatschappelijke hulp en dienstverlening

Isat nr	Opleiding	Actueel	Historisch
80086	AD Ervaringsdeskundige in de Zorg	1	
80118	AD Jeugdwerker	1	
80090	AD Sociaal Financiële Dienstverlening	1	

Z.1 Bijlage Indeling van sectoren

80119	AD Welzijn en zorg voor ouderen	1	
34082	B Arbeidskunde en Reïntegratie		1
34644	B Creatieve Therapie	6	6
34610	B Culturele en Maatschappelijke Vorming	26	22
39207	B Danstherapie		2
35146	B Godsdienst-pastoraal Werk	10	7
30007	B Imam/Islamitisch Geestelijk Werker	2	
34616	B Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	37	26
39206	B Muziektherapie		2
34641	B Sociaal Juridische Dienstverlening		2
34617	B Sociaal Pedagogische Hulpverlening	40	27
34641	B Sociaal-Juridische Dienstverlening	14	12
34116	B Social Work	6	
39236	B SZ-Professional	2	
70118	M Contextuele Hulpverlening	1	
70131	M Islamitische Geestelijke Verzorging	1	
70018	M Stressmanagement en Reïntegratie		2
70162	M European Master in Social Work	1	
40019	M Jeugdzorg	1	
70161	M Master Social Work & Innovation	1	1
70137	M Rehabilitation Counselor	1	
44116	M Social Work	2	
49500	M Social Work (joint degree)	2	
75028	M Sociale Interventie	1	1
70135	M SZ	2	

Subsector overig			
Isat nr	Opleiding	Actueel	Historisch
80073	AD Human Resource Management	6	
80002	AD Personeel en Arbeid		4
34609	B Human Resource Management	2	
34609	B Personeel en Arbeid	33	34
34514	B Personeelsmanagement		13
50755	B Personeelwetenschappen	1	
4536	Kort HBO Personeelsmanagement		4
70025	M Arbeids- en Organisatiekunde		1
70063	M Begeleidingskunde	1	
70081	M Career Development		2
70090	M Conflictmanagement	1	
70140	M Human Development	1	
70026	M Human Resource Management	1	
60075	M Human Resource Studies	1	
70026	M Managing Human Resources		1
70158	M Master Coaching	2	
70159	M Master Human Resource Management	2	
70182	M Master of Human Resource Management	1	
70074	M OrganisatieCoaching	1	

Z.1 Bijlage Indeling van sectoren

75090	M Public Human Resource Strategy	1	
6626	Personeelwetenschappen		2
34405	B Communicatie	1	1
56615	B Communicatiewetenschap	4	1
50374	B International Bachelor's Programme in Communication and Media	1	
6615	Communicatiewetenschap		3
66615	M Communicatiewetenschap	3	2
60163	M Communication Science (research)	1	
60713	M Communication Studies	2	
75082	M Erasmus Mundus Master Journalism, Media and Globalisation (joint degree)	1	
6648	Toegepaste communicatiewetenschap		1
56469	B Criminologie	5	1
6469	Criminologie		6
60419	M Criminaliteit en Rechtshandhaving	2	
66469	M Criminologie	4	3
60418	M Forensische Criminologie	2	
34040	B Sport en Bewegen	3	5
34059	B Sport en Bewegingseducatie	3	3
50756	B Vrijetijdwetenschappen	1	1
60078	M Leisure Studies	2	
70083	M Master of Sports	1	1
6633	Vrijetijdwetenschappen		2
6630	Arbeid en sociale zekerheid		1
50020	B Bachelor University College Maastricht		1
34081	B Circulatiemanagement		1
39199	B Counselling	1	
34078	B Executive Manager		1
34649	B Informatiedienstverlening en -management		2
39119	B Islamitische Theologie	1	
34087	B Vrije studierichting Maatschappij		1
34074	B Watermanagement		2
6617	Cognitiewetenschap		1
6460	Internationaal-juridisch		2
60122	M Master University College Maastricht		1
70106	M Sociale Architectuur	1	
6093	Oost-Europees Juridische Opleiding		1
6639	Sociaal-wetenschappelijke informatica		1
6646	Technische cognitiewetenschap		1

Bron: CROHO, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2015

Bijlage Beleidsmaatregelen van invloed op de sector Gedrag & Maatschappij

<u>Differentiatie en flexibilisering .....</u>	<u>2</u>
<u>Tijdljn van beleidsmaatregelen .....</u>	<u>2</u>

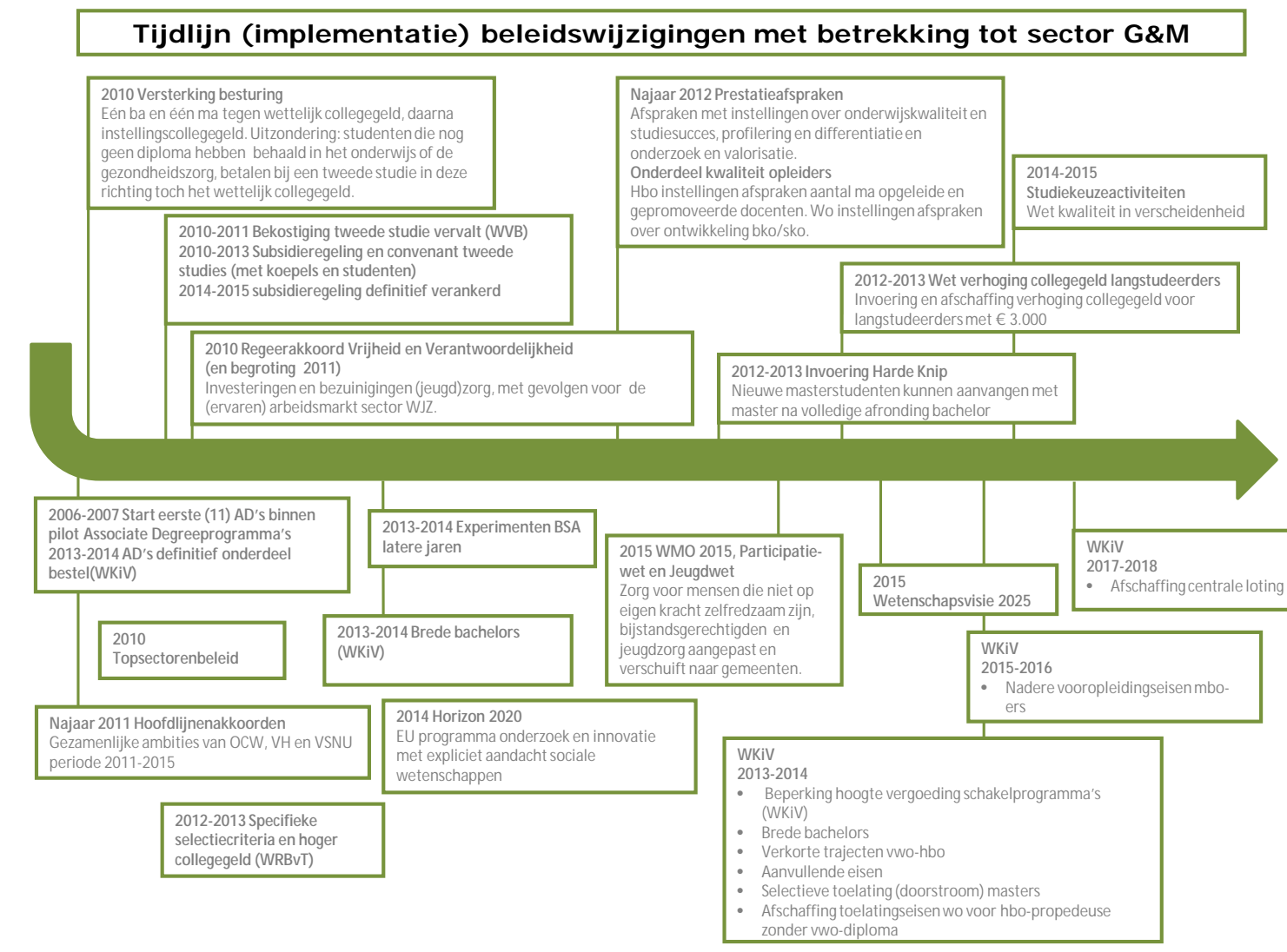
Differentiatie en flexibilisering

In het hoger onderwijs zijn er de laatste jaren op een aantal gebieden flinke veranderingen gaande. Zo ambieert Nederland een plek in de top vijf van kenniseconomieën in de wereld, wordt er meer verantwoordelijkheid van studenten en besturen gevraagd en wordt er ingezet op differentiatie en flexibilisering. Er zijn verschillende beleidsmaatregelen getroffen om dergelijke veranderingen te realiseren. Met het topsectorenbeleid, bijvoorbeeld, wordt geïnvesteerd in kennisgebieden waar Nederland goed in is en die een grote economische waarde hebben. Met de wet versterking besturing is de bekostiging voor studenten beperkt, waardoor zij worden aangemoedigd betere studiekeuzes te maken en binnen een redelijke termijn af te studeren. Tegelijkertijd wordt van besturen gevraagd dat zij de randvoorwaarden creëren die de studenten hiertoe in staat stellen. Differentiatie wordt onder meer vormgegeven door de verscheidenheid aan soorten opleidingen te vergroten en instellingen zich duidelijker te laten profileren. Bij flexibilisering valt te denken aan meer mogelijkheden voor deeltijd studeren en het inrichten van je eigen studie, waardoor aan de wensen van verschillende groepen studenten tegemoet wordt gekomen. Daarnaast kan ook ander beleid, niet direct gericht op onderwijs, belangrijke consequenties voor onderwijs en onderzoek hebben. Zo hebben aanpassingen in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) effect op de vaardigheden die van werknemers in dit veld worden gevraagd. Om hier aan te voldoen zullen deze vaardigheden hun plaats moeten krijgen in het onderwijs.

Tijdlijn van beleidsmaatregelen

Figuur Z.2.1 geeft een overzicht van de belangrijkste veranderingen voor de sector Gedrag & Maatschappij. Het is een combinatie van beleidswijzigingen die van toepassing zijn op het hele stelsel van hoger onderwijs (voornamelijk afkomstig uit Monitor beleidswijzigingen, ResearchNed) en sectorspecifieke beleidswijzigingen. Zoals ook in de Monitor Beleidsmaatregelen 2014 wordt gesteld, is het niet mogelijk strikte causale verbanden vast te stellen tussen beleidsmaatregelen en veranderingen in kencijfers (2014, p.8). Regelingen overlappen en vele andere factoren beïnvloeden de keuzes en het gedrag van studenten.

Figuur Z.2.1: Sector Gedrag & Maatschappij: tijdlijn beleidswijzigingen met betrekking tot de sector. Bron: Monitor beleidsmaatregelen 2013/wetten.nl

Bijlage Literatuurstudie over de sector Gedrag & Maatschappij

Literatuur over onderwijs.....	2
Literatuur over onderzoek.....	5

Literatuur over onderwijs

Gedrag & Maatschappij is lijm voor de samenleving

Het beeld dat uit de literatuur naar voren komt, schetst een sector met een belangrijke maatschappelijke functie. Afgestudeerden van de universitaire opleidingen worden voorbereid op functies in het maatschappelijk domein, onderwijs en onderzoek. De hbo-opleidingen en de klinische gedragswetenschappen leiden op tot beroepen die de geestelijke gezondheid, sociale samenhang en participatie van burgers in de maatschappij bevorderen. Onderzoek op het gebied van Gedrag & Maatschappij wordt door velen als een belangrijk element gezien om, al dan niet in samenwerking met andere disciplines, hedendaagse uitdagingen op zeer uiteenlopende gebieden aan te gaan. De sector dient op deze manier als een soort lijm voor de samenleving. Om deze rol goed te vervullen zal de sector zich moeten blijven ontwikkelen en bewijzen en zal de sector in moeten spelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Ondanks deze uitdagingen, lijkt in ieder geval geoorloofd te zeggen dat het brede gebied van de gedrags- en maatschappijwetenschappen een belangrijk onderdeel van het kennislandschap uitmaakt.

In de literatuur over deze sector wordt informatie gegeven over drie soorten onderwijs:

- Sociale Wetenschappen (voornamelijk wo);
- Onderwijswetenschappen;
- Hogere sociale studies (voorheen sociaal agogische opleidingen).

Hieronder wordt dieper op alle drie soorten onderwijs ingegaan.

Sociale Wetenschappen

Een belangrijk document is het Sectorplan Sociale Wetenschappen van de Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (CSSW). Deze commissie is in opdracht van OCW opgesteld door de Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) en het DSW (Disciplineorgaan Sociale Wetenschappen). Laatstgenoemd orgaan bestaat uit de decanen van de faculteiten sociale wetenschappen

Bij haar beschouwing gaat de commissie in principe uit van het HOOP-gebied¹ Gedrag & Maatschappij, een voorloper van de door ons gebruikte CROHO-indeling. Het HOOP-gebied Gedrag & Maatschappij wordt door hen onderverdeeld in disciplinegroepen (Economie en Bedrijfskunde, Gedrag en Onderwijs, Recht en Bestuur, Sociale Wetenschappen. Hoewel het hbo kort wordt genoemd, richt dit rapport zich voornamelijk op het wo.

De belangrijkste punten uit dit rapport worden hieronder samengevat.

Hoewel ook bij een aantal (vooral klinische) sociaal wetenschappelijke opleidingen de nadruk op beroepsvaardigheid ligt, komen veel afgestudeerden van deze opleidingen te werken in posities waar generieke competenties van belang zijn. Afgestudeerden in de sociale wetenschappen zullen vaak op maatschappelijke functies terechtkomen, waardoor het van belang is het curriculum aan te passen aan de eisen van diezelfde maatschappij.

De CSSW stelt dat het CROHO-onderdeel Gedrag & Maatschappij de grootste sector is voor wat betreft de aantallen instromende studenten (CSSW, p.37). Gedrag & Maatschappij kent een breed spectrum aan eenjarige masters, soms onderverdeeld in aparte 'tracks' of programma's. Relatief weinig studenten in deze sector volgen een deel van hun studie in het buitenland. CSSW brengt dit in verband met de eenjarige master (zie ook hieronder), die minder tijd en ruimte biedt om in het buitenland te gaan studeren.

Financieel gezien bevindt Gedrag & Maatschappij zich in een relatief achtergestelde positie ten opzichte van andere sectoren (CSSW, p.36). Het Ministerie van OCW bekostigt opleidingen op een van de volgende drie niveaus: laag, hoog en top. De sector Gedrag & Maatschappij ontvangt financiering op het lage niveau. Daarnaast loopt de bekostiging

¹ Afkorting van Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan.

van het hele hoger onderwijs enigszins terug en worden verschillende maatregelen ingevoerd die gelden voor alle onderdelen van het hoger onderwijs. Deze ontwikkelingen zetten vooral druk op de faculteiten met grote aantallen studenten. Binnen Gedrag & Maatschappij leiden deze veranderingen tot een relatief grote onderwijslast.

Ook bij de masters is Gedrag & Maatschappij volgens de CSSW achtergesteld ten opzichte van sommige andere sectoren. De wettelijke bekostigingsduur maakt het voor de sector Gedrag & Maatschappij financieel onaantrekkelijk om veel tweejarige masters aan te bieden, waar dit voor technische en bètaopleidingen wel mogelijk is. Kenmerkend voor de sector zijn dan ook veel eenjarige masters, wat in dit opzicht internationaal een achterstand oplevert. CSSW (p.38) ziet hierin een gevaar, omdat studenten zo onvoldoende verdieping krijgen en te weinig worden toegerust op onderzoek en de beroepspraktijk. Ook wordt aangegeven dat een eenjarige master gevolgen heeft voor de bacheloropleidingen. Om te compenseren voor de korte masterduur, wordt de keuzevrijheid in de bachelorfase vaak beperkt en worden deze met name disciplinair geprogrammeerd. Waar wel een brede bachelor wordt genoten, ondervinden studenten vaak problemen bij de aansluiting op de disciplinair georganiseerde masters, voornamelijk in de gedragswetenschappen. Hoewel het over het algemeen dus moeilijk is langere masters te bekostigen, kent de sector toch een aantal tweejarige researchmasters, waarbij de koppeling tussen onderwijs en onderzoek nadrukkelijker aanwezig is dan bij andere programma's.

Ook op het gebied van klinische (wo-)opleidingen heeft de CSSW het een en ander aan te merken. Deze opleidingen kennen een hoge instroom en een toenemend tekort aan stageplaatsen. Ook de onduidelijke toekomst van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) heeft hier invloed op. Daarnaast kent dit gebied een (internationaal) afwijkende structuur van de master- en postdoctorale fase. De master bij klinische specialisaties is een jaar korter dan in de meeste andere EU-landen, waardoor eerst een deficiëntie moet worden weggewerkt alvorens studenten kunnen worden toegelaten tot buitenlandse postdoctorale trajecten. Binnen Nederland worden dergelijke trajecten, leidend tot een BIG-registratie als gezondheidszorgpsycholoog, formeel los van de universiteiten aangeboden. Afgestudeerden moeten solliciteren op een zeer beperkt aantal opleidingsplaatsen, met als gevolg een laag toelatingspercentage van onder de 15 procent (CSSW, 2014, p.39). Om ervaring op te doen en daarmee de kans op toelating te vergroten, werken veel afgestudeerden jarenlang en vaak onbetaald in de gezondheidszorg. CSSW pleit daarom voor het ontwikkelen van selectieve tweejarige masters met aansluiting op verkorte eenjarige postdoctorale opleidingen tot gz-psycholoog. Deze zouden het arbeidsmarktperspectief verbeteren en beter aansluiten op de internationaal gangbare praktijk.

Onderwijswetenschappen

Door de Commissie Sectorplan Onderwijswetenschappen (CSO, 2014) is in opdracht van de VSNU een sectorplan Onderwijswetenschappen opgesteld. Dit plan gaat over wo-opleidingen binnen Onderwijskunde, Pedagogische wetenschappen, Universitaire lerarenopleidingen en andere disciplines binnen de maatschappij en gedragswetenschappen die zich op onderwijs richten (CSO, 2014).

De opleidingen die opleiden tot een lesbevoegdheid maken bij de indeling van de inspectie onderdeel uit van de sector Onderwijs en vallen dus buiten de sector Gedrag & Maatschappij. De overige opleidingen uit het sectorplan van de CSO vallen grotendeels samen met onze subsector pedagogische opleidingen.

In het sectorplan onderwijswetenschappen wordt gewezen op het belang en de noodzaak van goed onderwijs in Nederland als fundering voor de economie (CSO, 2014). Onderwijs wordt gezien als het middel om te concurreren en het innovatievermogen in een globaliserende wereld te bewerkstelligen. De eisen aan het onderwijs zullen de komende jaren alleen maar strenger worden aangezien onderwijs steeds meer gezien wordt als sleutelfactor voor welzijn en succes.

In de onderwijswetenschappen daalt de laatste jaren het aantal opleidingen. De kwaliteit van de opleidingen is volgens de visitatiecommissie van de NVAO voldoende. Een kritische noot over de kwaliteit van de opleidingen is dat wetenschappelijke kennis nog te weinig wordt ingezet in uitdagende en aantrekkelijke onderwijswetenschappelijke programma's. Daarvoor zou een vernieuwing van het curriculum gewenst zijn. Van onderwijswetenschappers wordt een visie gevraagd op hoe kennis, opgedaan in het onderwijs, kan bijdragen aan maatschappelijke en technische innovatie. De integratie van vakken is hierbij van belang en daarbij de koppeling tussen theorie en praktijk (CSO, 2014).

Hogere sociaal agogische studies – hogere sociale studies

In de sectoranalyse hso (2011) uitgevoerd op verzoek van de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO, 2011) en in opdracht van het Ministerie van OCW, wordt ingegaan op de sociaal agogische opleidingen. Het domein, zoals het rapport dat hanteert, bevat voor het grootste gedeelte hbo-studies en voor het wetenschappelijk onderwijs de opleidingen pedagogiek. De sectoranalyse kondigt een verschuiving in de hogere sociaal agogische opleidingen aan, waarin het aandeel zorg voor sociaal-agogische beroepen belangrijker wordt door wijzigingen in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Volgens het rapport leiden de opleidingen op tot beroepen die gericht zijn op het mensen optimaal te laten functioneren in hun sociale omgeving en in organisaties, zowel op individueel als op collectief niveau. Zij dienen de samenleving door het bevorderen van de sociale cohesie, participatie en kwaliteit van leven. Dit benadrukt de noodzaak en waarde van deze opleidingen. De hogere sociaal-agogische opleidingen zijn daarmee nauw verweven met de ontwikkelingen in de maatschappij en dienen hierop aan te sluiten.

De verkenningcommissie hso adviseert in haar rapport 'Meer van waarde' (2014) voor meer transparantie van het onderwijsaanbod en voor meer profilering van de opleidingen voor sociaal werk. Het rapport spreekt over hbo opleidingen zoals die bij de indeling van de Vereniging Hogescholen vallen onder de sector sociale studies. Deze opleidingen worden sinds 2015 niet meer aangeduid met de term 'hogere sociale agogische studies' maar met de verzamelnaam hogere sociale studies. Het advies van de verkenningcommissie gaat over wat de ontwikkelingen in het veld betekenen voor het onderwijsaanbod van hogescholen. Ook geeft de commissie aan dat vanuit een gemeenschappelijke stam specialisatie plaatsvindt tot bachelor niveau en dat vandaar uit doorontwikkeling tot echte generalist kan plaatsvinden. Huidige ontwikkelingen in Nederland zoals de integratie van de netwerksamenleving, de bezuinigingen in verschillende sectoren en, daarmee samenhangend, de decentralisatie van sociaal beleid spelen een rol in deze sector. Daarom adviseert de commissie het onderwijs te ordenen in drie brede 'profielen'; sociaal werk in de wijk, sociaal werk in de zorg en sociaal werk in het jeugd domein (werktitels). Meerdere hogescholen zullen overgaan naar een brede bachelor met deze profielen.

De indeling van hbo opleidingen door de Vereniging Hogescholen in zeven sectoren² sluit maar deels aan bij de indeling naar CROHO onderdelen en de gelijknamige sectoren die de inspectie hanteert. De opleidingen in de sectoren 'pedagogisch' en 'sociale studies' van de Vereniging Hogescholen vallen binnen de sector Gedrag & Maatschappij, maar ook opleidingen uit de sector 'economie' van de Vereniging Hogescholen, zoals sociaal juridische dienstverlening, vallen onder Gedrag & Maatschappij.

---

² economie, gezondheidszorg, kunst, landbouw, pedagogisch, sociale studies en techniek

Literatuur over onderzoek

Wat betreft wetenschappelijk onderzoek, scoort de sector Gedrag & Maatschappij in bepaalde opzichten goed. Zo stelt de KNAW op basis van diverse bibliometrische analyses dat veel onderzoek binnen deze sector tot de internationale top behoort. Met name publicaties in de disciplines bestuurskunde, communicatiewetenschappen, sociologie en een groot aantal deelgebieden binnen de psychologie kennen een hoge impactwaarde (KNAW 2013, pp.23-24). Desondanks concludeert de CSSW dat de sociale wetenschappen er onvoldoende in slagen "... om aan te geven welk belang er gemoeid is met de inbreng van sociale wetenschappen in de technologisch gestuurde innovatieprocessen" (CSSW 2014, p.63).

Op aanvraag van de staatsecretaris, publiceerde de KNAW in 2013 een rapport over de effecten van universitaire profilering en topsectorenbeleid op de Nederlandse wetenschap. Onder topsectoren worden verstaan: Agri & Food, Chemie, Creatieve Industrie, Energie, High Tech, Tuinbouw, Life Sciences & Health, Logistiek en Water (www.topsectoren.nl). Hoewel het eindresultaat van dit beleid uiteraard een positieve impact moet hebben op de Nederlandse wetenschap, is het aannemelijk dat andere sectoren hierbij achtergesteld zullen raken. In het rapport wordt derhalve onderzocht of deze beleidsontwikkelingen leiden tot 'witte vlekken': wetenschappelijke expertise of gebieden die in het Nederlandse wetenschapsbestel ontbreken of dreigen te verdwijnen, waarbij dit vanuit nationaal of internationaal perspectief onwenselijk is (KNAW 2013, p.21).

Sociale Wetenschappen

Er bestond vooral zorg over de positie van de sociale en geesteswetenschappen, waarbij werd vermoed dat deze onevenredig werden achtergesteld. Hoewel de KNAW concludeert dat het nog te vroeg is om te spreken van echte 'witte vlekken', stelt men dat de positie van de sociale wetenschappen, met name wat betreft onderzoek, onder druk staat (KNAW 2013, p.38-39). Oorzaken die worden gegeven zijn een toenemende verschuiving in de geldstroom van vrij- naar vraaggestuurd onderzoek; een ombuiging van programma's naar thema's die aansluiten bij de topsectoren; en slinkende ruimte voor disciplinair onderzoek. Het zou de sociale wetenschappen hierbij ontbreken aan een overkoepelende visie om tegenwicht te bieden tegen deze ontwikkelingen. Het sectorplan sociale wetenschappen van de CSSW vormt een reactie op deze constatering van de KNAW.

Ook op Europees niveau lopen de sociale wetenschappen (financieel) achter op veel andere gebieden. Zo stelt de League of European Research Universities (LERU 2012): "... Social Science and Humanities research remains a relatively new domain in European funding schemes, with a proportionally small share of funds" (p.4). In ditzelfde rapport wordt echter ook gesteld dat deze bekostiging langzaamaan toeneemt. Dit wordt gezien als indicator voor een toenemende erkenning van het belang van deze studiegebieden.

Ondanks deze financieel relatief achtergestelde positie, wordt in diverse gremia veel waarde gehecht aan de sector Gedrag & Maatschappij. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn de kennissamenleving en een toenemende focus op praktische vraagstukken en interdisciplinariteit; allen kenmerken die lijken in te spelen op de ontwikkelingen die de KNAW noemt.

De CSSW legt de opkomst van de kennissamenleving of -economie in de tweede helft van de jaren negentig van de vorige eeuw (CSSW 2014, p.26). De Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid spreekt in dit verband over "... het toegenomen belang van deze immateriële component, namelijk kennis, in het productieproces" (WRR 2002, aangehaald in SWR 2006, p.5). Het belang van kennis als concurrentiefactor is sindsdien

vaak herhaald en bijvoorbeeld terug te zien in het topsectorenbeleid, oproepen tot valorisatie en de aanbevelingen van de commissie Veerman in 2010 (KNAW 2013 en CSSW 2014, pp.26-27). Zowel de KNAW als de CSSW merken overigens op dat het meer inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen al vóór de jaren negentig in gang is gezet (KNAW 2013, p.24 en CSSW 2014, p.25). Hoewel, zoals hierboven geschetst, dergelijke ontwikkelingen over het algemeen negatieve gevolgen hebben gehad voor de sector, zien een aantal auteurs hierin juist een belangrijke rol voor de sociale wetenschappen weggelegd.

In een rapport over de rol van de gedrags- en maatschappijwetenschappen, bijvoorbeeld, plaatst ook de Sociaal-Wetenschappelijke Raad de (gewenste) ontwikkelingen in het perspectief van de kennissamenleving. Zij onderschrijven het belang van industriële en technologische vernieuwing, maar merken daarbij op dat deze "... echter alleen kans van slagen [heeft] indien de menselijke en maatschappelijke factoren die voor deze vernieuwingen noodzakelijk zijn een centrale rol worden toebedeeld" (SWR 2006, p.5).

De gedrags- en maatschappijwetenschappen stellen ons in staat de interacties tussen kennis en techniek en diverse meso- en macroprocessen in de samenleving te begrijpen en te beïnvloeden. Inzicht in de eigenschappen van de mens als kennisdrager en – verwerker, en van de maatschappelijke factoren die innovatie en opname van nieuwe kennis stimuleren dan wel belemmeren, worden hierbij als essentiële onderdelen van de kennissamenleving gezien. De SWR plaatst haar notitie in een reeks adviesrapporten waarin het belang van de sociale wetenschappen nadrukkelijk wordt erkend, zoals het Advies van de Raad van Economisch adviseurs (REA, 2005) en het rapport van de Commissie Dynamisering (2006).

In aansluiting hierop, wordt in het Sectorplan Sociale Wetenschappen 2014 (CSSW, 2014) gesproken over de "relevantie van het onderwijs en onderzoek in een samenleving die zich gesteld ziet voor grote, complexe en samenhangende uitdagingen op maatschappelijk en individueel niveau" (p.63). Ook in de Wetenschapsvisie 2025 van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) wordt opgemerkt dat de sociale wetenschappen "...een belangrijke bijdrage aan het maatschappelijk debat en aan beleidsontwikkeling, bijvoorbeeld bij vraagstukken op het gebied van arbeidsmarkt, milieu, gezondheidszorg en onderwijs" leveren (OCW 2015, p.19).

Op Europees niveau wordt de rol van de sociale wetenschappen eveneens erkend en binnen bredere maatschappelijke ontwikkelingen geplaatst. Met name in het recent gestarte onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 (H2020) van de Europese Commissie heeft de sector een expliciete rol voor zichzelf weten te bemachtigen. Met H2020, centraal gepositioneerd in de Europa 2020-strategie, wil de EU bijdragen aan slimme, duurzame en inclusieve groei. H2020 spitst zich toe op drie gebieden: wetenschap op topniveau, industrieel leiderschap en maatschappelijke uitdagingen. De maatschappelijke uitdaging worden uitgesplitst in de volgende gebieden:

- gezondheid, demografische veranderingen en welzijn;
- voedselveiligheid, duurzame landbouw en bosbouw, onderzoek voor zee-, kust- en binnenwater en de bio-economie;
- veilige, schone en efficiënte energie;
- intelligent, groen en geïntegreerd vervoer;
- klimaatactie, milieu, hulpbronefficiëntie en grondstoffen;
- Europa in een veranderende wereld — inclusieve, innovatieve en reflectieve maatschappijen;
- veilige samenlevingen — bescherming van de vrijheid en veiligheid van Europa en de Europese burgers.

Binnen het H2020 programma wordt onder de kop 'sociale en humane wetenschappen' (SHW) een belangrijke rol toegekend aan disciplines binnen de sector Gedrag &

Maatschappij. Het sociaal-humane perspectief wordt hier eveneens als essentieel element gezien om investeringen in wetenschap en technologie maximaal te laten renderen. Technologie alleen kan geen veilige maatschappij creëren, zo wordt gesteld, maar dient ingebed en begrepen te worden binnen de sociale en culturele dimensie. Hiertoe wordt SHW-onderzoek geïntegreerd in elk van de algemene doelstellingen van het programma. Door het SHW-perspectief te betrekken in zowel de ontwerp-, ontwikkeling- en implementatiefase van onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe technologieën, wordt verondersteld dat deze projecten meer zullen bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen (EC, 2014, p.18). Daarnaast wordt door sommigen binnen dit traject ingezet op verdere ontwikkeling van Europese Onderzoeks-infrastructuren (European Research Infrastructures, ERIC's, LERU, 2012). Voor de sociale wetenschappen bestaat hiertoe de European Social Survey Infrastructure (ESSI).

Deze integratie in breder onderzoek laat ook het belang van interdisciplinariteit zien; een richting die in meer publicaties wordt aangehaald als belangrijke ontwikkelingsrichting. De CSSW geeft bijvoorbeeld aan dat er binnen de sociale wetenschappen in toenemende mate wordt samengewerkt met andere wetenschapsdomeinen, waaronder life sciences en bètawetenschappen (CSSW 2014, p.29). Daarnaast wordt aangegeven dat "versterking van de interdisciplinaire samenwerking over de grenzen van de wetenschapsgebieden heen ... het belang van de inbreng van sociale wetenschappen duidelijker [zal] laten blijken" (CSSW 2014, p.63). In het verlengde hiervan wordt onder meer gepleit voor interdisciplinariteit binnen Gedrag & Maatschappij zelf, waarbij interactie tussen het niveau van het individu en maatschappelijke contexten op meso- en macroniveau niet gescheiden kunnen worden. Ook de League of European Research Universities zet bij de bespreking van Europese uitdagingen expliciet in op interdisciplinaire samenwerking (LERU 2012).

Onderwijswetenschappen

Ook bij de onderwijswetenschappen is er in verminderde mate aandacht voor puur wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast wordt er weinig gebruik gemaakt van de uitkomsten uit eigen onderzoek om het onderwijs aan hoge scholen of universiteiten te verbeteren (CSO, 2014). De wens is dat onderzoek een betere verbinding heeft met de praktijk en de beleidsvoering. In het rapport van de CSSW (2014) wordt ook gepleit voor meer samenhang tussen onderwijs en onderzoek in het wetenschappelijk onderwijs. Om kleinere masteropleidingen te laten bestaan, adviseert de CSO om joint degrees te stimuleren. Dit sluit aan bij de gedachte dat er constant vernieuwing, profilering en samenwerking moet plaatsvinden in de sector om zo voorbereid te zijn op de toekomst (CSO, 2014).

De CSO concludeert dat het Nederlands onderzoek op het gebied van onderwijswetenschappen van hoge kwaliteit is en internationaal goed staat aangeschreven. Volgens de commissie heeft het onderzoek een grote mate van relevantie voor de praktijk. Dit wordt echter niet zo ervaren door beleidsmakers en de onderwijspraktijk. Daardoor is de impact van het onderzoek op de onderwijspraktijk en op het beleid beperkt, terwijl de waarde hiervan wel hoog wordt geschat. Om de impact te stimuleren worden er bijvoorbeeld academische werkplaatsen gerealiseerd.

Bijlage Literatuurlijst

Literatuurlijst	2
Nageslagen documentatie.....	2

Literatuurlijst

CSO (2014). *Sectorplan Onderwijswetenschappen: Wetenschappen voor het onderwijs*. Commissie Sectorplan Onderwijswetenschappen (CSO) in opdracht van de Vereniging van Universiteiten (VSNU).

CSSW (2014). *Sociale wetenschappen: Verantwoord en Verantwoordelijk. Sectorplan Sociale Wetenschappen 2014*. Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Vereniging Hogescholen (2014). *Meer van Waarde: Kwaliteitsimpuls en ontwikkelrichting voor het hoger sociaal agogisch onderwijs*. Den Haag: verkenningcommissie hoger sociaal agogisch onderwijs in opdracht van Vereniging Hogescholen.

Nageslagen documentatie

AWT (2014). *De kracht van sociale innovatie*. Den Haag: Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT).

AZW (2011). *Arbeid in Zorg en Welzijn 2010: Stand van zaken en vooruitblik voor de sector Zorg en de sector Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening, Jeugdzorg en Kinderopvang*. Zoetermeer: Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (AZW).

Baars, G. et al (2012). *Pilot Nominaal = Normaal bij de Faculteit der Sociale Wetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam/Risbo.

Commissie Levelt (2006). *Reguliere masteropleidingen psychologie in Nederland: is een tweejarig curriculum noodzakelijk?* Commissie Levelt in opdracht van Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO).

EC (2014). *Horizon 2020 in het kort: Het kaderprogramma van de EU voor onderzoek en innovatie*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie. Europese Commissie - Directoraat-generaal Onderzoek en Innovatie (EC).

Ecorys (2011). *Sectoranalyse HSAO: Sociaal-agogisch en pedagogisch hoger onderwijs*. Rotterdam: Ecorys in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Geoghegan-Quinn, M. (2011). *The future of Social Sciences and Humanities in Horizon 2020*. Speech at the British Academy, London, 10 November 2011, Máire Geoghegan-Quinn, European Commissioner for research, Innovation and Science.

Glebbeek, A. en Vos, H. de (2000). *Heeft de sociologie een toekomst? Over de hardnekkige onvolledigheid van de sociologische beroepsopvatting*. Mens & Maatschappij, 75; 4.

HBO-raad (2009). *Opleiden voor de jeugdzorg: eindrapportage actualisering hbo*. HBO-raad/Vereniging Hogescholen.

KNAW (2006). *Samenleven en samenwerken: Een toekomst voor de Nederlandse sociologie*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

KNAW (2013). *Naar een raamwerk voor de kwaliteitsbeoordeling van sociaalwetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

Landelijk Overleg Masters HSAO (2012). *Masters in het sociaal agogisch domein: schets anno 2012*. Landelijk overleg Masters HSAO.

LERU (2012). *Social Sciences and Humanities: essential fields for European research and in Horizon 2020*. Leuven: League of European Research Universities (LERU), Advice Paper No.11.

LERU (2013). *The future of the Social Sciences and Humanities in Europe: collected LERU papers on the SSH research agenda*. Leuven: League of European Research Universities (LERU).

Linde, M. van der (2012). *Erfgoed van het Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs: Terugblik op ruim honderd jaar opleiden voor sociale beroepen 1899-2012*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht.

Mulder, K. (2014). *Verkenningcommissie Hoger sociaal agogisch onderwijs slaat plank mis*. Sociale Vraagstukken.

QANU (2012). *De dynamische cultuur van het wetenschappelijk onderwijs in de culturele antropologie: Een state of the art rapport*. Utrecht: Quality Assurance Netherlands Universities (QANU).

QANU (2013). *QANU jaarverslag 2013*. Quality Assurance Netherlands Universities (QANU).

Raub, W. (2006). *Een toekomst door ambachtelijke sociologie: De KNAW Verkenning Sociologie en het eindrapport Samenleven en Samenwerken. Een toekomst voor de Nederlandse sociologie*. Mens en Maatschappij, 2006, 81; 3.

ResearchNed (2013). *Monitor beleidsmaatregelen 2013. De relatie tussen beleidsmaatregelen, studiekeuze en studiegedrag. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Nijmegen: ResearchNed.

ResearchNed (2014). *Monitor beleidsmaatregelen 2014. Studiekeuze, studiegedrag en leengedrag in relatie tot beleidsmaatregelen in het hoger onderwijs. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Nijmegen: ResearchNed.

Sardes (2012). *Hbo'ers in de voorschool: Een eerste verkenning*. Utrecht: Sardes Wetenschappen in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Sardes (2013). *Hbo'ers in de vve*. Utrecht: Sardes in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Schnabel, P. (2014). *Onderwijs verdringt onderzoek in sociale wetenschappen*. Utrecht: DUB.

SER (2011). *Kwaliteit in verscheidenheid: Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap*. Den Haag: Sociaal-Economische Raad (SER).

Sectorraad HSAO (2008). *Vele takken, één Stam: Kader voor de hogere agogische opleidingen*. Den Haag: Sectorraad Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs.

SWR (2006). *Naar een effectieve kennissamenleving: De rol van de gedrags- en maatschappijwetenschappen in de opmaat naar morgen*. Sociaal-Wetenschappelijke Raad (SWR), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

SWR (2007). *Onderzoeksmasters in de sociale wetenschappen: Eerste ervaringen*. Advies van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad. Amsterdam: Sociaal-Wetenschappelijke Raad (SWR), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

SWR (2013). *De staat van de sociale wetenschappen*. Verslag van bijeenkomst van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad (SWR), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), 27 en 28 september 2013.

Vereniging Hogescholen (2015). *Koers voor de hogere sociale studies (voorheen hsa), beknopte weergave van de afspraken die hogescholen in verenigingsverband maakten over de uitwerking van het advies 'Meer van Waarde'*. Den Haag: Vereniging Hogescholen.

VIR (2002). *De onderwijsvisitatie Geografie: een onderzoek naar de kwaliteit van de opleidingen Geografie aan de Vlaamse Universiteiten*. Brussel: Vlaamse Interuniversitaire Raad.

VWS (2014). *Aanbiedingsbrief Capaciteitsplan 2013 voor de medische, tandheelkundige, klinisch technologische en psychologische vervolgoopleidingen*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Waslander, S. (2006). *Van idealist naar specialist: Over de relatie tussen sociologie en praktijk*. Mens & Maatschappij, 2006, 81; 3.

Wittek, R. (2010). *Komt een socioloog bij de dokter...* Sociologie, 2010, 6; 1.

WTI2 (2014). *Wetenschaps, technologie & innovatie indicatoren: Resumé WTI²*. Utrecht: Wetenschap Technologie en Innovatie Indicatoren (WTI2) in opdracht van Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap.

Websites:

- Studiekeuze123 (2015). Studierichtingen Studiekeuze123. Via: <http://www.studiekeuze123.nl/>
- Rijksoverheid (2015). Wetteksten. Via: <http://wetten.overheid.nl/zoeken/>
- Topsectoren (2015). Overzicht topsectoren. Via: <http://topsectoren.nl/home>

Bijlage Databronnen en definities

<u>Databestanden .....</u>	<u>2</u>
<u>Kengetallen .....</u>	<u>6</u>

Databestanden

1. BRON-HO (Basis Register Onderwijs (BRON) Hoger Onderwijs)

BRON-HO (voormalig CRI-HO) wordt door DUO Zoetermeer (Dienst Uitvoering Onderwijs) bewerkt en verrijkt tot 1cijferHO en is vervolgens door de inspectie bewerkt tot een instroomcohortbestand en een inschrijvingenbestand.

instroomcohortbestand

Een instroomcohort zoals door de inspectie gedefinieerd, bestaat uit unieke hoofdschrijvingen die 1 oktober van een jaar 't' de eerste keer voorkomen op een specifieke brin-isatcombinatie (domein brin-isat). Op het instroomcohortbestand worden de kengetallen instroom, switch, uitval en diplomarendement berekend.

- Neveninschrijvingen tellen niet mee.
- Het gaat om een hoofdschrijving aan een brin-isat. In het geval van meer dan één hoofdschrijving gekoppeld aan een onderwijsnummer, is de inschrijvingsstatus van het domein hoger onderwijs leidend. Er wordt dus maar één hoofdschrijving per onderwijsnummer geteld binnen een cohort.
- Een eerste hoofdschrijving aan een brin-isatcombinatie sluit niet uit dat de betreffende persoon al eerdere inschrijvingen heeft gehad in het hoger onderwijs aan andere brin-isatcombinaties.

inschrijvingenbestand

Het inschrijvingenbestand is het op onderwijsnummer ontdekkend BRON-HO. Het inschrijvingenbestand bestaat uit unieke hoofdschrijvingen per peildatum (1 oktober van jaar t). Op het inschrijvingenbestand wordt het aantal inschrijvingen naar relevante kenmerken berekend.

- Neveninschrijvingen tellen niet mee.
- Het gaat om een hoofdschrijving op 1 oktober van jaar t in het domein hoger onderwijs.

2. CROHO (Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs)

CROHO wordt beheerd door DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs) en is door de inspectie bewerkt tot een telbestand over een reeks van jaren waarbij per jaar het opleidingsaanbod, inclusief de bijbehorende opleidingskenmerken in CROHO, per 1 oktober van jaar t wordt geteld. Opleidingen die na 1 oktober van een bepaald jaar zijn gestart, tellen voor dat jaar niet mee in het totaal van het aanbod.

3. NSE (De Nationale Studenten Enquête)¹

De Nationale Studenten Enquête (NSE) is het grootschalige landelijke onderzoek waarin jaarlijks bijna alle studenten in het hoger onderwijs worden uitgenodigd om hun mening te geven over hun opleiding. Alle NVAO-geaccrediteerde opleidingen aan hogescholen en universiteiten in Nederland kunnen participeren aan dit onderzoek. De NSE-data geven een indicatie van hoe tevreden studenten zijn over hun opleiding. Dit wordt weergegeven met een cijfer tussen de 1 en 5.

De NSE valt onder verantwoordelijkheid van Stichting Studiekeuze123. Stichting Studiekeuze123 is een initiatief van de NRTO², Vereniging Hogescholen en VSNU en de studentenorganisaties LSVb en ISO, en vertegenwoordigt daarmee het gehele hoger onderwijs. De NSE wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau GfK Intomart in opdracht van Studiekeuze123.

4. Schoolverlatersinformatiesysteem (SIS) 1999-2012, waaronder de HBO-monitor²

SIS bestaat uit een aantal verschillende schoolverlatersonderzoeken waarvoor elk najaar ongeveer tachtigduizend individuen worden benaderd. In de eerste plaats bevat het de gegevens uit een enquête gericht op schoolverlaters van het voortgezet onderwijs (havo, vwo) en het voorbereidend beroepsonderwijs (vmbo), de VO-Monitor. Daarnaast vindt er een jaarlijks onderzoek plaats onder schoolverlaters van de beroepsopleidende (BOL) en beroepsbegeleidende (BBL) leerwegen van het secundair beroepsonderwijs, de BVE-Monitor. In de derde plaats zijn opgenomen de gegevens uit de HBO-Monitor, die wordt gehouden onder afgestudeerden van het hbo. Het systeem beoogt een monitoringsinstrument van de transitie van school naar werk over de volle breedte van het

¹ De databeschrijving is een bewerking van de website tekst van de bestandeigenaar

² Nederlandse Raad voor Training en Opleiding

onderwijs. Ontwerp, uitvoering en beheer van SIS berusten bij het ROA. Het veldwerk wordt verzorgd door DESAN Research Solutions te Amsterdam.

5. De WO-monitor²

De WO-Monitor is een landelijke enquête onder alle recent afgestudeerde master- en doctoraalstudenten aan de (bekostigde) Nederlandse universiteiten. Het onderzoek vindt sinds 2009 tweejaarlijks plaats en wordt sinds 2015 uitgevoerd door Desan Research Solutions (daarvoor door IVA Onderwijs), in opdracht van de VSNU. De uitkomsten bieden inzicht in de aansluiting tussen de wo-masteropleiding en de arbeidsmarkt.

De data van het onderzoek zijn eigendom van de universiteiten. Ze worden beschikbaar gesteld aan het ROA ten behoeve van het onderzoek "Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt". Daarnaast worden diverse uitkomsten beschikbaar gesteld aan de database Studiekeuzeinformatie. Het databestand is gedeponereerd bij DANS (Data Archiving and Networked Services, <http://www.dans.knaw.nl/nl>) en wordt op verzoek en na toestemming van data-eigenaren ter beschikking gesteld aan derden.

6. NVAO-oordelen: NVAO-DATABANK BEOORDEELDE OPLEIDINGEN

<http://www.nvao.net/home.html>

De NVAO beoordeelt niet apart voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen. Indien een opleiding zowel een voltijd- als een deeltijdvariant aanbiedt, zijn de oordelen op beide van toepassing. Het panel dat het oordeel geeft, bekijkt daartoe wel beide varianten.

Voor dit sectorbeeld zijn alleen opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij meegenomen die in 2013/2014 en/of 2014/2015 actief waren. Aangehouden peildatum: 1 mei 2015.

NVAO: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie. In Nederland beoordeelt de NVAO de interne kwaliteitszorg van universiteiten en hogescholen en de kwaliteit van hun opleidingen.

Accreditatie: het keurmerk dat tot uitdrukking brengt dat de kwaliteit van een opleiding door de accreditatieorganisatie positief is beoordeeld. Accreditatie vindt plaats op het niveau van de opleiding. De NVAO verleent het accreditatiekeurmerk aan een bestaande opleiding in het hoger onderwijs na toetsing van de externe beoordeling die in opdracht van een Nederlandse universiteit, hogeschool of rechtspersoon voor hoger onderwijs is uitgevoerd.

Kader: Accreditatie vindt plaats via een "beperkte" of "uitgebreide" opleidingsbeoordeling of toets nieuwe opleiding. Wanneer de instelling de instellingstoets kwaliteitszorg heeft behaald, worden opleidingen beoordeeld via de "beperkte" toets.

Accreditatietermijn: De accreditatietermijn voor een bestaande en nieuwe opleiding duurt maximaal zes jaar. De NVAO kan besluiten tot het verlenen van een herstelperiode van maximaal twee jaar. Bij instellingen die niet beschikken over een "positief besluit" (onder voorwaarden) voor de instellingstoets kwaliteitszorg, geldt na een positieve opleidingsbeoordeling een accreditatietermijn van maximaal vier jaar.

Accreditatiebesluit: Besluit strekkende tot het verlenen van accreditatie aan een bestaande opleiding in het hoger onderwijs.

Datum besluit: datum die op het accreditatiebesluit staat vermeld.

Eindoordeel: Het instellingsbestuur vraagt op basis van het beoordelingsrapport accreditatie aan bij de NVAO. De NVAO kan besluiten de opleiding te accrediteren, niet te accrediteren of een herstelperiode toe te kennen. Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent.

Toets nieuwe opleiding (TNO): Een toets van de NVAO voor het toetsen van de onderwijskwaliteit van nieuwe opleidingen.

Oordeel TNO (besluit TNO): De NVAO kan op hoofdlijnen drie mogelijke besluiten nemen: een positief oordeel, een oordeel positief onder voorwaarden of een negatief oordeel over de toets

nieuwe opleiding. De NVAO kan voorwaarden verbinden aan het besluit. In dat geval dient de opleiding binnen maximaal twee jaar een aanvullende beoordeling aan te vragen, waarbij de NVAO beziet of de opleiding inmiddels aan de gestelde voorwaarden heeft voldaan.

Standaard: elke accreditatie kent een aantal standaarden.

Standaard Beoogde eindkwalificaties: de beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent.

Gerealiseerde eindkwalificaties: De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd. Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent.

Hersteltermijn: de NVAO kan besluiten de geldigheidsduur van een bestaande accreditatie, respectievelijk toets nieuwe opleiding, te verlengen en een zogenaamde 'herstelperiode' toekennen. Hiertoe kan de NVAO beslissen als zij vaststelt dat de opleiding niet voldoet aan alle vereiste kwaliteitsaspecten. Een herstelperiode kan alleen maar worden toegekend als de NVAO van mening is dat de gebreken redelijkerwijs binnen een periode van ten hoogste twee jaar zijn te herstellen.

7. Opleidings- en studentkenmerken

De opleidings- en studentkenmerken vallen uiteen in een aantal onderdelen, namelijk die van toepassing zijn op het totaal hoger onderwijs, de afzonderlijke opleidingen en op studenten.

Totaal hoger onderwijs: hoogste aggregatieniveau oftewel het geheel aan geaccrediteerde opleidingen/programma's binnen het hoger onderwijs zonder verdere onderverdeling naar sectoren, subsectoren, soort hoger onderwijs, opleidingsfase en opleidingstype of bekostigingstype (zie hieronder).

Sector: ordeningsprincipe in CROHO (voorheen HOOP-sectoren). Alle geaccrediteerde opleidingen in CROHO zijn onderverdeeld naar CROHO-onderdelen. In het CROHO worden tien onderdelen onderscheiden namelijk Techniek, Recht, Gezondheidszorg, Taal & Cultuur, Gedrag & Maatschappij, Landbouw & natuurlijke omgeving, Onderwijs, Economie en Natuur. De laatste sector komt uitsluitend in het wetenschappelijke onderwijs voor. De sectorindeling van de inspectie is geïnspireerd op de CROHO-indeling. Wanneer een opleiding is geregistreerd binnen een CROHO-onderdeel is dat bepalend voor de indeling in een sector.

Subsector: nadere onderverdeling van inhoudelijk sterk verwante opleidingen binnen een sector. In CROHO wordt dit slechts in beperkte mate gebruikt, binnen ISCED en de sectorindeling van de inspectie zijn alle opleidingen onderverdeeld naar subsectoren.

Soort hoger onderwijs: binnen het totaal hoger onderwijs onderscheiden we twee onderwijssoorten namelijk het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs, zie ook artikel 1.1 WHW begripsbepalingen.

Opleidingsfase: opleiding zoals bedoeld in artikel 7.3 WHW waarvoor een accreditatie is verleend of die een toets nieuwe opleiding met positief gevolg heeft ondergaan en is opgenomen in het CROHO. Het hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs kennen twee soorten opleidingsfasen, namelijk een bacheloropleiding en masteropleiding. Afronding van de bachelorfase is een van de voorwaarden voor toelating tot de masterfase. In het hoger beroepsonderwijs bestaan er daarnaast ook associate degree-programma's, artikel 7.8a WHW.

Opleidingstype: een opleiding kan in drie vormen door de instelling worden aangeboden, namelijk voltijd, deeltijd of duaal. Een voltijdse opleiding of voltijds programma bestaat uit 60 ECTS (1.680 studiebelastingen) per studiejaar. De studiebelasting voor een deeltijdopleiding wordt vastgesteld door het instellingsbestuur. Gezien de aard van de studentenpopulatie en de geringe aantallen studenten die een duaal opleidingstraject volgen, zijn deeltijd en duaal samengevoegd.

Bekostigingsniveau: in CROHO worden 3 bekostigingsniveaus onderscheiden, namelijk: laag, hoog en top.

Vooropleiding: hoogst genoten vooropleiding van de student die (direct) instroomt in opleiding-instellingcombinatie in het hoger onderwijs. De volgende categorieën worden onderscheiden: internationaal / Europees baccalaureaat, mbo, havo, vwo en overig. Studenten die reeds eerder ingeschreven hebben gestaan blijven hier buiten beschouwing.

NB: Andere populatiekenmerken zoals geslacht en etniciteit beschouwen we als maatwerk en zijn niet opgenomen in de vaste set van kengetallen.

Kengetallen

Context

1. Totaal aantal opleidingen (grootte van het aanbod)
Aantal actuele bekostigde en niet-bekostigde voltijd- en deeltijd-/duale opleidingen (unieke brin-isatcombinaties) dat per 1 oktober van jaar t in CROHO een actuele status heeft.
2. Totaal aantal unieke opleidingen (breedte van het aanbod)
Aantal actuele bekostigde en niet-bekostigde voltijd- en deeltijd-/duale opleidingen (unieke isat-codes) dat per 1 oktober van jaar t in CROHO een actuele status heeft.
3. Totaal aantal nieuwe opleidingen
Aantal in croho geregistreerde actuele brin-isatcombinaties op 1 oktober van jaar t, waarvan geen eerdere CROHO-registratie in de jaren 1993 tot en met t-1 bestaat.
4. Totaal aantal opleidingen met ten minste één hoofdinschrijving
Aantal bekostigde brin-isat combinaties op 1 oktober van jaar t in BRON-HO met ten minste één hoofdinschrijving.

Inschrijvingen en instroom

5. *Inschrijvingsjaar*
Het kalenderjaar waarin op teldatum 1 oktober unieke hoofdinschrijvingen worden geteld.
6. *Hoofdinschrijving*
Unieke hoofdinschrijving in het domein hoger onderwijs op 1 oktober van jaar t.
7. *Instroomcohort (cohortgrootte)*
Het aantal unieke hoofdinschrijvingen van een brin-isatcombinatie dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt op die specifieke brin-isatcombinatie.
8. *Directe instroom*
Hoofdinschrijvingen van een brin-isatcombinatie dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt op die specifieke brin-isatcombinatie en waarvan geen eerdere inschrijving in BRON-HO bekend is.
9. *Leerroutes*
Een leerroute volgt een student die met een diploma behaald in het hoger onderwijs instroomt in een (naast)hogere opleiding in het hoger onderwijs.

Doorstroom

10. *Uitval*
Aantal unieke hoofdinschrijvingen van een opleiding dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 niet meer in BRON-HO voorkomt gedeeld door cohortgrootte.
11. *Opleidingsswitch = totale switch*
Aantal unieke hoofdinschrijvingen domein HO dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 aan een andere opleiding (isat) staat ingeschreven.
12. *Opleidingsswitch binnen subsectoren*
Aantal unieke hoofdinschrijvingen domein HO dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 aan een andere opleiding binnen dezelfde subsector staat ingeschreven.

13. Subsectorswitch binnen sectoren

Aantal unieke hoofdinschrijvingen domein HO dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 aan een andere subsector binnen dezelfde sector staat ingeschreven.

14. Sectorswitch

Aantal unieke hoofdinschrijvingen domein HO dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 aan een andere sector staat ingeschreven.

$$11 = 12 + 13 + 14$$

15. Opstroom van hbo-bachelor naar wo

Aantal instromers (K7) op 1 oktober van jaar t in hbo-bachelor dat na 1 jaar (gediplomeerd of ongediplomeerd) switcht naar wo.

16. Afstroom van wo-bachelor naar hbo-bachelor

Aantal instromers (K7) op 1 oktober van jaar t in wo-bachelor dat na 1 jaar (gediplomeerd of ongediplomeerd) switcht naar hbo.

17. Afstroom van hbo-bachelor naar mbo

Aantal uitvallers (K10) uit hbo-bachelor tussen 1 oktober van jaar t en 1 oktober van jaar t+1 met een inschrijving in BRON-MBO op 1 oktober van jaar t+1.

18. Stand van Zaken t0 – t5

Jaarlijkse stand van zaken van instroomcohort 1 oktober van jaar t0 (K7) met betrekking tot switch (K12, K13, K14), uitval (K10) en diploma (K24) over een periode van 5 jaar.

Studenttevredenheid over de opleiding**19. 'Ultimate Question' uit NSE vragenlijst vanaf 2011**

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft de opleiding (zeker/waarschijnlijk) niet, misschien, of (waarschijnlijk/zeker) wel zou aanraden aan vrienden, familie of collega's.

20. Studenttevredenheid over de inhoudelijke deskundigheid van docenten

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft hier (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden over te zijn.

21. Studenttevredenheid over de didactische kwaliteit van docenten

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft hier (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden over te zijn.

22. Studenttevredenheid over de kennis van docenten over de beroepspraktijk

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft hier (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden over te zijn.

23. Studenttevredenheid over de betrokkenheid van de docenten bij de studenten

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft hier (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden over te zijn.

NVAO-oordelen**24. Toets nieuwe opleidingen**

Aantal toetsen voor nieuwe opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij van opleidingen die in 2013/2014 en/of 2014/2015 actief waren en met kader 2003 door de NVAO zijn beoordeeld. Daarnaast het aantal toetsen voor nieuwe opleidingen uit de sector Gedrag & Maatschappij van opleidingen die in 2013/2014 en/of 2014/2015 actief waren en met kader 2010 door de NVAO zijn beoordeeld.

25. Eindoordelen

Aantal accreditaties, per uitkomstcategorie (negatief, positief), van bestaande en in 2013/2014 en/of 2014/2015 actieve opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die met kader 2003 zijn beoordeeld. Daarnaast het aantal accreditaties, per uitkomstcategorie (onvoldoende, voldoende, goed, excellent), van bestaande en in 2013/2014 en/of 2014/2015 actieve opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die met kader 2010 zijn beoordeeld.

26. Oordeel op standaard gerealiseerd eindniveau

Aantal oordelen op de standaard gerealiseerd eindniveau, per uitkomstcategorie (onvoldoende, voldoende, goed, excellent), van bestaande en in 2013/2014 en/of 2014/2015 actieve opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die met kader 2003 zijn beoordeeld. Daarnaast het aantal oordelen op de standaard gerealiseerd eindniveau, per uitkomstcategorie (onvoldoende, voldoende, goed, excellent), van bestaande en in 2013/2014 en/of 2014/2015 actieve opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die met kader 2010 zijn beoordeeld.

27. Hersteltermijnen

Aantal accreditaties van bestaande en in 2013/2014 en/of 2014/2015 actieve opleidingen in de sector Gedrag & Maatschappij die na beoordeling met kader 2010 door de NVAO een onvoldoende hebben gescoord en vervolgens een hersteltraject hebben gekregen en intussen hersteld zijn of nog in herstel verkeren.

Uitstroom*28. Diploma aan initiële bacheloropleiding herinschrijvers (postpropedeutisch)*

Aantal unieke hoofdinschrijvingen aan een bacheloropleiding van een instelling dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 opnieuw aan deze opleiding staat ingeschreven en in jaar t+1 nominale studieduur+1 een diploma heeft behaald aan dezelfde opleiding (exclusief propedeutische diploma's).

29. Diploma aan initiële eenjarige masteropleiding, nominaal + 1

Aantal unieke hoofdinschrijvingen aan een masteropleiding van een instelling dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 nominale studieduur+1 een diploma heeft behaald aan dezelfde opleiding.

30. Diploma aan initiële tweejarige masteropleiding, nominaal + 1

Aantal unieke hoofdinschrijvingen aan een masteropleiding van een instelling dat op 1 oktober van jaar t de eerste maal in BRON-HO voorkomt in een brin-isatcombinatie en op 1 oktober van jaar t+1 nominale studieduur+1 een diploma heeft behaald aan dezelfde opleiding.

31. Nominale studieduur of benadering daarvan

<i>Opleidingssoort</i>	<i>opleidingsfase</i>	<i>opleidingsvorm</i>	<i>nominale studieduur</i>
o Hbo	ad	voltijd	2
o Hbo	bachelor	voltijd	4
o Hbo	master 60 ects	voltijd	1
o Hbo	master 120 ects	voltijd	2
o Wo	bachelor	voltijd	3
o Wo	master 60 ects	voltijd	1
o Wo	master 120 ects	voltijd	2

Arbeidsmarkt*32. Studenttevredenheid over de praktijkgerichtheid van de opleiding*

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft hier (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden over te zijn.

33. Studenttevredenheid over het contact met de beroepspraktijk (bijvoorbeeld stages, gastsprekers)

Percentage respondenten van NSE uit jaar t dat aangeeft hier (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden over te zijn.

34. Betaald werk

Percentage van de beroepsbevolking met betaald werk binnen achttien maanden na afstuderen.

35. Betaald werk binnen een maand

Percentage werkenden met baan binnen een maand na afstuderen.

36. Betaald werk op niveau

Percentage werkenden met baan op niveau op tijdstip van bevraging.

37. Betaald werk in zelfde richting als opleiding

Percentage werkenden met een baan in dezelfde richting als opleiding op tijdstip van bevraging.

38. Tevredenheid hbo-afgestudeerden over basis opleiding voor start op de arbeidsmarkt

Percentage werkende hbo-afgestudeerden dat (zeer) ontevreden is over opleidingsbasis voor start op de arbeidsmarkt.

39. Tevredenheid hbo-afgestudeerden over basis opleiding voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt

Percentage werkende hbo-afgestudeerden dat (zeer) ontevreden is over opleidingsbasis voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

40. Tevredenheid wo-afgestudeerden over basis opleiding voor start op de arbeidsmarkt

Percentage werkende wo-afgestudeerden dat opleiding in (zeer) geringe mate basis vindt voor start op de arbeidsmarkt.

41. Tevredenheid wo-afgestudeerden over basis opleiding voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt

Percentage werkende wo-afgestudeerden dat opleiding in (zeer) geringe mate basis vindt voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt.